

Implementeringen af RNR i Kriminalforsorgen i Frihed

- misbrug.
- impulsivitet. *→ hvor sammen*
- ubetænksomhed
- psykotriske lidelser *→ psykiske, ADHD*
- lav intelligens.
- antisocial tankegang.

- * - Problematisk opvækst, manglende støtte
opmærksomhed i at kunne bære sig selv/færdig
- * - Psykiske vanskeligheder, ADHD, angst, m.
→ dårlig begavelse
- * Misbrug
- Dårlig opvækst - manglende positive
rollemodeller
- Ofte flere af ovenstående vanskeligheder.

- GRUNDET OMSØRGSSVIGT
I BARNDOMMEN EVT. M.
ANDRINGELSER
- GRUNDET MISBRUGSPROB.
- -11- PSYKISK LIDELSE
- UNGE MÆND MED
PROBL. M. AGGRESSIONS FOR-
VALTNING KOMB. M.
ALKOHOL/FESTSTOFFER.

- Tvunget
Dårlig begavelse
- * Opvækst - grænse
gruppepres
- * Kick
ked somhed
- * Ser ingen anden vej
- * Håbløshed
- * Misbrug

- en kvalitativ undersøgelse, der tager udgangspunkt i socialrådgivernes
oplevelser og erfaringer med at anvende standardiserede,
evidensbaserede metoder i det rehabiliterende arbejde med dømt

Opvækstvilkår (manglende
omsorg/grænser)
netværk/ miljø/ ydre påvirk.
Psykisk sygdom.
misbrug. *→ sociale arv.*
manglende deltagelse i tidsakt.

Misbrug
Penge mangel
Hed
Mangel på opførsels kontrol
Manglende sociale færdigheder
Elevet opvækst
"enkel" socialt miljø
Manglende kompetencer i
vanskeligheder med arbejde

omsorgssvigt, personligheds-
forstyrrelse, omgangskreds
misbrug, mistænksomhed,
problemer med at
honorerer kravene i
samfundet social arv

1 AFFEKT 2 MILJØ
NØD KULTUR
STATUS TRADITION
GRÆDDIGHED
3 MISBRUG

- * Desperation - mangl. forberedelse
- mangel af mere funktionelle måder at
løse problemer på.
- manglende evne til konsekvens-
betragtning
- * misbrug
- For lidt at miste.
- * Den sociale arv - Proximitet i miljøet
- dyssocial

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde
Aalborg Universitet, Aalborg

Speciale, november 2016

Af Anne Fogh Kragelund

Studienr.: 20071528

Vejleder: Kjeld Høgsbro

Anslag: 238.533

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
Indledning.....	2
Problemformulering.....	4
Begrebsafklaring og læsevejledning	4
Problemfelt.....	4
Indførelsen af Risk, Need, Responsivity-modellen i Kriminalforsorgen	5
Arbejdsgruppens analyse og indstilling.....	5
RNR-principperne	8
LS/RNR i Kriminalforsorgen.....	9
MOSAİK i Kriminalforsorgen	12
Uddannelse af medarbejdere	16
Synet på kriminalitet og det kriminalpræventive arbejde har varieret over tid	16
Organisations tilgang til og perspektiv på det kriminalpræventive arbejde i KiF	18
Rådgivernes tilgang til tilsynet og det sociale arbejde generelt	19
Evidensbaserede metoders modtagelse hos fagprofessionelle	23
Evidensbaseret praksis	24
Denne undersøgelses formål og afgrænsning	26
Videnskabsteoretiske overvejelser.....	28
Filosofisk hermeneutik som udgangspunkt for undersøgelsen	28
Min for forståelse (en slags motivation)	29
Undersøgelsens videnskabsteoretiske overvejelser	31
Undersøgelsens design og metode	33
Operationalisering af problemformuleringen (mine 'fordomme')	34
Undersøgelsens design	35
Indsamling af empiri.....	37
Fokusgruppeinterview	39
Observationer	43
Forskning i egen organisation	45
Analysestrategi	47
Præsentation af empiri.....	48
Analyse.....	50
Umiddelbar positiv modtagelse	50

Mening i arbejdet	52
En modsætningsfyldt holdning til anvendelsen i praksis	54
LS/RNR	55
MOSAİK	58
Styring af rådgiverne	60
Påvirker medarbejdernes psykiske arbejdstilfredshed	63
Forandringen i praksis – hvor meget fylder ’akutte problemstillinger’ vs. ’de centrale otte’ og de strukturerede, kognitive adfærdssamtaler?.....	67
Rådgivernes professionsforståelse – en fagprofessionalisme	77
Institutionelle rammer og rådgivernes værdier, kultur, helhedssyn/professionslogik	81
Begrænsninger ved RNR (evidensgrundlaget) i forhold til tilsynsarbejdet i KiF.....	83
Eksperiment med STICS – overførbare til ’virkelighedens’ arbejdsforhold?	87
Konklusion	89
Perspektivering	94
Litteraturliste	97

Abstract

This project concerns the implementation of a new evidence based practice in correctional treatment with offenders in the Danish Probational Service, Kriminalforsorgen, which is based on the Risk, Need, Responsivity (RNR) principles. The model is developed by Canadians Don Andrews and James Bonta, to assess and rehabilitate criminals. The principles call for the need to use an evidence based tool to assess criminogenic needs and target them in treatment. High risk offenders need an intensive service, based on cognitive social learning methods, to influence their antisocial behavior. With implementation of the RNR principles, case management gets standardized and structured, based on evidence based knowledge about 'work works' against recidivism to crime.

I wanted to explore how the methods had been received by the social workers that had to work with them, and in what ways the methods had changed the social worker's way of thinking about correctional treatment and influenced the social work in practice. The investigation was based on three focus group interviews with social workers and observational studies in a local correctional treatment department in Kriminalforsorgen.

My investigation shows, that the use of the method, according to the social workers, can be unethical if it is used accurately and in accordance with the requirements. In some cases, the social workers do not find them possible to use at all. For the social workers, it is natural to first and foremost listen to and act on the client's immediate problems, as an important part of the relational work with the client. They find immediate or urgent problems to be criminogenic. Currently, the social workers do not agree with the RNR principles' priority of the client's individual cognitive pattern, especially concerning antisocial personality patterns, procriminal attitudes and social support for crime, as being the most important issues to focus correctional treatment services on. According to the social workers, there are other important issues to work with, and they believe that factors 'inside' as well as 'outside' the offender, affects his risk of reoffending. Therefore, they prioritize cooperation with other institutions, especially community job centers and psychiatric departments. All in all, it appears that the social workers adapt the methods, LS/RNR and MOSAIK, to the local context and to the client's situations, so that they are not going to act in contrary to their professional values and principles, as well as a holistic way of thinking.

The social worker's way of adapting the methods can be explained by both the local context and the institutional frameworks that exists in- and outside the organization. These are based on diverse and complex realities and by their professional values, principles and a holistic way of thinking about the person's situation and individual case context. These factors mean that the social workers feel that they need to use their personal discretion in situations, instead of doing as the regulations tells them to do.

Indledning

Med baggrund i mine erfaringer og oplevelser som tilsynsførende socialrådgiver i Kriminalforsorgen finder jeg den udvikling, som lige nu finder sted inden for det sociale, rehabiliterende arbejde med dømte, interessant. Jeg har arbejdet som socialrådgiver i Kriminalforsorgen i Frihed siden 2011, men har været væk fra arbejdet det seneste halvandet år.

Kriminalforsorgen i Danmark varetager fuldbyrdelse af straf og rehabiliterende (resocialiserende) arbejde med dømte med det overordnede formål at medvirke til at begrænse kriminalitet (Kriminalforsorgen). Varetagelse af afsoning af ubetingede fængselsdomme udgør en del af opgaven, men under Kriminalforsorgen findes andre institutioner, eksempelvis Kriminalforsorgen i Frihed (KiF), som har kontakt med langt flere dømte, og tendensen er, at flere og flere bliver idømt betingede domme frem for ubetinget fængselsstraf¹. KiF fører tilsyn med dømte, som ikke er frihedsberøvede, herunder prøveløsladte, betingede dømte med eksempelvis vilkår om misbrugsbehandling, psykiatrisk behandling og samfundstjeneste samt foranstaltningsdømte (personer som af retten er dømt strafuegnede på grund af sindssygdom eller lignende) og afsonere med fodlænke. Der er 13 KiF-afdelinger fordelt i hele landet, og de tilsynsførende er uddannede socialrådgivere. Typisk bliver en person idømt tilsyn i et år og skal have samtaler med tilsynsførende en gang i måneden (Kriminalforsorgen 2016a). Den tilsynsførende skal jævnfør straffuldbyrdelsesloven sikre, at den dømte overholder vilkår i dommen samt tilbyde den dømte

¹ Den 31. december 2015 var der 9.170 personer i tilsyn hvorimod der i 2015 i gennemsnit var 2.164 afsonere per dag i fængslerne (Kriminalforsorgen - kort og godt s. 8)

vejledning og bistand med hensyn til beskæftigelsesmæssige, sociale og personlige forhold for at forbedre personens muligheder for at leve en kriminalitetsfri tilværelse (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. § 97).

I forbindelse med flerårsaftalen 2013-2016² blev det evidensbaserede risiko- og behovsvurderingsredskab Level og Service/RNR (LS/RNR) vedtaget at indføre i tilsynsvirksomheden i KiF. Med LS/RNR identificeres de klienter, som er i høj risiko for at få tilbagefald til ny kriminalitet samt netop de individuelle faktorer ved personen, der udgør en risikofaktor. Højrisikoklienter skal have en intensiv tilsynsindsats baseret på kognitive adfærdsstrategier og -teknikker, der målrettet og systematisk arbejder med personens kognition, så denne undergår en udvikling mod at blive mere prosocial i handling og tænkning. Til dette har Kriminalforsorgen udviklet samtalemodellen, MOSAIK (motiverende samtaleintervention i Kriminalforsorgen) (Clausen 2016).

LS/RNR og MOSAIK repræsenterer en særlig logik baseret på bestemte værdier og forestillinger om årsagerne til kriminalitet og til, hvad den bedste rehabiliterende indsats med dømte består i. Med standardiserede metoder mister rådgiverne autoritet i og med, at risiko- og behovsvurderinger foretages på baggrund af LS/RNR i stedet for rådgivernes faglige vurderinger. Frem for at have en relativ høj grad af metodefrihed i selve indsatsen skal rådgiverne nu anvende MOSAIK-samtalemodellen, der er specificeret imod en ændring af personens antisociale tænkning. En vellykket implementering skulle både kunne få betydning for udviklingen af det sociale arbejde i Kriminalforsorgen i praksis, men også for selve rådgivernes tilgang og måde at tænke socialt arbejde på med dømte. Indførelsen af LS/RNR og MOSAIK vil under alle omstændigheder påvirke socialarbejderne og få konsekvenser for det rehabiliterende arbejde og i sidste ende klienterne, og på hvilken måde dette sker, mener jeg, er interessant for faget socialt arbejde.

² Flerårsaftalen for Kriminalforsorgen er en politisk aftale mellem Justitsministeriet og Kriminalforsorgen om Kriminalforsorgens økonomiske rammer og drift- og udviklingsmål for en fireårig periode (Kriminalforsorgen – kort og godt, 2016, s. 3)

Problemformulering

Ovenstående leder mig til problemformuleringen:

Hvordan har socialrådgiverne i Kriminalforsorgen i Frihed taget imod de nye metoder, LS/RNR og MOSAIK, og hvordan påvirkes socialrådgiverne og det sociale arbejdes praksis af indførelsen af metoderne?

Begrebsafklaring og læsevejledning

Taget imod: skal forstås åbent. Med dette mener jeg, at rådgiverne har fået pålagt at skulle arbejde med metoderne, men at de kan *vælge* at modtage dem på forskellig vis – med accept og loyalitet, de kan vise interesse for dem og 'byde dem velkomne', de kan være ligeglade med dem, afvise dem eller yde modstand.

Påvirkes: metoderne kan påvirke medarbejderne i og med, at det kan influere på deres måde at tænke på samt berøre dem personligt og følelsesmæssigt. Derudover påvirker det det sociale arbejde ved at indvirke på rammerne for og organiseringen af det sociale arbejde via socialrådgivernes handlen i praksis.

Det sociale arbejdes praksis: skal i denne sammenhæng forstås som tilsynsarbejdet i KiF, den konkrete indsats med dømt, som har fået tilsyn.

Jeg vil i projektet omtale tilsynsførende socialrådgiverne som *rådgivere*.

De mennesker, der er under tilsyn i KiF, vil jeg omtale som *klienter*, idet det er dette ord, Kriminalforsorgen selv bruger. Da de fleste klienter er mænd, vil jeg vil desuden sige *han*, selvom det også indbefatter kvindelige klienter.

Problemfelt

I dette afsnit vil jeg uddybe og afgrænse problemfeltet, og læseren bliver præsenteret for begreber samt teori, der skal sætte hende kontekstuel og begrebsmæssigt ind i emnet. Afsnittet fungerer

også som opgavens teoriafsnit, og jeg vil i analysen referere til teori, som er beskrevet her i problemfeltet. Den rolle, som teorierne har i projektet, uddyber jeg i metoden.

Indførelsen af Risk, Need, Responsivity-modellen i Kriminalforsorgen

På Nordisk Kriminalistmøde i 2010 præsenterede den canadiske psykolog og kriminologiforsker, James Bonta, den evidensbaserede Risk, Need, Responsivity-model (RNR) for det rehabiliterende arbejde med dømt, som han har udviklet i samarbejde med sin kollega Don Andrews. Med RNR struktureres og systematiseres det rehabiliterende arbejde på baggrund af principper, der har forskningsmæssig evidens for at virke på nedsættelsen af dømtes tilbagefald til kriminalitet (recidiv), og der er udviklet forskellige evidensbaserede metoder og modeller til dette formål herunder LS/RNR (RNR uddybes i afsnittet *RNR-principperne*). RNR anvendes i flere andre lande eksempelvis Canada, England og Sverige (Kriminalforsorgen 2011:4-7). Kriminalforsorgens direktion blev inspireret af Bontas oplæg og besluttede, at muligheden for også at anvende modellen i Kriminalforsorgen i Danmark, skulle undersøges. I den forbindelse blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skulle undersøge rammerne og betingelser for, om det ville være hensigtsmæssigt at indføre en systematisering af tilsynsvirksomheden i Danmark ud fra RNR-principperne. Undersøgelsen mandede ud i en rapport, som inddragede viden fra nordamerikanske forskningsresultater, erfaringer fra Sverige, samt en undersøgelse af tilsynets indhold og rammer udarbejdet af arbejdsgruppen selv (Kriminalforsorgen 2011:4-7).

Arbejdsgruppens analyse og indstilling

Arbejdsgruppen skriver i rapporten (med reference til RNRs ophavsejere, Andrews og Bonta), at der er god evidens for, at en overholdelse af principperne kan nedsætte recidiv. Der nævnes blandt andet en undersøgelse fra Andrews m.fl., der viser, at RNR kan nedsætte recidiv med 26 %, og at det kan være direkte årsag til forøget recidiv, hvis principperne ikke følges (Ibid.:26). Som indvendinger mod evidensgrundlaget henvises til en undersøgelse af Mackenzie (2016) som viser, at forskningsresultaterne bygger på et for snævert grundlag (Ibid.:31). Arbejdsgruppen har flere gange været i kontakt med Andrews og Bonta, der har anført over for dem, at effekten ved

anvendelse af modellen i Danmark skal tages med visse forbehold grundet forhold i den danske kontekst (blandt andet at rådgivere i KiF har mindre erfaring med metoderne end medarbejdere i Canada), men derudover tages der fra arbejdsgruppen ikke stilling til gyldigheden af evidensgrundlaget for RNR (Ibid.:59).

Som led i at vurdere relevansen og forudsætningerne for en systematisering af tilsynet i Danmark foretog arbejdsgruppen en undersøgelse af tilsynsvirksomheden med henblik på at afdække tilsynets indhold, struktur og metoder. Derudover anvendtes resultater fra Kyvsgaards undersøgelse fra 1998 af tilsynsvirksomheden i Danmark. De kom frem til, at der allerede var en høj grad af ensartethed i tilsynsarbejdet. Den dømtes begåede kriminalitet var central i tilsynssamtalen, men måden at tale om det på var individuelt tilpasset den enkelte situation (Kriminalforsorgen 2011:17-25).

Rapporten inddrogede endvidere resultater fra en procesevaluering af RNR i den fri Kriminalforsorg i Sverige, hvor RNR-principperne anvendes i forbindelse med personudredninger til brug for retten. Resultaterne fra Sverige peger på, at handleforskrifter ikke anvendes af medarbejderne i den grad, det burde. En forklaring herpå kunne ifølge den svenske undersøgelse ligge i, at medarbejderne (ubevidst) udøver modstand mod anvendelsen på grund af, at det er i modstrid med deres professionslogik (Ibid.:39). Arbejdsgruppen stiller på baggrund af erfaringerne fra Sverige samt deres undersøgelse af tilsynsvirksomheden spørgsmålstejn ved, *"hvorvidt en mere tydeligt defineret organisatorisk logik med fastlagte metoder kan højne kvaliteten af KiF's arbejde, eller om der ligger noget iboende i måden at tænke socialt arbejde på, som gør det vanskeligt at implementere ensartede retningslinjer"* (Ibid.:24). Heri fremhæves problematikken i at få medarbejderne til at implementere RNR i tilsynsarbejdet på grund af de strukturerede metoder, der ligger fjernt for rådgivernes logik. De mener, det vil kræve et paradigmeskift for medarbejdernes måde at tænke tilsynsarbejdet på, men konkluderer dog, at der til trods herfor skulle være motivation fra medarbejdernes side, fordi de efterspørger redskaber til at kvalificere tilsynssamtalen om kriminalitet med den dømte (Ibid.:22-25, 57).

På baggrund af ovenstående indstillede arbejdsgruppen til en forsøgsvis implementering af RNR i KiF, hvor der kunne arbejdes med at tilpasse modellen til den eksisterende danske kontekst. Konkret

anbefalede de at foretage et 2-årigt kvalitativt pilotprojekt med henblik på en eventuel senere fuld implementering i alle KiF afdelinger (Ibid.:60).

Fuld udrulning af RNR i forbindelse med flerårsaftalen 2013-2016

Efter politisk forhandling blev det i forbindelse med flerårsaftalen 2013-2016 besluttet at implementere RNR i KiF fuldt inden for en treårig periode med planen om, at det på sigt anvendes i hele Kriminalforsorgen. Af aftalen fremgår det:

"Bedre tilsyns- og resocialiseringsindsatser med fokus på effekt

Aftaleparterne er enige om, at kriminalforsorgens resocialiserende indsats skal nytænkes. Der skal anvendes redskaber og indsatser, der har en målbar effekt på tilbagefaldet til kriminalitet, og ressourcer og indsatser i kriminalforsorgen skal målrettes personer med størst risiko for recidiv." (Aftale om kriminalforsorgens økonomi 2013-2016:9)

Der blev med aftalen afsat midler til afprøvning, implementering og evaluering af LS/RNR og MOSAIK. Med indførelsen af RNR ligger dermed en forventning om, at RNR kan forbedre tilsynsindsatsen i Kriminalforsorgen i form af at mindske tilbagefald til recidiv.

Der er i forbindelse med det lovforbedrende arbejde til flerårsaftalen blandt andet udarbejdet en konsulentrapport fra Deloitte, der på baggrund af en budgetanalyse anviste en række forslag til effektiviseringer i kriminalforsorgen og blandt andet anbefalede at indføre RNR (Aftale om kriminalforsorgens økonomi 2013-2016:12). Rapporten må ikke offentliggøres, og det har ikke været muligt at få oplysninger om, hvorfor man gik fra ideen om et pilotprojekt til en fuld udrulning af RNR udover, at "politikerne bag flerårsaftalen var ambitiøse"³. Den målbare effekt, der henvises til i flerårsaftalen er blandt andet Bontas (m.fl.) forskningsresultater, der påviser, at recidiv kan nedsættes fra 43 % til 26 %, hvis RNR-principperne følges nøje (Kriminalforsorgen 2011:3). Recidiv for klienter i KiF ligger imidlertid på lidt under 20 %, hvilket i forvejen er lavt, og der lader ikke til at

³ Mailkorrespondance med Anne Bergstedt, projektleder vedrørende RNR i KiF, Direktoratet for Kriminalforsorgen

være taget stilling til, hvad forventningen reelt er til en nedsættelse af klienternes recidiv (Kriminalforsorgen 2015).

Implementeringen af RNR foregår i perioden 2013-2016 således, at alle KiF-afdelinger nu anvender risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR og inden slutningen af 2016 skal alle medarbejdere anvende MOSAIK. I 2015 blev LS/RNR ligeledes indført i modtagelsesafsnittene i fængslerne (Kriminalforsorgen 2016a).

Nedenfor vil jeg beskrive RNR-principperne og den konkrete LS/RNR-metode samt samtalemodellen, MOSAIK, mere udførligt.

RNR-principperne

Canadierne Andrews, Bonta og Hoge præsenterede RNR-principperne første gang i 1990, og de er løbende udviklet. Principperne indebærer, at den dømtes risiko- og behovsniveau vurderes ud fra statistisk og teoretisk (psykologisk) viden om, hvad der har størst betydning for, om en person begår kriminalitet (*risk*-princippet). Risiko- og behovsvurdering er et vigtigt element i at kunne bestemme det forestående rehabiliterende arbejde, idet forskningsresultater har vist, at personer i høj risiko for at begå kriminalitet profiterer af en intensiv indsats, mens personer i lavrisikogruppen profiterer mest af en lille eller slet ingen indsats (*need*-princippet). Den konkrete rehabiliterende indsats skal baseres på kognitiv adfærdsterapeutiske strategier og teknikker, idet disse har vist sig at være mest effektive i forhold til at nedsætte recidiv (*responsivity*-princippet) (Andrews m.fl. 2010:21,48). Indeholdt i principperne er en antagelse om, at årsagerne til kriminalitet skal findes på individniveau hovedsageligt som følge af personens manglende sociale og kognitive færdigheder. De er overbeviste om, at det er muligt at ændre på forhold ved den kriminelle og dermed mindske risikoen for, at personen begår ny kriminalitet, såfremt indsatsen baseres på RNR-principperne, og helt afgørende er det ifølge forfatterne, at den rehabiliterende indsats over for dømte struktureres ved hjælp af metoder, der har evidens for at virke (Andrews og Bonta 2010:8,47).

Andrews og Bonta beskriver forskellige generationer af risikovurdering, hvor lavest rangerede førstegenerationsvurderinger er baseret på professionelles skøn. Disse vurderinger anser Andrews og Bonta for at være uholdbare, idet de er ustrukturerede, subjektive og af og til intuitive skøn styret

af mavefornemmelser frem for af evidens (Andrew og Bonta 2010:312). Andengenerationsrisikovurderinger er forskningsbaserede og er derfor lidt bedre, men heller ikke disse er særlig anvendelige. For det første mangles en teoretisk baggrund for de risikofaktorer, der anvendes i vurderingen, og for det andet består de næsten udelukkende af statiske faktorer såsom kriminel baggrund, alder og køn, der ikke er mulige at forandre, og derfor ikke har noget udviklingspotentiale (Ibid.:212-214). En tredjengenerationsvurdering baserer sig derimod på både teori og evidens. Lovovertræderens væsentligste dynamiske faktorer i forhold til at begå kriminalitet (de kriminogene behov) identificeres ved hjælp af en struktureret, evidensbaseret metode og danner grundlag for en vurdering af den dømtes recidivrisiko, som kan bruges til at målrette indsatsen (Ibid.:214-217). Problemet med tredjengenerationsvurderinger er, at det er op til medarbejderne at omsætte vurderingen til en målrettet indsats. Andrews og Bonta påpeger, at deres undersøgelser har vist, at interventioner på trods af medarbejderens viden om kriminogene behov ofte ikke er målrettet arbejdet med disse kriminogene behov, men derimod mod andre behov (sociale problemer), lovovertræderen kunne have. For at imødekomme denne udfordring med 'frontlinjemedarbejderens' udførelse, er fjerdegenerationsredskaber blevet udviklet. Her er risiko- og behovsvurderingsredskabet koblet sammen med sagsbehandlingen for at sikre, at medarbejderen arbejder ud fra RNR-principperne. Andrews og Bonta har udviklet flere risiko- og behovsvurderingsredskaber, både tredje- og fjerdegenerations, blandt andet LS/RNR, som det danske valg faldt på (Ibid.:317-321). Inden LS/RNR blev indført i Danmark, bestod risikovurdering af første-generationsvurderinger – de professionelles skøn (Ibid.:22, 513; Bonta 2010:292).

LS/RNR i Kriminalforsorgen

Kriminalforsorgen valgte som sagt risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR, der kan defineres som tredjengenerationsvurderinger. Der blev ikke valgt et fjerdegenerationsværktøj, fordi Kriminalforsorgen allerede anvender et elektronisk handleplansmodul, som det ikke blev vurderet hensigtsmæssigt at udskifte (Clausen 2016:6).

LS/RNR skal som udgangspunkt foretages ved anden samtale med klienten (Kriminalforsorgen 2014a:7), og metoden består konkret i, at medarbejderne sammen med klienten gennemgår et omfattende Quickscore-skema, så det sikres, at alle personens eventuelle kriminogene behov

afdækkes, det vil sige de faktorer, der har betydning for, om en person begår kriminalitet (Andrews m.fl. 2010:22). Selve LS/RNR består af otte sektioner. Sektion 1 omhandler 'Generelle risiko- og behovsfaktorer' og afdækker således alle væsentlige kriminogene faktorer. Andrews og Bonta har forsket i årsager til kriminel adfærd og kommer med en liste over de 'Centrale Otte', som de mener, har direkte indflydelse på, hvorvidt en person begår kriminalitet, og som derfor kan forudsige recidiv. De er blevet til på baggrund af forskning, meta-analyser af forskningsresultater samt af teori fra psykologi og kriminologi (Andrews og Bonta 2010: kap.3, 79 ff., 228). Sektion 1 er bygget op omkring disse centrale otte punkter (Ibid.:58 ff.):

1. baggrund med antisocial adfærd
2. antisocialt personlighedsmønster
3. prokriminelle attituder og værdier
4. antisocialt netværk
5. problemer i familie og/eller i parforhold
6. problemer med skole og/eller arbejde
7. ingen ikke-kriminelle fritidsinteresser
8. misbrug

Baggrund med antisocial adfærd (tidligere kriminalitet) er en statisk faktor og vurderes ikke at være et kriminogent behov, som de syv andre. Skal man mindske risikoen for, at en person begår kriminalitet, skal man i en rehabiliterende indsats med personer i mellem- og højrisikogruppen arbejde med personens individuelle, dynamiske kriminogene behov, hvoraf det vigtigste er at ændre på lovovertræderens *antisociale personlighedsmønster* samt *prokriminelle attituder og værdier*, idet disse anses for at være de bagvedliggende faktorer for alle personens handlinger (Ibid:131ff.,501). Antisocialt personlighedsmønster dækker over personens karaktertræk eksempelvis impulsivitet, hyperaktivitet, spændingssøgende eller aggressiv adfærd samt manglende selvkontrol. *Prokriminelle attituder og værdier* beskrives som en bestemt, prokriminell måde at tænke på samt en holdning til, at kriminalitet er acceptabel. Indikatorer herpå kunne være en identificering med kriminelle, negative holdninger til samfundets institutioner (eksempelvis politi, skolevæsen og det kommunale jobcenter) og til lovgivningen, bagatellisering eller ansvarsfralæggelse af den begåede kriminalitet. Med *antisocialt netværk* menes, at den dømte omgås andre 'prokriminelle personer' og har relative få 'antikriminelle' bekendtskaber (Ibid:58-59). Disse fire risikofaktorer betegner Andrews og Bonta 'The Big Four'.

Konkret er der i sektion 1 i LS/RNR i alt 43 punkter, der skal udfyldes, og på baggrund af klientens svar udregnes en score på de otte risiko- og behovsfaktorer, som fortæller hvor tilsynsindsatsen bør rettes mod (mål) samt en samlet score, der angiver personens recidivrisiko:

0-4 point = meget lav risiko for recidiv

5-10 = lav risiko for recidiv

11-19 = mellem risiko

20-29 = høj risiko

30+ = meget høj risiko

Sektion 2 omhandler 'specifikke risiko- og behovsvurderinger'. Her spørges eksempelvis til personlighedsforstyrrelse, mangelfuld vredeskontrol eller manglende sociale færdigheder og historik i forhold til kriminel adfærd, herunder seksuelt krænkende adfærd, overgreb/vold og anden personfarlig adfærd samt andre former for antisocial adfærd, eksempelvis organiseret kriminalitet, deltagelse i bandeaktiviteter eller terroraktiviteter.

Sektion 3 skal kun udfyldes i fængselsregi og omhandler aktuel afsoning og opmærksomhedspunkter i forhold til løsladelsessituationen.

I sektion 4 afklares andre klientrelaterede problemer vedrørende sociale forhold, samt fysisk eller psykisk helbred. En afklaring af disse forhold omhandler ikke kun kriminogene faktorer, men også ikke-kriminogene faktorer, som rådgiveren bør være opmærksom på i planlægningen af indsatsen (Manual LS/RNR:37). Eksempelvis skal det afdækkes, om klienten har problemer vedrørende boligforhold, alvorlig diagnosticeret psykisk lidelse, eller om han har været offer for fysisk eller psykisk vold. Det er ikke meningen, at indsatsen direkte skal målrettes disse ikke-kriminogene faktorer. For at nedbryde en persons barrierer for motivation, kan det derimod være en styrke kortvarigt at sætte fokus på ikke-kriminogene faktorer for at styrke relationen (Andrews m.fl. 2010:46ff.;Bonta 2010:282).

Sektion 5 omhandler særlige overvejelser i forhold til klientens modtagelighed, der kan have indflydelse på personens læringsstil, hvilket er af betydning for indsatsen. Dette kunne eksempelvis være manglende motivation, kulturelle problemstillinger eller antisocial personlighedsforstyrrelse.

I sektion 6 opsummeres resultaterne med en vurdering af den samlede score fra sektion 1.

Sektion 7 tegner klientens risiko- og behovsprofil. Ved at indsætte klientens 8 delkomponent-score og samlet score (fra sektion 1) i en tabel skabes et overblik over klientens profil, som kan gøre det lettere at identificere særlige mønstre for risiko og behov og dermed tilrettelægge mål for indsatsen (Manual LS/RNR:43).

Til sidst registreres i sektion 8 præcist hvilket indsatsniveau, klienten skal placeres på, herunder om klienten skal arbejde med MOSAIK.

Af tilsynsbekendtgørelsen fremgår det, at klienter som udgangspunkt skal ses hver fjerde uge, men at frekvensen fastsættes ud fra en samlet vurdering af klientens behov for støtte og kontrol (tilsynsbekendtgørelsen § 4). En klients behov for særlig social eller personlig bistand eller særlig kontrol begrundet en mere intensiv kontakt, mens en klients gode sociale forhold kan begrunde en mindre intensiv kontakt, ligesom kontakten kan begrænses, hvis klienten har ophold på en behandlingsinstitution eller i øvrigt er i et behandlingsforløb, som følges af Kriminalforsorgen (tilsynsvejledningen kap. 3.8). Med indførsel af RNR skal vejledningen fortolkes sådan, at klienter i lav eller meget lav risiko skal have en mindre intensiv indsats end samtaler hver fjerde uge, personer i mellem risiko skal som udgangspunkt ses hver fjerde uge, og personer, der vurderes at have en høj eller meget høj risiko for recidiv, skal fremover have en mere intensiv indsats end hver fjerde uge (Kriminalforsorgen 2014a:8). Tilsynsførende kan dog efter en konkret vurdering beslutte at tilsidesætte Quickscoren og dermed give klienten en mere eller mindre intensiv indsats end scoren tilsiger. Dette kræver i så fald, at sagen drøftes med en leder, der efterfølgende autoriserer og godkender tilsidesættelsen. Tilsidesættelsen skal være velbegrundet og skal registreres i datasystemet for at kunne følge det statistisk. Der må maksimalt ske en tilsidesættelse af Quickscoren i 10 % af tilfældene (Kriminalforsorgen 2014a:9, Manual LS/RNR 2008:44).

MOSAIK i Kriminalforsorgen

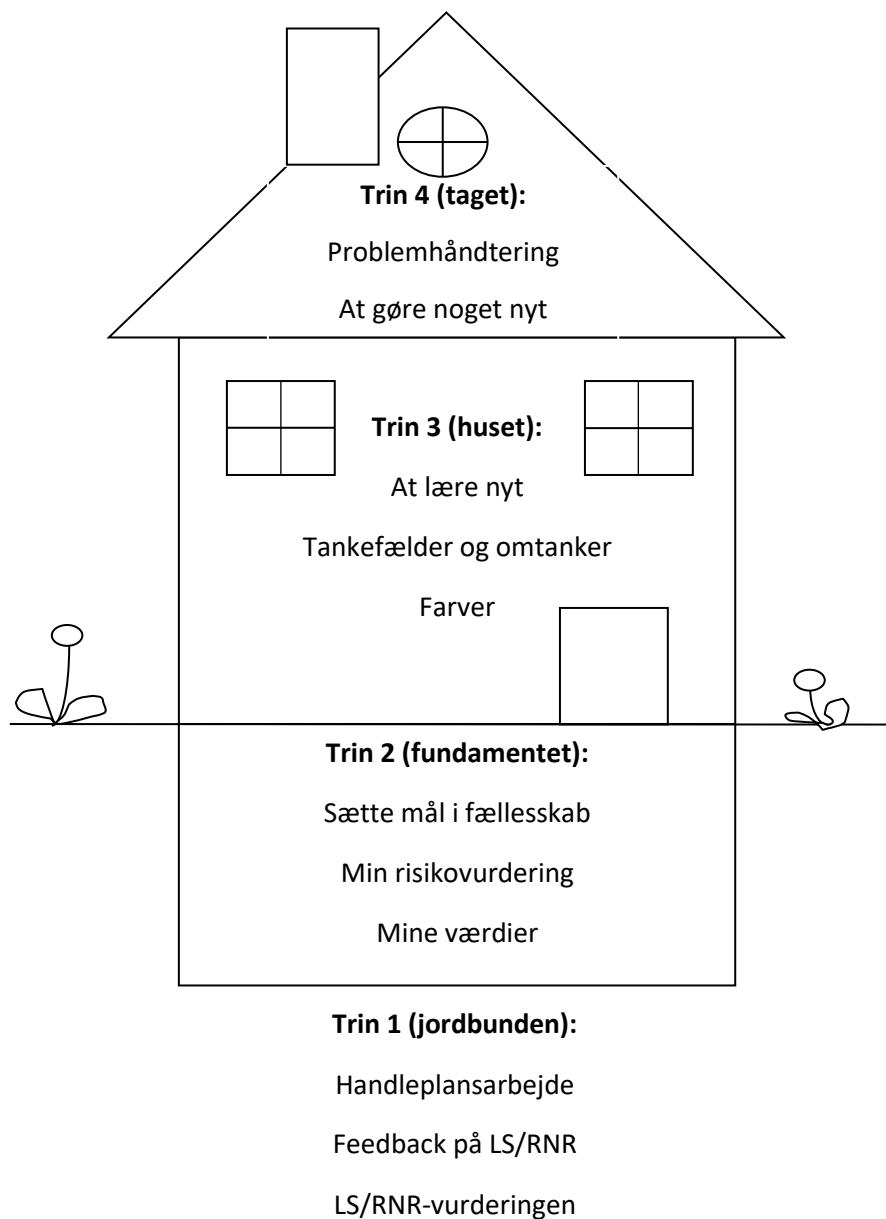
I kriminalforsorgen har man valgt at indføre den strukturerede samtalemodel, MOSAIK, som er udviklet af fire af Kriminalforsorgens udviklingskonsulenter. I implementeringsperioden skal MOSAIK anvendes på klienter i høj og meget høj risiko, og på sigt også på klienter i mellemrisiko (Clausen 2016:10).

MOSAİK beskrives som en helhedsorienteret forklaringsmodel, der bygger på et bio-psyko-socialt perspektiv. Den er teoretisk funderet i Cognitive Behavioral Therapy, indlæringsteori og Motivational Interviewing (Kriminalforsorgen 2014b:4). Antagelsen er, at adfærd er indlært i samspil med omgivelserne og at uhensigtsmæssig adfærd ved hjælp af struktureret træning og kognitiv omstrukturering kan erstattes af "nye, mere hensigtsmæssige handlingsmønstre, når tænkning om én selv og andre suppleres med en ny forståelse" (Ibid.:7-8). Konkret består modellen af en grundstruktur for samtaler med klienten og et trinvist udviklings-/forandringsforløb med klienten. Den indeholder en angivelse af de samtalefærdigheder, rådgiveren må have, og den indeholder specifikke øvelser med udgangspunkt i kognitiv adfærdsterapi.

Grundstruktur for klientens forandringsforløb samt for selve samtalen

Forandringen af klienten mod at blive prosocial fordrer, at man tager et trin ad gangen, og at hvert trin bygger på et lavereliggende trin. Forandringsprocessen starter ved 'kælderens' med at få skabt et samarbejde. Klientens værdier identificeres, og der sættes mål i fællesskab. Dernæst handler det for rådgiveren om at lære klienten sammenhængen mellem hans tanke og adfærd. Tanker, følelser, mål og adfærd undersøges, drøftes og vurderes ved hjælp af forskellige opgaver og øvelser, og rådgiveren skal få klienten til at acceptere, at han selv er ansvarlig for og selv kan håndtere indre påvirkninger og adfærd. På øverste trin handler det om at undervise klienten i nogle grundlæggende kognitive færdigheder. Klienten skal indlære en ny og mere hensigtsmæssig (prosocial) tænkning og adfærd (Ibid.:10-11).

Figur 1. Grundstrukturen, 'Huset'

Grundstrukturen for de enkelte MOSAIK-samtaler ses af bilag 1. En struktureret samtale tager i alt cirka 40-45 minutter og består af følgende elementer:

Check in med orientering om, hvad status er for klientens aktuelle situation, og hvor relationen derved skabes eller styrkes. Dette indebærer en undersøgelse af klientens parathed til samtalen, en håndtering af akutte problemstillinger og en vurdering af, hvorvidt klienten har overholdt vilkår i dommen. Check in bør tage cirka 5 minutter (Ibid.:19-20).

Opsummering af sidste samtale. Klienten skal fortælle, hvad han synes var vigtigst fra sidste samtale. Der skal følges op på hjemmearbejde (øvelser), og dagens tema introduceres for klienten. Under opsummeringen forstærkes indlæring. Samarbejdet styrkes gennem fælles mål, og der skabes gensidig tillid og respekt. Dette punkt skal tage i alt 10 minutter (Ibid.:20-21).

Temabearbejdning hvor der for eksempel med en kognitiv øvelse fokuseres på prokriminal tænkning og arbejdes med kriminogene behov. Dette punkt skal tage cirka 15-20 minutter (Ibid.:21).

Afgrunding af dagens samtale, hvor der følges op på øvelsen og der laves en aftale om hjemmeopgaver. Klienten giver udtryk for, hvad han har fået ud af dagens samtale (Ibid.:22).

Samtalefærdighederne

Der lægges vægt på, at rådgiveren har gode kompetencer med hensyn til relationsarbejdet, idet dette er afgørende for klientens motivation. Rådgiveren skal være empatisk, åben, varm, entusiastisk og ikke-dømmende, samarbejdende, opfordre til gensidig respekt og gøre effektivt brug af autoritet. Derudover lægges vægt på, at rådgiveren har gode kompetencer med hensyn til at være struktureret og målrettet. Af kognitive adfærdsterapeutiske teknikker skal rådgiveren anvende psykoedukation (lære klienten at være opmærksom på antisociale følelser og tanker), modelindlæring (læring hvor man bruger sig selv som rollemodel), mestringsfærdighed, modificering af tanker og emotioner, gentagen træning af ny adfærd, problemløsning, Motivational Interviewing (går ud på at udtrykke empati, udforske og tydeliggøre klientens diskrepanser, rulle med modstand med mere), kognitiv omstrukturering/selvudvikling med mere. Derudover skal rådgiveren hele tiden være opmærksom på at fokusere indsatsen på de kriminogene behov, herunder især antisociale mønstre og tanker (Ibid.:50; Andrews m.fl. 2010:46ff, 131ff, 381, 407ff). Til disse er der knyttet nogle specifikke opgaver og øvelser, som er tilknyttet forskellige trin i forandringsprocessen, og som rådgiveren skal anvende for at undervise klienten i at identificere og forandre sig imod at blive prosocial (Kriminalforsorgen 2014b:35ff).

Uddannelse af medarbejdere

At få omsat RNR til praksis kræver ifølge Andrews og Bonta organisatorisk og ledelsesmæssig opbakning samt omfattende uddannelse og træning af medarbejdere. Til dette formål har Bonta m.fl. (2008) udviklet projektet, STICS (Strategic Training Initiative in Community Supervision) (Andrews m.fl. 2010:242-244,400ff), som også anvendes i Kriminalforsorgen. STICS indeholder uddannelse og træning i RNR-principperne samt opfølgning og evaluering på anvendelsen i praksis blandt andet ved, at medarbejderne optager nogle MOSAIK-samtaler på video og indsender til trænerne (undervisere). Medarbejderne skal med undervisningen klædes på til at blive bedre til at fokusere på de kriminogene behov frem for på andre behov, og især arbejde struktureret og målrettet med personens antisociale attituder og værdier ud fra kognitive og adfærdsterapeutiske strategier og teknikker. Med andre ord skal de bringes til at tænke i RNR-termer.

Synet på kriminalitet og det kriminalpræventive arbejde har varieret over tid

Forestillingen om, hvad de væsentligste årsager til kriminalitet er, og hvad de kriminalpræventive indsatser deraf bør bestå i, har varieret over tid og er til stadig diskussion. Jeg vil kort skitsere, hvordan synet på kriminalitet og på det rehabiliterende arbejde med kriminelle har udviklet sig gennem nyere tid for at kunne sætte beslutningen om indførelsen af RNR ind i en historisk kontekst.

Inden for kriminologien taler man om, at der i nyere tid har eksisteret tre bølger af årsagsforklaringer og deraf holdninger til straf og kriminalpræventivt arbejde med dømte. I 1960'erne havde man et billede af den kriminelle som psykisk og mentalt syg, og midlerne til at 'helbrede' kriminelle bestod både af isolation og af moralsk og psykologisk rehabilitering (Nielsen 2012b:139). I 1970'erne og 80'erne ændrede holdningen sig til det resocialiserende arbejde. Kriminologien var i denne periode mere præget af sociologiske teorier (fra eksempelvis Merton og Sutherland) med forklaringer af kriminalitet på strukturniveau (samfundsmæssige forhold). Kriminalitet blev i denne periode set som naturligt og uundgåeligt, og man anså det hverken som muligt eller ønskværdigt at forandre eller behandle den kriminelle psykologisk (Nielsen 2012a:191). Fra statens side handlede det om at håndtere effekterne af kriminalitet, såsom de økonomiske omkostninger, og at gøre de bekymrede borgere, der frygtede at blive ofre for kriminalitet, mere trygge (Garland 1996:445-447). Risikovurderinger med 'actuarial justice', hvor grupper af kriminelle identificeres og klassificeres

med henblik på at beregne deres risiko for at begå ny kriminalitet, blev i den forbindelse helt central. (Feeley m.fl. 1998:375-380). I 1990'erne voksede en optimisme frem inden for kriminologisk forskning, idet det nu igen drejede sig om at undersøge, hvad der virker i forhold til at nedbringe recidiv blandt kriminelle. Risikovurderinger gør sig stadig gældende i dag, men årsagen til kriminalitet forklares med individets manglende sociale og kognitive færdigheder. Disse mangelfulde færdigheder menes at kunne udvikles og indlæres ved hjælp af kognitiv terapi og træning i at ændre adfærden. I fængslerne kom flere kognitive programmer frem som tilbud til de indsatte, for at forhindre tilbagefald til kriminalitet. (Minke 2009:178).

RNR i Kriminalforsorgen ligger i god forlængelse af denne udvikling, idet RNR-principperne netop tilsiger nødvendigheden af at foretage en risikovurdering og hovedsageligt at fokusere på en kognitiv, adfærdsterapeutisk indsats omkring den dømtes antisociale holdning og tænkning. Gennemgangen af de tre 'bølger' viser imidlertid, at der er andre holdninger til, hvad der er meningsfuldt at arbejde med i en rehabiliterende indsats over for lovovertrædere. Forskere (kriminologer og sociologer) har på et teoretisk niveau forholdt sig kritisk til argumentet om at fokusere indsatsen primært omkring den dømtes antisociale attituder og holdninger frem for at basere en indsats på andre aspekter af og problematikker i den dømtes liv herunder de strukturer, som personen lever under (Andrews m.fl. 2010:339, 517,531). Andrews og Bonta afviser kritikken og konsekvent henvises til princippernes overbevisende evidensgrundlag og til alternative teoriers manglende forskningsmæssige belæg for, at eksempelvis 'det gode liv' skulle have betydning for recidiv (Andrews m.fl. 2010:53-54) eller at strukturelle faktorer har betydning for klientens recidiv som eksempelvis fremført med reference til klassiske sociologiske teorier fra eksempelvis Merton og Sutherland samt kritiske/marxistiske eller socialkonstruktivistiske teorier (Ibid.:531-533). Indenfor det sociale arbejde er de kognitive adfærdsterapeutiske modeller af nogle blevet kritiseret for at virke mekaniske og teknisk svære. De kan virke fremmedgørende for socialarbejderen og manipulerende over for klienten, hvilket ligger fjernt fra socialarbejdernes ide om en ikke-styrende tilgang (Payne 2006:168,183; Meeuwisse 2002:126).

I nedenstående afsnit vil jeg beskrive henholdsvis Kriminalforsorgens og rådgivernes overbevisninger om, hvad det kriminalpræventive/sociale arbejde bør bestå i, samt rammerne herfor, som en måde at tydeliggøre diskrepanser i mellem dem.

Organisations tilgang til og perspektiv på det kriminalpræventive arbejde i KiF

Evidensbevægelsen har siden omkring år 2000 sat sit præg på det sociale arbejde inden for den offentlige sektor i Danmark. Den offentlige sektor er under pres, og der stilles til offentlige organisationer krav om, at indsatser understøttes af evidensbaseret viden, som en måde at sikre effektivisering og optimering af offentlige velfærdsydelser (Krogstrup 2016:91). En neoliberalistisk tankegang har betydning for måden at karakterisere mennesket på som rationelle individer, der er ansvarlige for deres eget liv og sundhed, og individforklaringer af sociale problemer fylder meget i prioriteringerne af det sociale arbejde. Den dømte anses som en 'bruger', der skal tage ansvar for at arbejde med sig selv og opnå selvudvikling således, at organisationen kan nå dets hovedformål i Kriminalforsorgens tilfælde at begrænse kriminalitet. Her spiller kognitive og adfærdsregulerende metoder en vigtig rolle (Hannah-Moffat 2013:129-130; Nielsen 2012a:191).

I organisationer anvendes også managementstrategier, der skal sikre kontrol og styring af arbejdet og af medarbejdere, og New Public Management (NPM) er et centralt element heri (Evetts 2009). Det forventes fra politisk side, at Kriminalforsorgen sikrer bedre styring af organisationen, og at der er fokus på mål- og resultatstyring, effektmål og på gennemførelser af effektiviseringer. Af det indledende afsnit fremgik det, at netop ønsket om at effektivisere og ensarte tilsynsvirksomheden fik afgørende betydning for beslutningen om at indføre RNR (Flerårsaftalen 2013-2016, Statsrevisionen 2011).

Organisationens forventning er, at medarbejderne med LS/RNR foretager nogle velkvalificerede risiko- og behovsvurderinger og fokuserer tilsynsarbejdet omkring de klienter, som har høj risiko for at få tilbagefald til kriminalitet. De skal fokusere arbejdet omkring de kriminogene behov, især antisocial handling og tænkning på baggrund af forskellige kognitive og adfærdsterapeutiske teknikker, med henblik på at den enkelte motiveres til at påtage sig sit ansvar og undergår en selvudvikling således, at han ikke begår kriminalitet. Heri ligger antagelsen, at årsagen til kriminalitet er begrundet i personens manglende sociale og kognitive færdigheder, som kan indlæres og prosoziale tankemønstre sættes i stedet for antisociale. Med RNR mindskes rådgivernes skøn og metodefrihed til fordel for de strukturerede metoder og teknikker, og der ses en optimistisk forventning om, at den evidensbaserede praksis kan forbedre indsatsen i Kriminalforsorgen i form af mindske tilbagefald til recidiv. Der lader dog ikke til at være sat konkrete mål eller forventninger

til, hvor meget recidivtallet forbedres, idet det i forvejen ligger lavt og under det niveau, som forskningsresultaterne peger på. Af Kriminalforsorgens mål- og resultatplan er der imidlertid fastsat et mål for implementeringen af principperne, idet det fremføres, at der i 75 % af tilsynssagerne skal være taget stilling til risiko- og behovsniveau gennem anvendelse af LS/RNR-metoden, og at 75 % af tilsynsklienter med høj eller meget høj risiko for recidiv har fået tilbudt den højintensive tilsynsindsats MOSAIK (Kriminalforsorgen 2016b).

Rådgivernes tilgang til tilsynet og det sociale arbejde generelt

Formålet med tilsyn er at forhindre, at den dømte begår ny kriminalitet, og opgaven for den tilsynsførende socialrådgiver er at *”facilitere forandring og hjælpe klienten sikkert videre til et liv uden kriminalitet”* samt *”kontrollere, at forskellige krav bliver overholdt, f.eks. om at holde sig fri af alkohol og narkotika”* (www.Kriminalforsorgen.dk). Den tilsynsførende er forpligtet til at forholde sig til samt vurdere, om klienten har behov for støtte og vejledning og yde klienten personlig og social støtte samt kontrollere, om personen overholder de vilkår, der er i dommen. Tilsynsførende skal endvidere i samarbejde med klienten udarbejde en handleplan for tilsynet (tilsynsvejledningen kap. 3.8, 3.10).

Der findes få undersøgelser om tilsynsarbejdets indhold og socialrådgivernes tilgang i arbejdet med de dømte (Kriminalforsorgen 2011a; Kyvsgaard 1998), men de undersøgelser, der foreligger, konkluderer, at fokus for socialrådgiverne ligger i at hjælpe den dømte med dennes akutte problemstillinger samt med relationsarbejdet, idet dette betragtes som et middel til at motivere klienten til en forandring, der kan forebygge recidiv. Herunder ligger en slags specialfunktion, hvor den tilsynsførende får rollen som den dømtes hjælper eller bisidder i formidlingen til kommunen (Kyvsgaard 1998:117ff.). Det konkluderes, at tilsynet generelt er præget af en holistisk tilgang til klienten, og det vurderes, at rådgiverne har en forholdsvis ens måde at arbejde på, og at tilrettelæggelsen samt selve indsatsen foregår løbende på baggrund af en vurdering af den enkelte klients behov samt omfanget og arten af akutte problemer (Kriminalforsorgen 2011a:5) Denne tilgang stemmer generelt godt overens med de værdier og tilgange, som siges at være karakteristisk for det sociale arbejde. Jeg vil med baggrund i teori fra faget, som de er beskrevet i grundbøger til det sociale arbejde, uddybe rådgivernes tilgang, forståelse og principper som socialarbejdere. Jeg

vil trække tre overordnede begreber frem: værdier og etik, helhedssyn og systematisk og målrettet sagsbehandling.

Værdier og etik som kernehuset

Et kendetegn ved socialt arbejde er ifølge Kokkinn, at socialt arbejde er bygget op omkring bestemte værdier, og disse udgør ifølge Kokkinn '*kernehuset*' i det sociale arbejde. Kernehuset bliver styrende for socialarbejderne i de valg, de træffer i praksis. Kokkinn beskriver kort værdierne som: etiske principper om at acceptere og respektere det enkelte menneske, værdier om klientens ret til selvbestemmelse og medvirken og værdier om solidaritet og ikke-diskriminering (Kokkinn 1998:84 ff., 123). Der er forskellige bud på, hvordan værdierne kategoriseres og opstilles, og Lingås nævner i sin bog "*Etik for social- og sundhedsarbejdere*" (2005) nogle overordnede værdier og mål i social- og sundhedsarbejdet ud fra principperne om 1) humanistisk ærefrygt eller respekt for livet, 2) frihedsorienterede principper om selvrealisering, frigørelse og solidaritet, 3) demokratiske og retslige principper om ikke-diskriminering, personlig integritet, retten til selvbestemmelse samt respekten for menneskerettigheder, 4) altruistiske principper om samarbejde og dialog og "gøre godt" samt 5) det eksistentialistiske princip om personligt ansvar for egne handlinger (Lingås 2005:91) Dansk Socialrådgiverforening opstiller fire overordnede værdier om at bygge praksis på individets værdighed, fremme social retfærdighed både i relation til den enkelte og til samfundet som helhed, handle selvstændigt, ærligt og i overensstemmelse med sine etiske principper samt at udvise omsorg og forebygge, modvirke og afhjælpe, at borgere lider social nød (Dansk Socialrådgiverforening 2011).

Med reference til Biestek betegner Kokkinn *relationen* til klienten som det sociale arbejdes sjæl. Dette indebærer, at socialarbejderen anerkender klientens behov for at give udtryk for følelser, og at socialarbejderen her lytter aktivt uden at være dømmende. Samtidig skal socialarbejderen udvise en passende tilbageholdenhed, respekt for og finfølelse for klientens følelser ved at demonstrere ægte indlevelse og involvering. Derudover kræves det, at socialarbejderen anerkender klientens værdighed og menneskelige behov herunder retten til selvbestemmelse over eget liv og livsførelse. Klientens skal behandles med respekt for dennes individuelle særegne personlighed og

forudsætninger, og interventionen skal tilpasses den enkeltes unikke situation og behov (Kokkinn 1998:159-166).

Helhedssynet

Et andet træk, som er karakteristisk for det sociale arbejde er indeholdt i begrebet om *helhedssyn*. Helhedssyn anses ligeledes for at være et kernebegreb og en grundkompetence i socialt arbejde, men begrebet er ikke entydigt (Harder m.fl. 2011). For Kokkinn indebærer helhedssynet det at se personen i situationen og skabe et billede af sammenhængen mellem personens og dennes individuelle livshistorier samt omgivelserne herunder gruppetilhørsforhold og samfunds faktorer (Kokkinn 1998:177, 205). Ifølge Ejrnæs og Guldager (2008) bygger det sociale arbejde på en forståelse af og et kendskab til 'klienten' og dennes livssituation, der ligger til grund for socialarbejderens beskrivelse af situationen (problemet) samt forklaring på, hvorfor problemet er opstået. Denne beskrivelse og forklaring bliver handleanvisende for deres praksis i forhold til de valg, de træffer (Ejrnæs m.fl. 2008:21-22). Socialarbejderne trækker i forståelsen på teori fra forskellige niveauer (individ-, gruppe- og samfunds niveau) og forskellige traditioner blandt andet psykologi, sociologi og jura (og kriminologi, hvis man er socialarbejder i Kriminalforsorgen) (Ibid.:52, 140 ff.). På grund af sociale problemers kompleksitet, er det afgørende for at kunne tilrettelægge og udføre den rigtige intervention over for et givet socialt problem, at socialarbejderne anlægger et helhedssyn, der ser situationen fra flere perspektiver og niveauer og tager hensyn til samspillet af faktorer og processer (Ibid.:140 ff.).

Harder og Nissen har, på baggrund af en række artikler omhandlende teoretiske refleksioner over helhedssynet, lavet en model for helhedssynet i socialt arbejde, som kan anvendes til at foretage en 'socialfaglig begrundet helhedsorienteret analyse' (Harder m.fl. 2011). Med forfatternes egne ord sammentænker modellen, *"hvordan helhedssynet konstrueres i et samspil mellem sociale problemer, perspektiver og handlinger i bestemte kontekster, hvor integration, magt og refleksion over disse forhold spiller en central rolle"* (Ibid.:271). Modellen indeholder tre niveauer; Første niveau omhandler tre indbyrdes afhængige forhold: 1) de *sociale problemers* fremtrædelsesformer, 2) de *perspektiver*, der anvendes til at forstå, forklare og analysere problemerne samt 3) den *konkrete kontekst* for og udførelse af indsatser og handlinger. Perspektiver skal forstås som teorier,

forskningsviden, praktisk erfaringsbaseret viden samt de forskellige 'modeller' i socialt arbejde, som beskrevet af eksempelvis Hutchinson og Oltedal (2006) og Payne (2005) (Ibid.:268-269).

Det andet niveau omhandler evnen til at anvende og inddrage teorier både inden for samme niveau og i mellem flere niveauer (samfundsniveau, organisations-/gruppeniveau og individ- og interpersonelt niveau). Derved afgrænses problemet, se forskellige påvirkningsmuligheder og derved handle relevant (Ibid.:269-270).

Sidst omhandler tredje niveau en orientering mod nogle væsentlige aspekter af det professionelle sociale arbejde, som har betydning for praksis. Disse aspekter indeholder 1) *refleksion* eksempelvis over mennesker og sociale problemer, 2) *integration* forstået som det, at man skal forholde sig til, at det sociale arbejde er relationelt og retter sig med at fremme integrationsprocesser i komplekse kontekster med mange forskellige aktører, der kan have forskellige (helheds-)forståelser, samt 3) *magt*, hvilket relaterer sig til, at det sociale arbejde præges af og selv involverer konfliktende interesser, positioner og styrkeforhold (Ibid.:270-271).

Helhedssynet må indeholde en analytisk kritisk refleksion på disse tre niveauer for at forstå, forklare og kritisk reflektere over eventuelle problematiske forhold, som en måde at udvide perspektivet på, samt afsøge relevansen af, hvad der er nødvendigt at gøre i praksis. Med andre ord er modellen både rettet mod at give anledning til *kritisk refleksion* og konkret *handlen* i form af at ændre på problematiske forhold i samfundet og ved den enkelte (Ibid.:266-267). Harder m.fl. pointerer, at modellen skal forstås dynamisk og 'telejdoskopisk' hvilket vil sige, at alle nævnte faktorer kan analyseres i forhold til hinanden, så der skabes forskellige analytiske fokuspunkter for opmærksomhed, samt at de er foranderlige afhængig af tid og sted (Ibid.:271-272). Desuden pointerer de, at det ikke er hensigten, at et fuldt udfoldet helhedssyn skal anvendes ved ethvert socialt problem. I praksis vil det bero på den bestemte situation med vurdering af problemets omfang og af konteksten (Ibid.:275).

Systematisk og målrettet sagsbehandling

Et tredje træk ved det sociale arbejde omhandler arbejdsprocessen, som ifølge socialt arbejde bør være systematisk og målrettet. Arbejdsprocessen kan indordnes efter, at den har en begyndelse

(skabe kontakt, afklare samarbejde, og opnå forståelse af problemet) en midterfase (selve interventionen) og en afslutning (opsummere og aftale videre samarbejde), men arbejdsprocessen og dens fokus i forhold til problemdefinition, mål og kommunikation varierer afhængig af, hvilken model eller metode, socialarbejderen arbejder ud fra. Der findes mange forskellige konkrete modeller i det sociale arbejde, som er udviklet gennem tiden (Hutchinson m.fl. 2006:17-18; Kokkinn 1998:224ff.).

Evidensbaserede metoders modtagelse hos fagprofessionelle

Med indførelsen af RNR bliver (en del af) samtalerne nu struktureret med helt faste handleanvisninger, og der overlades meget mindre skøn til rådgiveren i forhold til klientens behov for støtte og vejledning, samt med hensyn til valg af metode og stil, idet dette med RNR er fastsat på forhånd. Man kunne forestille sig, at der kunne komme et sammenstød mellem på den ene side de organisatoriske rammer og logik (RNR-principperne og styringsmentaliteten, som er forbundet hermed) og på den anden side socialrådgivernes værdier, principper og hidtidige måde at arbejde på, som vil kunne udfordre implementeringen i praksis.

Hannah-Moffat har studeret risikovurderingens indtog i kriminalpolitik og -praksis internationalt og siger, at der findes meget lidt forskning omkring, hvordan de risikobaserede metoder i arbejdet med dømt er blevet modtaget af og påvirker de personer, som arbejder med dem (Hannah-Moffat 2013: 138). Der eksisterer altså et videnshul på dette område, hvilket gør det oplagt at undersøge. Én af de undersøgelser, der er foretaget om socialarbejdernes holdning til brugen af risikovurderingsværktøjer, er tidligere omtalte svenske undersøgelser fra Persson og Svensson (2011), der peger på, at der i Kriminalforsorgen i Sverige er en diskrepans imellem organisationens og praktikernes logik, og at dette får betydning for, at der i nogen grad ses en ubevidst modstand fra praktikerne mod anvendelse af metoderne, hvor omkring en tredjedel ikke bruger dem, som de burde (Persson m.fl. 2011).

Kriminalforsorgens første undersøgelse af implementeringen af LS/RNR fra april 2016 viser i lighed med Persson og Svenssons undersøgelse, at metoden kun er blevet anvendt af socialarbejderne i 68 % af de tilfælde, hvor de skulle have været anvendt, hvilket konkluderes at være langt fra det forventede antal (Clausen, 2016). Undersøgelsen kan ikke pege på, hvorfor socialrådgiverne ikke har

anvendt metoden i det forventede omfang, idet den data, der er anvendt, ikke giver mulighed for at belyse dette nærmere.

De undersøgelser, der forelægger omkring professionelles anvendelse af evidensbaserede metoder tyder på, at de professionelle forholder sig pragmatisk til metoder og handlingsforskrifter, og at evidensbaseret praksis af den grund mere præcist bør formuleres som evidensinformeret praksis (Høgsbro 2011:21). Det anføres generelt af forskere, at dette er den mest realistiske brug af metoderne, hvilket hænger sammen med de begrænsninger, der er forbundet med brugen af kontrollerede forsøg som den evidensbaserede viden overvejende bygger på, og som overføres til koncepter eller metoder som en måde at gøre praksis evidensbaseret (Høgsbro 2011:20-21).

Evidensbaseret praksis

Evidensbaseret viden opgøres i systematiske reviews eller metaanalyser i databaser foretaget af nationale og internationale samarbejder, som eksempelvis Campbell inden for velfærdsområdet, med henblik på at levere et overblik over hvilke indsatser, der virker på en given problemstilling uafhængigt af kontekst. (Krogstrup 2016:94). Systematiske reviews over, hvilke indsatser, der er mest optimale i det rehabiliterende arbejde med dømte i forhold til at nedsætte recidiv, er eksempelvis samlet af Campbell under gruppen 'Crime and Justice'. Der findes en uoverskuelig mængde data fra undersøgelser over indsatsers virkninger overalt i verden, og det bliver derfor nødvendigt i udarbejdelsen af reviews og metaanalyser at have nogle udvælgelseskriterier for, hvilke resultater, oversigten skal medtage. Man har i de største internationale samarbejder lavet et hierarki over designtyper. Reviews baseres så vidt muligt på randomiserede kontrollerede forsøg (RCT) over effekterne af en indsats, idet data fra sådanne forsøg anses for at være mest valide, når der ønskes viden om sammenhængen mellem en indsats og en effekt. I en sådan prioritering af designs ligger en 'klassisk' metodediskussion om, hvilket type design, der er bedst til at få viden om bestemte fænomener. Ideen om RCT som en guldstandard for at finde frem til virkningen af en bestemt indsats, er indeholdt i det positivistiske videnskabsideal. Nederst i hierarkiet ligger forskningsresultater, der bygger på mere kvalitative designs samt erfaringer fra brugere og professionelle. Disse anses ikke for at kunne generere sikker viden og udelukkes derfor af reviews og metaanalyser blandt andet inden for den internationale Campbell (Høgsbro 2011:13-14).

Kritikere mener, at man, ved at udelukke sådanne undersøgelser, går glip af værdifuld viden især omkring betydninger af kontekster, idet man i RCT netop forsøger at isolere fænomenet fra dens kontekst (Krogstrup 2016:93).

Evidensbaseret viden om den gode indsats ud fra reviews og metaanalyserne bliver oversat til koncepter med konkrete handleanvisninger til både den organisatoriske implementering og til anvendelsen i praksis i form af standardiserede, evidensbaserede metoder. Koncepterne kan købes på licens, for eksempel af organisationer i andre lande, der så skulle have en vis sikkerhed for at opnå en given effekt ved at gøre praksis evidensbaseret (Krogstrup 2016:97). På denne måde har Kriminalforsorgen købt licens til at anvende RNR-principperne, og der forventes at være en vis sikkerhed for, at implementeringen virker recidivhæmmende, hvis rådgiverne følger handlingsanvisningerne.

Denne måde at anvende evidens på, som neutral og uafhængig af kontekst, indeholder en misforståelse af, hvordan den evidensbaserede viden, skal forstås. Opgørelserne kan være en hjælp til at kvalificere og informere beslutningstagere om, hvilke indsatser, der lader til at virke bedst over for en given problematik i en afgrænset og veldefineret kontekst, men forskere påpeger, at opgørelserne skal forstås som indicier frem for objektiv sandhed. Fra forskningens side er der enighed omkring, at resultater og konklusioner skal tages med forbehold, hvilket gør det problematisk at overføre forskningen til praksis (Høgsbro 2011:17). Ifølge Ekeland er *"springet fra sådan evidens til praksis et stort og problematisk spring"* (Ekeland 2005:40), og der kan være en række begrænsninger samt helt uforudsigelige konsekvenser forbundet med at gøre brug af en evidensbaserede praksis, der ikke tager hensyn til specifikke individuelle og kontekstuelle forhold i den kliniske praksis (Høgsbro 2011:20-21). Dette er desuden blevet problematiseret af professionelle, der har påpeget, at metoderne kan føles langt fra deres hverdag hvilket nødvendiggør, at de afviger fra metoderne (Høgsbro 2013:122). Resultater fra RCT bør suppleres med forskning af en anden type design herunder kvalitativ (og kritisk humanistisk) forskning, der kan tage højde for betydninger i konteksterne ved at inddrage erfaringer fra både brugere/klienter og professionelle herunder institutionel etnografiske undersøgelser, der kortlægger den institutionelle kontekst og undersøger, hvordan brugere og professionelle påvirkes af de institutionelle forhold i en medierende proces (Høgsbro 2011:18-19,25).

En undersøgelse af implementeringen af RNR, som tager udgangspunkt i rådgivernes synspunkt og inddrager rådgivernes erfaringer, kan på den måde supplere den forskningsmæssige viden, som er baggrunden for RNR.

Denne undersøgelses formål og afgrænsning

Jeg ønsker at undersøge, hvordan rådgiverne har taget imod RNR – hvad er deres holdning generelt til RNR, og kan der spores et paradigmeskift i deres tilgang til det rehabiliterende arbejde med dømt? Jeg vil undersøge, om socialrådgiverne har taget RNR-principperne til sig og derfor anvender et kognitivt udgangspunkt i samtalen med højrisikoklienterne, et individfokus som forklaring på kriminalitet og en tilgang til tilsynsarbejdet, der prioriterer arbejdet med de kriminogene behov højt, herunder især antisocialt handlemønster, holdning og attituder? En anden mulighed er, at socialarbejderne ikke har 'overtaget' logikken bag metoderne, og at der derfor er en diskrepans i mellem organisationens og rådgivernes overbevisning og tilgang til metoderne, som kan få rådgiverne til at have modstand over for disse. Indførelsen af RNR vil under alle omstændigheder påvirke socialarbejderne og få konsekvenser for det rehabiliterende arbejde og i sidste ende klienterne, og på hvilken måde dette sker, mener jeg, er interessant for faget.

En undersøgelse af, hvordan implementeringen af RNR i KiF påvirker socialrådgiverne og det sociale arbejde er vigtig for faget socialt arbejde, idet det kan betragtes som et casestudie over implementering af evidensbaserede metoder, der generelt præger det sociale arbejdes praksis. Der er kun en lille viden omkring på hvilken måde evidensbaserede metoder påvirker og forandrer socialarbejdere og praksis, og en undersøgelse heraf vil således også være interessant for andre områder af det sociale arbejde.

Jeg ønsker ikke viden om, hvorvidt implementeringen af RNR principperne har effekt på klienternes recidiv. Dette undersøges allerede af Kriminalforsorgens selv (Clausen 2016).

Jeg vil afholde mig fra at medtage klienternes erfaringer i min undersøgelse grundet opgavens tidsmæssige og pladsmæssige begrænsninger. Jævnfør ovenstående er et brugerperspektiv lige som de professionelles erfaringer væsentligt for at supplere evidensgrundlaget baseret på reviews over RCT. Jeg kunne have valgt at undersøge, hvordan klienterne mener, at implementeringen af RNR

påvirker dem og deres risiko for at begå ny kriminalitet. En sådan undersøgelse kunne både medtage virkninger og eventuelle bivirkninger ved anvendelsen af evidensbaserede undersøgelser og ville være interessant og væsentlig. Der lader imidlertid til at være et videnshul, når det handler om, hvordan socialarbejderne har oplevet det at skulle anvende metoderne, og grundet min baggrund som socialrådgiver i KiF, fandt jeg netop socialarbejdernes udgangspunkt oplagt at undersøge.

Som beskrevet kan der ses nogle tydelige elementer af kontrol og styring (på flere niveauer: af organisationen, arbejdet, medarbejderne og af klienterne) i implementeringen af RNR, og jeg kunne have valgt at lave en diskursanalytisk/governmentality-analytisk undersøgelse af implementeringen. Med udgangspunkt i de begrænsninger, der er ved den evidensbaserede praksis med udgangspunkt i RCT, mener jeg imidlertid, at en mere kritisk teoretisk tilgang bedre vil kunne bidrage til det sociale arbejdes praksis. Undersøgelsen vil konkret kunne bidrage til bedre tilpasning i praksis ved at se på, i hvilken grad medarbejderne bruger metoderne og gøre opmærksom på eventuelle udfordringer og begrænsninger ved implementeringen og anvendelsen af LS/RNR og MOSAIK i KiF. Dette er vigtigt for både de medarbejdere og klienter, der er genstand for de evidensbaserede metoder grundet de eventuelle bivirkninger eller afledte konsekvenser, de kan opleve. En undersøgelse og dermed en eksplicitering af konsekvenserne ved indførelsen af RNR i form af forandringer af det sociale arbejde i Kriminalforsorgen og et eventuelt paradigmeskifte, mener jeg er vigtig, da den vil kunne bidrage til at nuancere diskussionen om, hvad det sociale, rehabiliterende arbejde i Kriminalforsorgen skal bestå af. Endvidere vil det kunne bidrage til praksis, da en bedre forståelse danner basis for konstruktive forslag eller råd til eventuel forbedring eller bedre tilpasning af RNR til Kriminalforsorgen i Danmark med netop de værdier og tilgange, der eksisterer her.

Videnskabsteoretiske overvejelser

Projektets videnskabsteoretiske udgangspunkt lægger sig op ad en filosofisk hermeneutisk anskuelse af sociale fænomener. Jeg er herudover inspireret af diskursanalytisk/kritisk teori, og dette kommer især til udtryk i analysens anden del, hvor empirien analyseres på et mere fortolkende niveau.

Filosofisk hermeneutik som udgangspunkt for undersøgelsen

Sociale fænomener er karakteriseret af at være komplekse og afhængige af mange udefrakommende faktorer og aktører. De er begrundede i menneskets intentioner og motivationer, der påvirkes af den historiske kontekst og til stadighed forandrer sig. Grundet kompleksiteten af fænomenerne, er det ikke muligt at opnå sikker, objektiv viden om dem, og derfor må man søge at opnå forståelse ved at fortolke meningen ud af dem. Ofte kan der opnås forskellige fortolkninger af det samme fænomen, hvorfor det ikke giver mening at tale om en sand, objektiv viden (Juul 2012:108-110). Vi kan ikke erfare virkeligheden uden at se den i den kontekst, den er en del af, og en konsekvens heraf er ifølge den hermeneutiske forståelse, at man må forsøge at finde mening i de sociale fænomener gennem en vekselvirkning af del og helhed; en vekselvirkning af det sociale fænomen, man studerer, og af den kontekst, den eksisterer i (Juul 2012:111). Denne anskuelse af virkeligheden og af videnskaben giver for mig at se mening, når jeg undersøger implementeringen af RNR i KiF. Jeg vil gennem en vekselvirkning i mellem kontekst og fænomen (det, empirien fortæller mig) søge at opnå forståelse for socialarbejdernes intentioner, motivationer og forståelse, og jeg vil fortolke, hvordan implementeringen påvirker dem og det sociale arbejdes praksis. I modsætningen til måden at anskue evidens på som 'sikker viden' om, hvad der virker, mener jeg ikke, det giver mening at tale om 'sikker viden' hvad angår den sociale virkelighed, da det er et spørgsmål om fortolkning, og da der kan være flere forskellige meningsfulde fortolkninger af et fænomen.

I den filosofiske hermeneutik indebærer vekselvirkningen også forskeren selv, idet dennes forforståelse har indflydelse på måden, fænomenet iagttages og erfares (Juul 2012:122). Heidegger begrundede denne epistemologiske antagelse med menneskets 'væren i verden'. Hermed mener han, at vi alle er placeret i en historisk og kulturel kontekst, der har betydning for og indflydelse på,

hvordan vi forstår verden. Heidegger er inspireret af fænomenologien, men gør samtidig op med dens idé om, at det er muligt at anskue sociale fænomener objektivt, og at forskeren må forsøge at sætte sin forforståelse 'i parentes', så den rene erkendelse ikke påvirkes (Juul 2012:70, 121). Gadamer bygger videre på Heideggers teori. Forforståelsen har betydning for, hvordan man går til en opgave, og det kan have betydning for, at man i første omgang så fænomenet som et problem, der var værd at undersøge. Forforståelsen (eller fordomme) har også indflydelse på, hvordan man forestiller sig, at fænomener hænger sammen det vil sige hvordan de fortolkes. Dette ser Gadamer ikke som et problem. Forforståelse kan derimod være produktiv i fortolkningen af sociale fænomener og udnyttes positivt (Juul 2012:122). Dette kræver, at man reflekterer over forforståelsens betydning for undersøgelsens valg og fravalg, og når man er åben omkring fordomme og forsøger at eksplicite dem – både for læserens skyld (gennemsigtighed i forhold til undersøgelsens kvalitet) og for at kunne bruge fordommene senere i processen til afprøvning af dem (Juul 2012:123, 128-131). Mine fordomme eller tanker om, hvordan problemformuleringen kan fortolkes, ekspliciterer jeg i afsnittet *Operationalisering af problemformuleringen* ved at stille uddybende spørgsmål, som alle kan omskrives til mulige svar på problemformuleringen. Disse spørgsmål går igen i hele projektet, idet interviewguiden og analysen er bygget op omkring spørgsmålene. Fortolkningen af, hvordan rådgiverne har modtaget RNR og hvordan implementeringen har påvirket rådgiverne og det sociale arbejde er derfor påvirket af min egen forforståelse indeholdende en normativ forståelse af, hvad det gode sociale arbejde består af. I det følgende vil jeg reflektere over og eksplicite min forforståelse.

Min forforståelse (en slags motivation)

I relation til projektet har min baggrund som både praktiker (rådgiver i KiF) og kandidatstuderende på socialt arbejde indflydelse på, hvordan jeg anskuer problemstillingen, og at jeg i det hele taget fandt problemformuleringen relevant at arbejde med.

Med baggrund i praksis er min erfaring, at klienterne, når de kommer første gang, ofte er i en situation, hvor de føler, at de på grund af dommen er kommet så 'langt ud', at de er nødsaget til at tage imod hjælp. Nogle har desuden krav om fx misbrugsbehandling, og de har ikke andet valg end at tage imod behandling, hvis de vil undgå at dommen skal fuldbyrdes i fængsel. Denne tilstand af

'point of no return' kan være en motivation for at skabe forandring i sit liv, og som tilsynsførende har jeg ofte set, at der kan ske meget positivt i løbet af det (eller de) år, klienten er i tilsyn. I løbet af perioden får mange klienter vendt modløshed og kaos i retning af optimisme, og nogle blomstrer helt op. Jeg har ofte lovet klienter, at vi (klienten og jeg sammen) nok skal få 'styr på situationen', og jeg forsikrer dem om, at de vil få det godt igen velvidende, at omkring 20 % begår kriminalitet igen. Som professionel har jeg ikke aktier i deres fremtid - altså føler jeg ikke et nederlag, hvis de alligevel begår ny kriminalitet (selvom jeg godt kan ærgre mig meget på personens vegne), og derfor kan jeg tillade mig at give dem noget optimisme, tro, håb, selvværd, energi. Dette ser jeg som en vigtig opgave for mig som socialrådgiver og et vigtigt udgangspunkt for godt socialt arbejde. For det første tror jeg på, at det er godt for dem som mennesker. De er blevet dømt af retten og af samfundet, men der er alligevel nogle, som ikke dømmer dem, og som også kan se det gode, de indeholder. For det andet er det vigtigt for relationen og for motivationen, hvis de vil ændre på noget i deres liv i en positiv retning og derved undgå at begå kriminalitet igen. Det er let at være 'god', når man har det godt - det kan være svært, når man ikke har noget at miste. Min erfaring er, at relationen er altafgørende for det sociale arbejde, for når de har tillid og tiltro til én, så kan man 'rykke noget' ved dem. En ældre kollega sagde engang til mig, at "Kriminalforsorgen er snart det eneste sted, man kan få lov at lave 'rigtigt' socialrådgiverarbejde". Med dette mente han, at man i Kriminalforsorgen har tid til samtalen og til relationsarbejdet med klienten. Man prioriterer sin tid i forhold til, hvad der giver mest mening rent fagligt. Jeg mener, det gode socialrådgiverarbejde indebærer en empatisk, ikke-dømmende, respektfuld og lyttende tilgang til klienterne og en måde at agere 'vikarierende håb' for klienten jævnfør det at give dem energi, optimisme, tro, håb og selvtillid. Relationsarbejdet er altafgørende, og herunder er det vigtigt at give sig tid til samtalen og at lytte aktivt til klienten og dennes forståelse af sin situation og sine problematikker. Derudover har man pligt til at være ærlig over for klienten og bidrage med sin (alternative) mening om situationen. Desuden mener jeg, det er vigtigt, at man er villig til at bruge tid på at hjælpe klienten videre med at få løst nogle af de sociale problemer, der fylder for klienten. Herved skabes grobund for, at klienten får tillid og tiltro til én. Jeg er bekymret for, om noget af dette kan gå tabt med indførelsen af RNR i KiF, hvor noget af rådgivernes handle- og metodefrihed indskrænkes til fordel for standardiseringer. Jeg er nysgerrig efter at vide, om man kan have den tilgang til klienten og til arbejdet, som min erfaring (og normative overbevisning) fortæller mig er så vigtig. Jeg er optaget

af, om det overhovedet er muligt at udføre socialt arbejde ud fra de værdier og idealer, som siges at karakterisere det sociale arbejde med de politiske prioriteringer, der præger indsatserne i de offentlige organisationer.

Jeg selv uddannet i LS/RNR, men har kun haft mulighed for at anvende det i praksis meget få gange. Jeg kan se en masse godt i RNR, og som rådgiver oplevede jeg det positivt at have fået et redskab, jeg kunne bruge til at kvalificere samtalen om kriminalitet med de dømte. I undervisningen på kurset bliver den behavioristiske, læringsteoretiske tilgang og rådgiverens styrende rolle introduceret som tilhørende et humanistisk værdigrundlag med Carl Rogers som forbillede. På baggrund af min viden fra studiet om det sociale arbejdes forskellige modeller (eksempelvis Hutchinson m.fl. 2006) studser jeg over, at en læringsteoretisk og styrende tilgang bliver fremlagt som humanistisk og klientcentreret. Man kan spørge, om det i Kriminalforsorgen overhovedet er muligt at have en klientcentreret tilgang til klienterne, hvor klienten selv definerer sit problem og har 'ekspert-rollen', når målet og 'problemet' er defineret på forhånd; at forhindre recidiv til ny kriminalitet. Anvendelsen af metoderne, og certificeringen af socialarbejderne kan ses som styring og som en del af en selvudviklingsdiskurs, idet den dømte skal selvudvikles til at blive et individ, der tager moralsk ansvar for sig selv. De skal blive 'aktive medborgere', og socialarbejderen bliver her et redskab i dette. På samme måde forsøges det ved uddannelse, certificering og træning at styre medarbejderne ved at bringe dem til at tænke i RNR-termer. Min tanke er, at baggrunden for at udlægge RNR som tilhørende en humanistisk model, er begrundet i at få socialarbejderen til at tro, at implementeringen er i overensstemmelse med deres egen tilgang til det rehabiliterende (sociale) arbejde med dømte, for på den måde at undgå en eventuel modstand.

Undersøgelsens videnskabsteoretiske overvejelser

En vigtig pointe i filosofisk hermeneutik er, at forskeren, på trods af sin forforståelse, er villig til at gå åbent til værks og indgå i en ægte samtale med den (eller det), som er genstand for undersøgelserne, og på den måde lade sine fordomme teste. Ikke alle fordomme er altså bevaringsværdige, og de fordomme, der viser sig ikke at have forklaringsværdi, må gå til grunde til fordel for de nye erfaringer. Denne del af hermeneutikken er inspireret af fænomenologien, men i modsætning til fænomenologien handler det dog som sagt ikke om at forsøge at tilsidesætte sin

egen forforståelse. I stedet sker der i gennem en 'ægte samtale' en vekselvirkning mellem forskerens fordomme og de nye erfaringer, som smelter sammen til en forandret 'horisontsammensmeltning' (Juul 2012:124-127).

Problemformuleringens første led, 'hvordan rådgiverne har taget imod metoderne', har en fænomenologisk, åben tilgang, der kan fortolkes på mange måder, og som lægger op til et induktivt og åbent forskningsdesign (Ibid.:99). Denne formulering har jeg valgt for at udfordre mine egne fordomme og gå åbent til empirien. Ved at have en åben tilgang til undersøgelsen, søger jeg at få forståelse for implementeringen af RNR ud fra rådgivernes perspektiv og deres oplevelse af situationen. Dette kan bidrage til en synliggørelse og eksplicitering af socialarbejdernes viden og erfaring (Thagaard 2003:39), som kan være et vigtigt supplement til den evidens, som ligger til grund for RNR-principperne.

Jeg er i min forforståelse blandt andet inspireret af socialkonstruktivismen og af en diskursteoretisk forståelse af viden og magt. Mennesker og forskellige aktører har forskellige perspektiver og problemforståelser, som er foranderlige og påvirkelige. De er skabt i social interaktion mellem mennesker via handling og sprog, historie og samfundsmæssige italesættelser og diskurser samt i individets erfaring og værdier. Foucault anser viden for at være konstrueret i overensstemmelse med den herskende diskurs. Ifølge Foucault er viden tæt vævet sammen med magt, og 'sandhed' bliver et system, som er indlejret i og produceret af magtsystemer. Magt skal ikke kun forstås som værende undertryggende og begrænsende, men også produktiv; produktiv fordi magt skaber den sociale verden, og magten betyder, at verden ser ud og italesættes på bestemte måder (Jørgensen m.fl. 1999:21-24). Således anser jeg også socialrådgivernes (og i øvrigt alle andre aktørers) måder at anskue verden på som foranderlige og påvirkelige af historie, kontekst og diskurser. Den måde, hvormed evidens refereres til som objektiv eller neutral, kan endvidere ses som havende til hensigt at få rådgiverne og alle andre overbevist om en bestemt praksis som den bedste (i henhold til organisationens diskurs) (Ibid.:61). Med et sådant syn på viden og virkelighedsopfattelser bliver magt og afmagt et væsentligt argument for at beskæftige sig med dette, da det vil kunne bidrage til at skabe en modpol til forståelsen af et fænomen som en sandhed og tydeliggøre, at tingene kunne have været anderledes (Juul 2012:188-189).

Min forståelse trækker også på kritisk teori. Ifølge kritisk teori er det vigtigt for samfundsvidenskaberne at være kritisk i politisk og social forstand samt i videnskabsteoretisk forstand. Habermas tilhører anden generation af kritisk teori. Han var inspireret af Gadamer's tanker men mente, at der manglede et kritisk element i teorien (Sørensen 2012:245-247). Ifølge Habermas kan nogle fordomme tegne til magthaveres fordel som en ideologi, der forsøger at skjule de fremherskende herredømmeforhold. Man må derfor have en kritisk tilgang til det, som kan gennemskue, når magt og penge overtrumfer de bedre argumenter. Det ideelle er at indgå i en demokratisk og forståelsesorienteret samtale eller diskussion med det andet menneske (Juul 2012:139). Med Habermas som inspiration finder jeg det vigtigt at tilføje en normativ eller kritisk opmærksomhed til implementeringen af RNR og tydeliggøre eventuelle begrænsninger ved implementeringen af evidensbaseret praksis på baggrund af RNR-principperne. Når evidens fremlægges som sandhed om den bedste praksis frem for at se det som indicier, lukkes af for diskussion (og for eventuel opinion) frem for at opfordre til en demokratisk og forståelsesorienteret, ægte samtale.

Med baggrund i min videnskabsteoretiske position påstår jeg ikke, at jeg finder det 'sande' svar på problemformuleringen. Derimod ser jeg som sagt konklusionerne og ikke mindst diskussionerne som et vigtigt bidrag til at skabe en bedre, mere fuldendt forståelse for implementeringen af metoden og for det rehabiliterende arbejde i Kriminalforsorgen baseret på et socialfagligt perspektiv. Mit håb er, at min undersøgelse vil bidrage til diskussionen af, hvad det rehabiliterende arbejde i Kriminalforsorgen mere overordnet skal bestå af og, forklaret ud fra en hermeneutisk optik, at den vil være et led i at få skabt en ny horisontsammensmeltning, hvad angår det sociale arbejde i Kriminalforsorgen.

Undersøgelsens design og metode

I det følgende vil jeg beskrive undersøgelsens design frem til at svare på problemformuleringen, herunder hvilke metoder, der er anvendt til at frembringe empiri og hvordan analysen gribes an. Overvejelser over metoden samt til- og fravalg vil i den forbindelse forklares for læseren. Først vil jeg med operationaliseringen give læseren et nærmere indblik i, hvordan jeg forstår problemformuleringen.

Operationalisering af problemformuleringen (mine 'fordomme')

Med problemformuleringen lægger jeg op til at lave en analyse af implementeringen af LS/RNR og MOSAIK i KiF med baggrund i medarbejdernes (og det sociale arbejdes) perspektiv. Jeg ønsker at undersøge, hvad rådgivernes umiddelbare holdning er til implementeringen og til at skulle anvende metoderne. Er medarbejderne generelt positive over for metoderne og den struktur, det medfører? Synes rådgiverne, at metoderne er meningsfulde i en socialfaglig professionslogik? Anvendes metoderne loyalt? Eller har rådgiverne en mere negativ indstilling, og kan der eventuelt spores modstand fra rådgiverne mod at anvende dem?

Når jeg spørger til, hvordan metoderne har påvirket det sociale arbejde, der udføres i KiF, er jeg interesseret i, om der er sket en forandring, eller om der hovedsageligt arbejdes med klienterne, som før indførelsen af metoderne. Hvor meget fylder metoderne rent faktisk, og i hvilken grad har det forandret indholdet af tilsynet. Er fokus forandret, sådan at arbejdet med klientens prosociale tankegang (personens individuelle holdninger og værdier) er hovedfokus for samtalerne, eller fylder akutte problemer stadig meget?

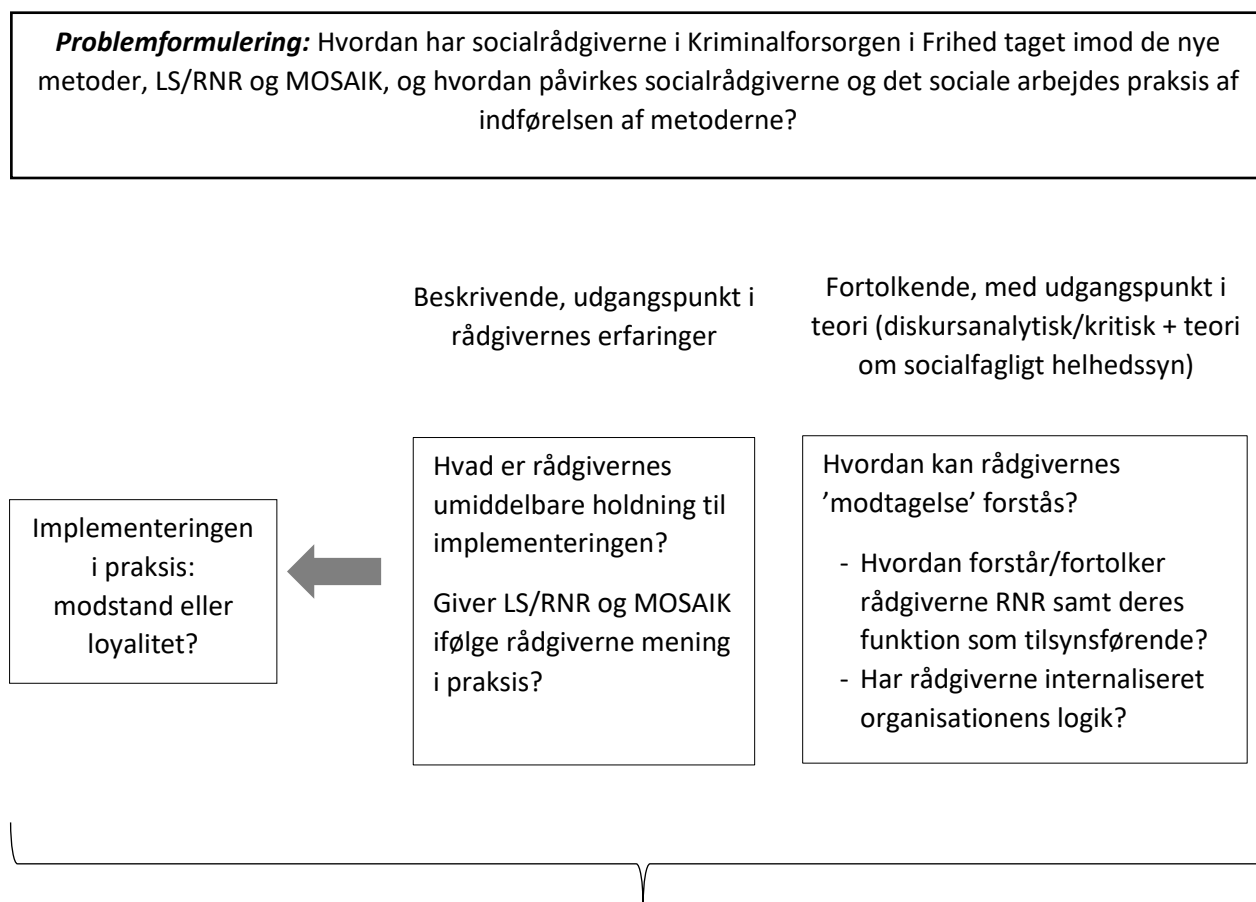
Jeg ønsker, som baggrund for at fortolke, hvordan implementeringen har påvirket det sociale arbejde at undersøge, hvad der ligger bag den måde, socialarbejderne har taget imod metoderne; har det influeret selve socialarbejdernes logik og tilgange til det rehabiliterende arbejde, eller er det *kun* en metode, som ikke fylder så meget, at der reelt opleves en nævneværdig forandring i forhold til tidligere måder at arbejde på? Er der sammenfaldende værdier og forestillinger om årsagerne til kriminalitet og tilgangen til det rehabiliterende arbejde, og kan man derfor sige, at rådgiverne har internaliseret logikken? I bekræftende fald kan ses en ny tilgang til det sociale rehabiliterende arbejde i Kriminalforsorgen jævnfør tidligere undersøgelsers konklusioner. Eller ses en diskrepans i mellem socialarbejdernes og organisationens (RNR's) logik? Er sociologiske/strukturelle forklaringer stadig genstand for tilsynsindsatsen? Hvis der er en diskrepans, hvordan opleves denne og hvordan håndterer medarbejderne dette? Jeg forestiller mig, at det eventuelt kunne betyde, at man som medarbejder føler sig presset, føler sig stresset og har svært ved at stå inde for ens arbejde over for klienterne, og medarbejderne kunne håndtere det ved eksempelvis at bortforklare eller ignorere diskrepansen, lave fortællinger om arbejdets indhold, der understøtter dets værdi og mening, eller

de kunne vælge ikke at gøre, som de skal, altså lade være med at anvende metoderne. Jeg vil med baggrund i empiri samt teori helt konkret se kritisk på den evidens, som organisationen og fra politisk side refereres til i forhold til den lokale kontekst og se på, på hvilke områder, det er vigtigt at tage højde for den lokale kontekst.

Undersøgelsens design

Jeg har valgt at lave en forstående undersøgelse, idet jeg finder denne tilgang vigtig som supplement til den forklarende forskningstype, som ligger til grund for den viden, som RNR er baseret på. I en forklarende forskningstype er udgangspunktet forskerens perspektiv, hvor resultater (og menneskers holdninger og vurderinger) tages ud af deres virkelige kontekst og i stedet sættes ind i en kontekst defineret af forskeren, for at kunne måle den 'rene' effekt af en påvirkning (Launsø m.fl. 2005:17-19). I en undersøgelse med en forstående forskningstype, forsøges det derimod at fortolke sociale aktørers forståelse af sig selv, af andre og af den fysiske verden, og der tages således udgangspunkt i den udforskedes perspektiv. Man forsøger at afdække meninger, motiver og intentioner i deres kontekst, herunder de institutionelle og værdimæssige sammenhænge, idet konteksten anses for at være en integreret del af fortolkningen. Hensigten med anvendelsen af en forstående forskningstype er, at den kan skabe nye begreber og fortolkninger af virkeligheden (Ibid:21-22,30). En sådan samfundsforskning er ofte anvendt inden for sociale videnskaber.

Figur 2. Undersøgelsens design med operationalisering af problemformuleringen

Af figuren ses det, at analysen indeholder flere niveauer. Den beskæftiger sig med at søge svar på problemformuleringens første led vedrørende socialarbejdernes modtagelse af RNR. Dette omhandler socialarbejdernes umiddelbare holdning til implementeringen og til anvendelsen af LS/RNR og MOSAIK og holdningen til, hvorvidt det er meningsfuldt at anvende det i deres praksis. Denne del bearbejder problemformuleringen empirinært på et beskrivende niveau (Ibid:24). Spørgsmålet om socialarbejdernes modtagelse af metoderne indebærer også, at jeg på et mere analyserende niveau, undersøger socialarbejdernes værdier og tilgange for at se, om de giver udtryk for at have en logik, der er forskellig eller sammenfaldende med organisationens logik. Jeg bruger

begreberne 'professionslogik' (herunder værdier og etiske principper samt helhedssynet) og 'organisationslogik' (RNR-principperne, styringsfilosofien og den bestemte måde at anvende evidensbegrebet på) for at differentiere mellem rådgivernes og organisationens opfattelser af, hvad indsatsen bør bestå af. I forlængelse heraf vil jeg gå i dybden med disse på et refleksivt fortolkende niveau, der med inddragelse af teori går ud over informanternes egen forståelse (Ibid:25). Her forsøger jeg at få forståelse for, hvordan det sociale arbejde forandres og påvirkes af indførelsen af RNR, og hvilke konsekvenser og begrænsninger, der kan ligge i implementeringen af de evidensbaserede metoder. Jeg lægger her forskellige teorier og tidligere undersøgelser ned over analysens temaer, som kan forklare tendenser og begrænsninger, og på denne måde kommer empirien op på et mere generelt plan, der relaterer sig til problemstillinger på tværs af flere områder inden for socialt arbejde, når der implementeres evidensbaserede metoder. Ved hjælp af sociologen, Evetts, samt Andrews og Bontas teori vil jeg fortolke, hvordan og på hvilken måde, rådgiverne har/ikke har internaliseret organisationslogikken. Derefter vil jeg med baggrund i konklusioner heraf samt analysens første del se kritisk på et uddrag af den evidens, som ligger til grund for RNR-principperne og for beslutningen om at implementere LS/RNR og MOSAIK i Kriminalforsorgen (Andrews og Bontas samt et review fra Campbell). Dette vil bidrage til en konkret diskussion af begrænsninger ved implementeringen af RNR i KiF jævnfør de forskningsmæssige betænkninger ved at gøre praksis evidensbaseret på baggrund af forskningsmæssige resultater, hovedsageligt fra kontrollerede forsøg.

Indsamling af empiri

Som metode har jeg valgt at foretage fokusgruppeinterviews med socialrådgivere i tre KiF-afdelinger samt observation i en fjerde KiF-afdelingen. Den kvalitative tilgang giver mulighed for at opnå forståelse af implementeringen af RNR på grundlag af rådgivernes egne perspektiver og fortællinger. I modsætning til de kvantitative tilganges ideal om objektivitet og om at udelukke konteksten, benytter kvalitativ forskning sig af fortolkende tilgange (Brinkmann m.fl. 2010:18-20), der forsøger at opnå mening i processer, der fortolkes i lyset af deres kontekst (Thagaard 2004:18). Brinkmann m.fl. beskriver den kvalitative forskning som en særlig erkendelsestradition (Brinkmann m.fl. 2010:18), og netop den kvalitative erkendelsestradition stemmer godt overens med mine

epistemologiske antagelser som beskrevet i afsnittet omhandlende videnskabsteori, hvorfor jeg fandt dette valg naturligt. Det jeg ønskede af empirien var, at den gav mig en viden 'indefra', som gjorde mig i stand til at få en forståelse af implementeringens påvirkning af det sociale arbejde med baggrund i socialrådgivernes oplevelser, og det har observation og fokusgruppeinterviews sammen givet mig mulighed for.

Den kvalitative tilgang skal forstås som en fleksibel proces, hvor de forskellige faser overlapper og tilpasses hinanden efterhånden som forskeren fortolker data. Indsamlingen af empiri og analyse bør foregå parallelt, sådan at konklusioner fra analysens tidlige faser kan uddybes ved at stille flere og mere effektive spørgsmål til informanter og på den måde skabe en bedre meningsdannelse eller forståelse af fænomenet (Thagaard 2004:30). Dette ser jeg som en naturlig følge af at have et hermeneutisk udgangspunkt, hvor fortolkningen baserer sig på del og helhed, der forandrer sig løbende med de nye erfaringer. Jeg har derfor igennem processen med indsamling af empiri løbende analyseret og opstillet mulige fortolkninger af problemformuleringen. Interviews og observationer har her suppleret hinanden godt, idet jeg har haft mulighed for at gå til rådgiverne i observationerne for at få større indblik i interviewdeltagernes udsagn og dermed give et bedre grundlag for at fortolke interviewene. På samme måde har jeg stillet mine observationer ind på det, der optog mig i analysen på det givne tidspunkt. Interviewguiden er også løbende tilpasset ny viden (Thagaard 2004:84).

Empirien baserer sig på et subjekt-subjekt-forhold mellem informanterne og jeg, hvilket betyder, at begge parter har indflydelse på empirien og dermed på de konklusioner, jeg kommer frem til. For at højne undersøgelsens kvalitet og gennemsigtighed, er det vigtigt at reflektere over informantudvælgelsen, egen forforståelse samt forholdet mellem informant og forsker (studerende) det vil sige på hvilken måde, informanternes adfærd og udsagn kan være påvirket af min tilstedeværelse (Ibid.). Min forforståelse er ekspliciteret tidligere. Nedenfor vil jeg beskrive empiri-indsamlingen med dens valg og fravalg og samtidig reflektere over betydningen af informantudvælgelsen og af forholdet mellem informanterne og jeg. Det sidste er især aktuelt i forbindelse med observationer.

Fokusgruppeinterview

Valget faldt på fokusgruppeinterviews, fordi jeg ønskede at få viden om rådgivernes holdning til og oplevelse af implementeringen af RNR. Jeg var interesseret i deres værdier, normer og fortolkning af implementeringen og af deres tilsynsfunktion. Netop denne form for viden kan fokusgruppeinterviews være brugbare til at få information om. Fokusgruppeinterview har til gængæld sværere ved at indfange individuelle forskelle og personers livsverdener, som individuelle interviews er gode til (Halkier 2002:16). Jeg var imidlertid ikke interesseret i den enkelte rådgivers livsverden, men i stedet i gruppens logikker, værdier og holdninger og i at finde mønstre heri. De individuelle forskelle har jeg forsøgt at forfølge under observationer ved samtaler med rådgivere, og på den måde har metoderne suppleret hinanden godt.

Jeg har valgt Bente Halkiers (2002) metodebog om fokusgruppeinterviews, da jeg synes, den giver en god og konkret introduktion til indsamlingen af empiri via fokusgruppeinterviews, og den har hjulpet mig til at kunne træffe mere bevidste valg i forbindelse med planlægning og udførelse af interviewene.

I fokusgruppeinterviews foregår kommunikationen hovedsageligt mellem informanterne, og dette kan skabe en hverdagslignende situation, som minder om de samtaler, de dagligt har med deres kollegaer. Derved kan der komme meget information frem om gruppens normer for og fortolkning af praksis, og man har samtidig mulighed for at få viden om, hvad deltagerne er enige og uenige i (Ibid:12-13). Den sociale interaktion i fokusgrupperne betyder, at deltagerne i diskussionerne reflekterer over hinandens udsagn og sammenligner erfaringer og forståelser, og på den måde kan data indeholde en større kompleksitet end et individuelt interview kan. En svaghed ved interaktionen kan være, at den sociale kontrol deltagerne imellem betyder, at nogle deltagere har holdt sig tilbage med at sige deres mening, hvis den ikke var i overensstemmelse med flertallets. En konsekvens heraf vil være, at forskeren er tvunget til konkret at reflektere over betydningen af gruppeeffekterne (Ibid.:16-17). Interviewdeltagerne kendte hinanden indbyrdes, og jeg fornemmede, at de havde et forholdsvis tæt forhold. Deres udtalelser tydede på, at de var trygge ved hinanden og turde sige deres mening og sige de andre deltagere imod, når de var uenige. Dette gav en rigtig god og livlig diskussion, og i øvrigt har det betydet, at jeg har fået et nuanceret og

komplekst billede. Den sociale kontrol deltagerne imellem har i den sammenhæng været produktiv (Ibid.:17, 35).

Fokusgruppeinterviews kan tvinge informanterne til i diskussionerne omkring et emne at være eksplicitte omkring emner, som ellers ville have været forblevet 'tavs viden' (Ibid.:12-13). Dette oplevede jeg i interviewet ved, at deltagerne kunne tvinge hinanden til forklare, hvad de mente, når de i deres diskussioner gav udtryk for uenighed omkring et emne, og på den måde oplevede jeg at få information om forhold, der ellers kunne have været forblevet 'tavs viden'.

Jeg foretog tre fokusgruppeinterviews fra tre forskellige KiF-afdelinger rundt om i landet. Efter det tredje interview havde jeg en oplevelse af, at der var sammenfald i empirien, og at flere interviews ikke ville kunne bidrage med yderligere information af betydning til analysen. Endvidere spillede tidsperspektivet for projektet ind, idet omfanget af empiri ikke måtte være så ambitiøst, at det ikke var muligt at gennembearbejde materialet (Ibid:40-41). Jeg valgte derfor at stoppe empiriindsamlingen ved de tre interviews.

Udvælgelse af deltagere

Udvælgelsen af deltagerne var strategisk, idet jeg bevidst gik efter at få interviews i afdelinger, der ikke havde anvendt metoderne lige længe (Thagaard 2004:55). Dette hang sammen med en forventning om, at en eventuel internalisering af organisationens logik kunne være forskellig afhængig af, hvor længe metoderne var blevet anvendt, og ved at anvende et tidsperspektiv som kriterie, havde jeg mulighed for at få indblik i udviklingsperspektivet. Bortset fra disse valg, havde jeg ingen indflydelse på, hvilke medarbejdere i den enkelte afdeling, der meldte sig. I den ene gruppe bestod deltagerne af de personer, der havde tid og lyst til at deltage. Her gjorde de selv opmærksom på, at de tilhørte en gruppe af medarbejdere, som var positive over for metoderne, men at der i deres medarbejdergruppe var andre, som forholdt sig mere negativt over for anvendelsen af metoderne. Dette enkeltstående interview vil kunne give et skævt billede af fænomenet, hvad det var vigtigt at tage højde for (Ibid.:57). Konkret har jeg i analysen forsøgt at tage højde for skævheden, ved at se på deres udsagn som væsentlige repræsentanter for denne holdning til implementeringen. Imidlertid har jeg ikke generaliseret ved at se det som udtryk for et mønster over udviklingen tidsmæssigt i og med, at deltagerne i gruppen havde anvendt metoden længere end

deltagerne fra det første interview, jeg lavede. I de to andre interviews var deltagerne mere tilfældigt fordelt, idet de bestod af medarbejdere, der var på arbejde den dag, interviewene blev gennemført. Dette må derfor give et mere troværdigt billede og have mindsket eventuelle skævheder.

Jeg håbede på at få så stor variation i gruppens deltagere som muligt med henblik på at få et nuanceret billede. En udvælgelsesstrategi med maksimal variation kan være en fordel i forhold til at undgå oplagte skævheder i empirien, når man ikke kender de forskellige sociokulturelle mønstre på forhånd (Halkier 2002:31). Selvom disse mønstre var mig ukendte, var min forventning, at der kunne være forskel på, hvor 'fasttømret' rådgivernes professionslogik var afhængig af personens alder, samt hvor længe personen havde arbejdet som rådgiver både i og uden for Kriminalforsorgen, hvorfor jeg ønskede variation inden for disse områder. Deltagerne var mellem 33 og 63 år og havde arbejdet i KiF i mellem 2 år og 35 år. Den ældst uddannede var dimitteret i 1981 og den nyeste i 2007. Jeg synes, det lykkedes at få en broget flok og var overrasket over, hvor forholdsvis ens de var i deres udtalelser omkring holdningen til RNR og omkring det, der fyldte i forhold til implementeringen af metoderne.

Introduktionen

I introduktionen til rådgiverne både i interviewsituationen og i en mail som jeg sendte ud som opfordring til at deltage, forsøgte jeg at finde en balance imellem at få dem fortalt, hvad projektet omhandler og samtidig ikke sige for meget. Det skulle være en appetitvækker og virke spændende og vedkommende for dem, men jeg ville ikke fortælle så meget, at de i situationen kom til at 'tale mig efter munden'. Ved for meget information om projektet kunne jeg risikere, at der kun ville melde sig personer, som havde en stærk holdning til emnet, hvormed informationen ville blive skævvredet (Halkier 2002:57). Projektbeskrivelsen til rådgiverne fremgår af bilag 2.

Interviewspørgeguiden

Spørgeguiden (se bilag 3) var bygget op af fire overordnede temaer. I disse overvejelser har jeg fundet inspiration fra Halkier, som udlægger forskellige metodiske overvejelser, man bør gøre sig i

forbindelse med struktureringen af sit interview (Halkier 2002:43ff.). Guiden var bygget op efter en tragtmodel, hvor jeg i starten stillede få, åbne spørgsmål og anvendte øvelser, hvor de internt i grupperne fik gang i diskussioner og refleksioner for dernæst at spørge mere direkte ind til metoderne. Først fik deltagerne en øvelse, hvor de blev bedt om at nedskrive, hvad de mener, er årsagerne til, at mennesker begår kriminalitet. Øvelsen skulle fungere som en 'tuning-in' på emnet og sætte gang i deres tanker, samt give viden om deres forståelse af generative mekanismer i forhold til kriminalitet. De fik bevidst denne øvelse, inden jeg spurgte til RNR, da jeg ønskede deres umiddelbare tanker uden at de kunne være påvirkede af RNR's anskuelse af årsager til kriminalitet. Jeg ønskede heller ikke, at øvelsen skulle præge den efterfølgende snak (jeg ønskede at få deres *umiddelbare* holdning og oplevelser), så opfølgningen på øvelsen kom først til sidst i interviewet. Disse valg gjorde jeg på baggrund af overvejelser om den sociale interaktion i mellem deltagerne. Set ud fra et interaktionistisk (socialkonstruktivistisk) perspektiv, skabes deltagernes fortællinger til dels i situationen og er påvirkede af den sociale interaktion i gruppen.

Andet tema tog også udgangspunkt i en øvelse. Her fik deltagerne nogle kort udleveret med forslag til, hvad tilsynsarbejdet indeholder (inspireret af teori og tidligere undersøgelser om tilsynsarbejdet). Deltagerne blev bedt om at rangere funktioner efter det, de synes fylder mest i tilsynsarbejdet. Formålet med øvelsen var ikke kun, at de blev enige om en rækkefølge, men også at lytte til deres indbyrdes forhandlinger, da de herved tvang hinanden til at være eksplicite omkring deres tavse viden. I interviewsituationen oplevede jeg, at øvelsen virkede lidt provokerende på rådgiverne, fordi rangordningen indebar en forenkling af deres funktion, og dette, fornemmede jeg, var medvirkende til, at alle interviewgrupper fik en lystig diskussion af tilsynets funktioner og rådgiverens roller med gode argumenter og pointer, som bidrog til at afdække deres forståelse for og tilgang til den rehabiliterende indsats med dømt.

I det tredje tema spurgte jeg til rådgivernes umiddelbare holdning til metoderne og til anvendelsen af dem. Her havde jeg en mere styrende rolle, så jeg sikrede, at alle på skift fik en lejlighed til at fortælle om deres erfaringer og oplevelser omkring RNR uden at blive afbrudt af kollegaerne. Efterfølgende fik de mulighed for at kommentere hinandens udsagn. I dette tema fik jeg afdækket, hvad deres holdning er til at anvende metoderne, og hvordan de oplever, at metoderne understøtter deres professionslogik og professionsfaglighed. Her skiftede interviewet i alle tilfælde

lidt karakter i form af at omhandle mere personlige og også følelsesmæssige fortællinger fra rådgiverne. Dette ledte godt videre til det sidste tema.

Det sidste tema omhandlede, på hvilken måde RNR har forandret tilsynsarbejdet i praksis, og hvad rådgiverne oplever, det har betydet for dem. Diskussionen her kom også til at omhandle negative sider af anvendelsen af metoderne og 'bivirkningerne', som rådgiverne ser det. Jeg var overrasket over, hvor meget mange rådgivere gav udtryk for, at det påvirkede dem personligt. Under dette tema havde jeg en mere aktiv rolle, idet jeg stillede flere opfølgende spørgsmål og forsøgte at sammenholde deres udsagn om RNR med det, de kom frem til i tidligere øvelser, og få dem til at reflektere over dette. Jeg var under interviewet opmærksom på, at deres fortællinger nogen gange indeholdt en ambivalens.

Observationer

Ud over fokusgruppeinterviews har jeg foretaget observationer i en KiF-afdeling. Observationerne er foretaget under deltagelse i sagsbehandlermøder (hvor rådgiverne tager sager op, som de gerne vil have drøftet med deres kollegaer), deltagelse i en MOSAIK-øvegruppe (hvor en gruppe rådgivere laver øvelser i MOSAIK og deler deres erfaringer med MOSAIK-samtaler) samt uformelle samtaler i frokost-/kaffepauser og én-til-én-samtaler med medarbejdere på deres kontorer. Observationen er foregået på den afdeling, hvor jeg selv er ansat, men som nævnt, har jeg haft orlov det sidste halvandet år. Observationerne er foretaget over tre-fire måneder, hvor jeg er kommet i afdelingen cirka en gang om ugen. Jeg fandt observationsstudie anvendeligt til at få relevant viden til projektet og som supplement til fokusgruppeinterviews, idet jeg ved min tilstedeværelse, hvor rådgiverne færdes, fik mulighed for at observere hverdagspraksis, hvor den udspilles (Thagaard 2004:63). Observationerne har givet mig indsigt i, hvor meget metoderne fylder i rådgivernes hverdag. Det har givet mig mulighed for at afprøve hypoteser og få nye ideer, som jeg kunne forfølge, og det har givet mig indsigt i, om de samme ting fylder, som er kommet frem i interviewene. Det, rådgiverne i disse uformelle situationer fortæller, lagde sig meget tæt op ad interviewdeltagernes udtalelser, hvilket har bekræftet mig i analysen og de deraf afledte konklusioner. I forbindelse med overvejelser over valg og fravalg under observationer, har jeg anvendt Tove Thagaards bog "Systematik og indlevelse" (2004).

Afgørende for kvaliteten af empiri fra observationer er, at der er en god kontakt og et tillidsfuldt forhold mellem informanter og observant. Det er derfor vigtigt at reflektere over det indbyrdes forhold og over forhold, som kan have betydning for relationen (Ibid.:65, 82). Mit personlige kendskab til rådgiverne har betydet, at relationen og samtaler har foregået uformelt, jeg har haft en oplevelse af at været accepteret, og at min tilstedeværelse ikke har påvirket dem nævneværdigt. Dette må antages at være positivt i forsøget på, at min tilstedeværelse fik så lille indflydelse som mulig på hverdagssituationen i afdelingen (Ibid.:73, 78). Den uformelle situation kan have medvirket til, at det er faldet informanterne naturligt at give udtryk for umiddelbare holdninger og følelser som glæde og frustration, frem for det, der kommer af mere formelle interviewsituationer eller hvor relationen mellem informant og forsker er mindre trygt. Det har desuden betydet, at jeg er blevet betragtet mere som en kollega end en 'udsendt af ledelsen', hvilket er en fordel for tillid og åbenhed. I forløbet har jeg løbende fortalt dem om projektet og mindet dem om, hvorfor jeg kom på arbejdspladsen en gang om ugen, for at sikre tryghed omkring situationen og afklaring omkring min rolle som observant (Ibid.:67). Min nye rolle som forsker (eller 'lærling') frem for kollega blev modtaget positivt. Rådgiverne har vist interesse for projektet og var glade for, at jeg lavede en undersøgelse med udgangspunkt i deres synsvinkel. Det, at jeg har haft orlov fra arbejdet i halvandet år, tror jeg, har medvirket til at gøre den nye relation lettere at etablere, idet der allerede var en vis afstand fra min hverdag i afdelingen.

I afdelingen er der syv rådgivere, der var uddannede i LS/RNR og MOSAIK. De havde anvendt LS/RNR i halvandet år og MOSAIK i et halvt år. Iblandt de syv blev særligt tre rådgivere en slags nøgleinformanter, idet jeg ofte gik til disse for at få uddybet emner udledt af interviewene og for at afprøve hypoteser. Her spillede jeg af og til 'djævelens advokat', for at tvinge dem til at være eksplicitte og reflekterende over bestemte temaer, og desuden var det en måde at udfordre min egen forforståelse på.

Under observationer af møder valgte jeg hovedsageligt at indtage en observerende rolle, for at min tilstedeværelse skulle påvirke rådgivernes samtaler så lidt som muligt. Resten af tiden var min rolle mere deltagende (Ibid.:73-74, 80ff.). Mit personlige kendskab til rådgiverne ville have gjort det unaturligt ikke at deltage.

Jeg valgte ikke at optage møder og samtaler, da jeg vurderede, at det kunne ødelægge det uformelle over situationen og dermed virke forstyrrende. I stedet har jeg taget feltnoter under observationer til møder og umiddelbart efter samtalerne med nøgleinformanterne (Ibid.:83).

Forskning i egen organisation

Det at foretage en undersøgelse i egen organisation har fordele og ulemper. Mit standpunkt er, at min egen baggrund som tilsynsførende (i forening med min baggrund som studerende på Kandidaten i socialt arbejde), har inspireret mig til selve undersøgelsens spørgsmål, og at undersøgelsen måske derfor ellers ikke ville være blive udført. Ifølge Launsø og Rieper er undersøgelser af den forstående forskningstype karakteriseret ved, at den balancerer mellem 'nærhed og distance' til det, der undersøges (Launsø m.fl. 2005:29). Observation beror både på nærhed og distance; nærhed i form af en tæt relation til informanterne, som giver mulighed for at for en forståelse for deres oplevelser, og distance, fordi forskeren kommer med et andet perspektiv og en anden forforståelse af situationen (Thagaard 2004:66). På grund af min baggrund i afdelingen, har jeg haft let ved at etablere en god og uformel relation til informanterne. Jeg var imidlertid flere gange nødt til at holde fast i min position som undersøger for ikke at falde i med deres selvfølgeligheder, samt at være tydelig omkring, hvad jeg ville udvælge at fokusere observationerne omkring (Thagaard 2004:66). Igennem processen blev jeg bevidst om dette, idet jeg oplevede observationerne som temmelig uproduktive, når jeg ikke på forhånd havde gjort mig konkrete tanker om, hvad jeg ville fokusere på under dagens observationer.

Tilknytningen til organisationen kan også have været en fordel i forbindelse med, at det muligvis har gjort det lettere for mig at sætte mig ind i rådgivernes forståelse og dermed fortolke deres udtalelser i netop deres kontekst. Det kan have gjort det nemmere at få viden, fordi jeg på forhånd har haft et stort kendskab til organisationen og de interne institutioner og procedurer (Nielsen m.fl. 1993:5-8). Til interviewguiden har jeg anvendt min egen baggrundsviden på en måde, så det har været muligt at stille mere præcise spørgsmål. En ulempe kunne være, at det har været sværere at distancere mig fra det undersøgte, og en risiko er i den forbindelse, at jeg kan have haft sværere ved at fortolke 'udefra' og komme ud over rådgivernes egne, lokale forklaringer og syn på organisatoriske problemer. Nielsen og Repstad (1993) beskriver dette med metaforen, at 'det kan være svært at se

skoven for bare træer' (Ibid:8). Det faktum, at jeg ikke reelt har arbejdet i organisationen i halvandet år, har medvirket til at gøre det lettere at skabe en distance. Jeg har i opgaven endvidere taget højde for dette ved at anvende teori i fortolkningen, der kunne udfordre min egen forståelse (både teori fra Andrews og Bonta samt Evetts). Desuden har jeg i processen forsøgt at agere 'djævlens advokat' ved at stille hypotetiske spørgsmål til mig selv og til rådgiverne i observationer (Ibid:10).

Dataindsamlingen og det at få folk til at deltage i interviews, kan være en udfordring for en undersøger, og i den forbindelse har jeg med fordel gjort brug af de kontakter, jeg har rundt omkring i KiF, for at få interviewpersoner til at deltage og bakke op om undersøgelsen. Det har jeg gjort i to af tilfældene med fokusgruppeinterviews, hvor jeg har henvendt mig til to ledere i forskellige afdelinger, som jeg kendte på forhånd, med henblik på at få dem til at præsentere undersøgelsen for medarbejderne, og skabe kontakt videre til disse (Thagaard 2004:56). Det ene interview bestod af rådgivere, som jeg har arbejdet sammen med i en periode på knapt to år indtil for omkring tre et halvt år siden. Medarbejderne i de andre interviews kendte jeg ikke personligt. Der kan være en risiko for, at jeg i kommunikationen med de deltagere, jeg kendte godt, har haft svært ved at stille spørgsmål til de udtalelser, der kan virke indlysende, og derfor ikke har fået uddybet udsagnetes selvfølgheder (Halkier 2002:36). Min plan var derfor, at jeg kunne anvende dette interview som et pilotinterview med henblik på at rette spørgsmål og øvelser til, så de blev bedre og mere præcise til næste interviews. Efter interviewet syntes jeg imidlertid, at jeg havde fået så meget værdifuld information fra rådgiverne, at jeg måtte bruge dette i mit empirimateriale (Halkier 2002:54). Interviewguidens udformning med få indledende spørgsmål og to øvelser betød, at min rolle var forholdsvis lille, og at rådgiverne fik diskuteret godt indbyrdes og ekspliciteret 'selvfølgheder', og jeg oplevede det ikke som et problem, at jeg kendte deltagerne.

Min tilknytning til den afdeling, hvor jeg har foretaget observationer, har betydet, at jeg i første omgang har haft let tilgang til at få lov til at foretage observationer der. Det har som nævnt også betydet, at forholdet til rådgiverne har været ret uformelt, jeg har haft en oplevelse af at været accepteret, og at min tilstedeværelse ikke har påvirket dem nævneværdigt. På samme måde som ved fokusgruppeinterviewet kan der være risiko for, at viden bliver indforstået, og at jeg ikke har spurgt nok ind til observationer og deres udsagn.

Analyselstrategi

Min tilgang til bearbejdningen af materialet (de transskriberede interviews samt observationsnoter) har været inspireret af grounded theory med bearbejdning af teksten parallelt med empiriindsamling indtil jeg oplevede, at der ikke kom nye oplysninger eller mønstre frem (Bryman 2004:305,401-403). For at strukturere materialet, har jeg foretaget meningskodning og meningskondensering, hvor jeg har brudt teksten ned i små bidder og givet dem stikord i forhold til deres meninger. Derefter besluttede jeg mig for at gå videre med nogle vigtige temaer, som kom frem af informanternes udsagn, og sammenlignede disse ved at se på enigheder og uenigheder i materialet (Ibid.:409). Jeg reflekterede over, hvad jeg ikke havde fået svar på, samt hvordan observationerne passede ind i interviewdeltagernes udsagn. Disse temaer var både datastyret (udviklet alene ud fra materialet) samt begrebsstyret ud fra teori og eksisterende litteratur på området (som beskrevet i problemfeltet) (Kvale m.fl. 2008:224). Inden kodning læste jeg en interviewtekst igennem for derefter at skrive noter (memos) til mig selv om, hvad jeg umiddelbart fik ud af materialet for at bevare overblikket og i kodningsprocessen ikke komme til at overfortolke ved at trække teksten ud af sin kontekst. Desuden har jeg ofte kigget på den samlede transskriberede udskrift for at referere tekstbidderne til deres helhed (Ibid:405,411).

Analyselstrategien er i udgangspunktet induktiv, idet jeg i analysen i første omgang har ladet mig inspirere af empiri for derefter at lade dette inspirere til valg af teori, der kunne give mig en bredere fortolkning og diskussion af de temaer, der fremkom. På denne måde kunne jeg få det op på et mere generelt plan. Den induktive tilgang har jeg valgt, fordi jeg netop har ønsket at have et fænomenologisk, beskrivende udgangspunkt (jævnfør ideen om at have en 'ægte samtale' som omtalt i afsnittet om videnskabsteoretisk position), som lader rådgivernes erfaringer og oplevelser have en fremtrædende rolle, og så fortolkningen sker med baggrund i informanternes egen opfattelse af situationen frem for af forskerens (Launsø m.fl. 2005:25).

Med baggrund i min teoretiske/empiriske forforståelse, kan analyselstrategien dog ikke være ren induktiv. Forståelsen indeholder, som beskrevet i både videnskabsteoriafsnittet samt i problemfeltet, en teoretisk og empirisk (og normativ) forståelsesramme, som bliver retningsgivende for undersøgelsen og får indflydelse på fortolkningen af empirien i den kodning, jeg har foretaget. Teori anvendes i projektet både som forståelse af selve problemstillingen i opgaven (problemfeltet),

som et analyseredskab og som grundlag for diskussion af begrænsningerne ved implementering af evidensbaserede metoder. Her følger et overblik over den anvendte teori:

Kokkinn (1998), Ejrnæs og Guldager (2008), Harder og Nissen (2011) som en måde at udfolde begrebet om professionslogikken for at anvende det i analysen, herunder socialt arbejdes 'kernehus', som er forankret i nogle værdimæssige og etiske principper, samt 'helhedssynet', der anses som et helt centralt element for det sociale arbejde.

Evetts (2009), Maslow (i Jerlang 2008), Merton (i Rubington og Weinberg 2003), Andrews og Bonta (2010) for at fortolke rådgivernes forståelse, intentioner og påvirkningen af det sociale arbejdes praksis.

Til at udfolde diskussionen om begrænsningerne ved anvendelsen af evidensbaseret praksis, har jeg anvendt Høgsbro (2011; 2013), Ekeland (2005).

Præsentation af empiri

Empirien består som nævnt af tre fokusgruppeinterviews samt observationer.

Observationerne er foretaget i forbindelse med sagsbehandlingsmøder, et MOSAIK-øvegruppemøde, samtaler mellem rådgivere i forbindelse med kaffe-/frokostpauser samt uformelle samtaler med rådgivere på deres kontorer. Observationer er foregået i den KiF-afdeling, hvor jeg selv er ansat. I afdelingen er der syv medarbejdere, der er uddannede i LS/RNR og MOSAIK.

Eftersom personerne kan være ret genkendelige på baggrund af oplysninger om aldre, hvor længe de har været ansat samt hvor længe, de har anvendt LS/RNR og MOSAIK, har jeg i fremstillingen vægtet det højere at beskytte informanternes anonymitet frem for at præsentere dem som enkeltindivider med opfundne navne (?). I analysen har det været mere relevant at se på rådgivere som faggruppe og opfange mønstre end at se på deres individuelle forskelle. Jeg har lagt størst vægt på, hvor længe, de har anvendt metoderne.

Gruppe A:

Gruppe A bestod af tre rådgivere der havde anvendt LS/RNR i næsten to år og MOSAIK i næsten et år. Rådgiverne er i mellem 30 år og 53 år og er uddannet mellem år 1995 til 2010. De har været ansat i KiF i mellem 2 og 11 år.

Gruppe B:

I gruppe A var der fire interviewdeltagere. De havde anvendt LS/RNR i halvandet år og MOSAIK i et halvt år. Rådgiverne her er i mellem 39 år og 51 år, har været uddannet mellem år 1993 og 1999 og været ansat i KiF i 2 og 14 år.

Gruppe C:

Gruppe C bestod af seks rådgivere, som havde anvendt LS/RNR i næsten tre år og MOSAIK i næsten to år. Rådgiverne er i mellem 40 og 63 år, har været uddannet fra år 1981 til 2007 og har været ansat i KiF i mellem 4 til 35 år.

I analysen omtales rådgiverne som *hun*, selvom der både er mænd og kvinder af hensyn til at anonymisere især de mænd, som er i mindretal.

Analyse

Analysen omhandler først problemformuleringens første led, nemlig hvordan rådgiverne har modtaget LS/RNR og MOSAIK. Jeg vil i den forbindelse undersøge, hvor rådgiverne oplever anvendelsen af metoderne som henholdsvis meningsfulde eller problematiske i praksis. Derefter analyseres problemformuleringens andet led ved at undersøge påvirkningen af medarbejderne – dette i forhold til den psykiske påvirkning (af arbejdstilfredsheden) samt hvorvidt og på hvilken måde organisationslogikken kan siges at være blevet internaliseret i rådgivernes logik, og hvordan implementeringen påvirker tilsynsarbejdet i praksis. Her vil jeg se på, hvor stor forandringen reel er i forhold til tidligere måder at arbejde på. Først vil det som sagt dreje sig om rådgivernes modtagelse af RNR.

Umiddelbar positiv modtagelse

Rådgiverne i fokusgruppeinterviews og observationer giver generelt udtryk for, at metoderne er spændende og indeholder mange gode elementer, som passer ind i en socialfaglig tilgang til tilsynsarbejdet. For eksempel passer den kognitive eller læringsteoretiske tilgang i MOSAIK godt med teorier fra det sociale arbejde, og de læringsteoretiske tilgange har været anvendt i socialt arbejde siden 1960'erne (Hutchinson m.fl. 2006:140). Rådgiverne fortæller, at både LS/RNR og MOSAIK kan bidrage til, at man får gode, indholdsrige samtaler med klienterne, hvor de kommer bredt omkring klienternes liv og forhold til kriminalitet. Eksempelvis siger en rådgiver om MOSAIK:

Jeg synes, det virker virkelig spændende. Jeg synes, det er en god måde at få lov til at arbejde i dybden og virkeligt arbejde med den kriminelle tankegang, det som egentlig er noget af det vigtigste. Det at få klienten til at se nye handlemuligheder og komme videre uden kriminalitet. Og der synes jeg MOSAIK virkelig kan være et godt redskab.

Det er her tydeligt at se, at rådgiveren er glad for det, metoden kan tilføre arbejdet. En anden rådgiver siger om MOSAIK:

vi har fået et redskab i vores tilsynssamtaler til at have fokus på de kriminogene behov [...] så det synes jeg faktisk var et kæmpe plus

Rådgiveren her mener, at det var positivt at få et redskab til at tale om kriminalitet med klienterne. Hun fortæller også, at de selv havde efterspurgt redskaber til at tale om kriminalitet med klienterne, og at selve MOSAIK-uddannelsen var god. Denne holdning kan også ses i de andre interviews samt i deltagerobservationer. Nogle rådgivere synes, det er vigtigt og godt med redskaber som LS/RNR og MOSAIK, da de kan være med til at udvikle faget og desuden kan være en hjælp i forhold til at skabe struktur i samtalerne og i handleplanerne. Her fortæller en rådgiver om LS/RNR:

Ja, i hvert fald mine handleplaner er blevet væsentlig bedre fordi, at jeg netop nu kommer rundt om alle punkterne. Der kunne jeg godt nogen gange før.. åhr for helvede, det har jeg glemt at få spurgt om, det gør jeg lige næste gang. Og så så glemte jeg det også næste gang, ikke..

Rådgiveren her mener altså, at LS/RNR er en hjælp i tilsynssamtalerne, så handleplanerne bliver bedre. Her kan man argumentere for, at hun refererer til den systematik og målrettethed, som er karakteriserende for socialt arbejdes praksis, med inddeling af arbejdspraksis i faser og at sætte mål og delmål for indsatsen.

Desuden nævner flere rådgivere, at de strukturerede og faste metoder er noget, mange klienter kan forholde sig til, og mange tager det positivt at skulle deltage både i udfyldelsen af Quick-score-skemaet og i MOSAIK-samtalen med øvelser og hjemmeopgaver. For eksempel fortæller en rådgiver, at hun, efter at have gennemgået LS/RNR-skemaet med en klient, senere fik en sms fra klienten, fordi denne var nysgerrig efter at høre resultatet af risiko-og behovsvurderingen:

Jeg synes også, at man kan sige, at folk generelt synes, det er skægt [...] Jeg havde én, der sms'ede til mig "hvor ligger jeg henne?"

På flere områder er RNR altså i god overensstemmelse med professionens logik. Dette gælder den læringsteoretiske model i socialt arbejde, som ligger i MOSAIK, det gælder den systematiske og målrettede arbejdspraksis, som er i RNR, og derudover anses LS/RNR af rådgiverne for at kunne være et godt udgangspunkt for at få en god og bred (helhedsorienteret) samtale med klienten, hvilket ligger som en værdi i fagets 'kerne'. MOSAIK kan ifølge rådgiverne være det, de har efterspurgt, i forhold til at få redskaber til at tale om kriminalitet med klienterne. Rådgivernes

umiddelbare holdning til RNR er derfor positiv, og de mener, at redskaberne generelt kan være med til at udvikle faget på en god måde.

Mening i arbejdet

Om rådgiverne kan finde en mening i måden at anvende LS/RNR og MOSAIK på i praksis i forhold til tilsynsarbejdet med klienterne, er der mere delte holdninger til blandt rådgiverne. Det er især rådgiverne i den ene interviewgruppe, gruppe A, der giver udtryk for at opleve god mening i anvendelsen af metoderne. Især MOSAIK ser de god mening i, og de har taget metoderne til sig i deres arbejde.

[...] da det faldt på plads, der synes jeg faktisk, der blev det sgu lige pludseligt et okay værktøj, det her... [...] der kan jeg se sammenhængen i det og sige, hvorfor er det, vi skal lave den her øvelse, som fører til, at vi skal snakke om det her. Det gik sgu lige pludselig op for mig. Og det gav nogle helt andre samtaler.

Rådgiveren synes, MOSAIK er et godt og meningsfuldt værktøj for hende i praksis. Rådgiverne i gruppen taler generelt positivt og indforstået om anvendelsen af metoderne – igen især om MOSAIK.

ja det giver jo både struktur til dem [klienterne], ikke, men det giver jo også til én selv. Der kan man da godt nogen gange sidde og tænke.. bob bob bob.. hvad skal vi lige gribe og gøre i her.. så kan det typisk være deres dagsorden og deres akutte problemstillinger, der kommer til at fylde meget.

Og:

A: Fordi der er nogen, som netop kommer ind som røde eller fantastisk dårligt tænkende eller i massivt misbrug og sådan noget der.. og så når du sgu nok ikke så langt op ad huset..

B: nej det er det jo..

A: men strukturen, det kan give altså... det kan de i hvert fald alle sammen bruge.

Her siger rådgiveren, at de akutte problemstillinger uden en fast struktur for samtalen lettere kan komme til at fylde i tilsynssamtalerne, underforstået at det er positivt, at det er de mere relevante

eller bevidst valgte faktorer, der fylder med indførelsen af RNR. Udtalelsen er i overensstemmelse med RNRs principper og organisationens mål. Gruppen taler indforstået om metoderne, hvilket bl.a. ses i den måde, en rådgiver taler om at 'komme ind som rød' og komme 'op ad huset', der er begreber som omhandler grundstrukturen i MOSAIK-modellen samt i forbindelse med samtals første punkt, 'check-in', (hvor klienten kan vurdere sin parathed til samtalen som et trafiklys - rød betyder, at han ikke føler sig klar til samtalen) (Kriminalforsorgen 2014b).

Rådgiverne i denne interviewgruppe giver udtryk for, at man er nødt til at udvikle sig i faget, og at metodernes indførsel er en del af den større udvikling, det sociale arbejde gennemgår med større administrativt pres og krav om dokumentation, og hvor det hovedsageligt på grund af tidspres ikke længere er muligt at 'tage klienten i hånden' og gå med ham på kommunen. De taler om deres nye rolle som tilsynsførende, hvor de skal fokusere meget mere på arbejdet med at forhindre recidiv og dermed arbejdet med klientens kriminogene behov og lade andre behov være op til andre myndigheder at tage sig af. Specialiseringen betyder, at socialrådgivernes funktion er blevet meget mere opdelt i forskellige områder, mener de. Dette ser de ikke nødvendigvis som en dårlig udvikling.

Men jeg tror også, man er nødt til sådan helt at isolere vores opgave og sige, jamen det her, det er egentlig vores opgave. Jamen, så har vi nogen herovre som tager sig af en anden opgave, som hedder penge. Og så er der nogen her, som tager sig af den tredje opgave, som hedder at komme i job, ikk...

For rådgiveren er implementeringen af RNR en naturlig del af udviklingen i faget, og rådgiveren finder mening i, at opgaven er et større fokus på at tale om kriminalitet med klienterne, og at andre myndigheder tager sig af klienternes andre sociale problemer.

De rådgivere, der er imod RNR, kan ses som ikke-forandringsparate eller ikke klar til den naturlige udvikling af faget. Rådgiveren i citatet gør opmærksom på, at det er en personlig mening:

og det her det kommer helt for egen regning, men det er fandme også kollegaer, som ikke har formået at udvikle sig i faget, og ikke har formået at holde det ved lige.

Omvendt omtaler de det som en 'solstrålehistorie', at en kollega, som tidligere var imod at skulle anvende metoderne, nu er blevet positiv og engageret i at anvende dem:

A: X nede hos os, det er jo en solstrålehistorie -

B: - det er fantastisk.

A: før, hvis der var nogen der bare nævnte ordet RNR så fik du satme... og hun er jo faktisk rigtig positiv og laver de her film (videoptagelser af MOSAIK-samtaler) uden at kny.. og går op i det og skriver side op og ned.

B: [...] for to år siden, der var hun ved at dø over det.. [...] og i dag, der er hun bare positiv og går op i det, og det er jo bare pisse fedt. Så er det sgu i orden, så virker det. Al ære og respekt til hende.

Med den måde, de her taler om deres kollega på samt den indforståede måde at tale sammen om metoderne lader det til, at de har accepteret den nye tilgang til tilsynsarbejdet, og at RNR for dem giver god mening i tilsynsarbejdet, og især kan tilføre en god struktur og give nogle gode samtaler med klienterne. Til interviewet gør rådgiverne opmærksom på, at de repræsenterer medarbejdere, der er klart positive over at skulle anvende metoderne. Havde jeg talt med andre rådgivere i deres afdeling, havde jeg sandsynligvis fået svar, der var helt anderledes og mere problemfyldte, mener de. Rådgiverne i interviewgruppen vurderer, at tre ud af fire af deres kollegaer generelt er blevet glade for at bruge metoderne. Med tiden har de fleste accepteret, at dette er den nye måde at arbejde på og har fået øjnene op for, at metoderne kan være gode redskaber i tilsynsarbejdet, fortæller de.

En modsætningsfyldt holdning til anvendelsen i praksis

Deltagerne i gruppe B og C samt størstedelen af de rådgivere, jeg snakkede med under observationerne, giver udtryk for et mere modsætningsfyldt forhold til anvendelsen af LS/RNR og MOSAIK. På den ene side har rådgiverne som nævnt en positiv holdning til metoderne, og på den anden side oplever de ikke altid, at de faste handleanvisninger og den faste struktur i LS/RNR og MOSAIK giver mening i deres arbejde. Rådgiverne gør opmærksom på, at det ikke er muligt at tale overordnet om begge metoder, idet de er så forskellige. Jeg vil derfor se på LS/RNR og MOSAIK hver for sig med henblik på at udforske de elementer, der kan stride imod rådgivernes professionslogik.

LS/RNR

jeg synes også, at det har sine begrænsninger, og det er meget det med, at det bliver meget skematisk [...] Og så synes jeg også, jeg har oplevet flere gange, når folk de kommer ind ad døren, og man forsøger at præsentere det sådan i en eller anden positiv ånd, så er det bare ikke særlig positivt, at man skal skaleres i forhold til, hvor stor risiko der er for at man kommer igen. Det synes jeg er svært at sidde og forklare [...] det bliver ikke på mine præmisser rigtig længere. Og det kan jeg godt nogen gange have det svært med.

Rådgiveren siger her, at den skematiske anvendelse af metoderne nogle gange går imod hendes faglige præmisser. At skalere klienten i forhold til deres risiko for at recidivere kan ses som determinerende og en måde at 'sætte folk i kasser' på, frem for at se det enkelte menneske som unikt, hvilket vi så var en kerneværdi i det sociale arbejde (Hutchinson m.fl. 2006:182 samt jævnfør afsnittet 'Rådgivernes tilgang til tilsynet og til det sociale arbejde generelt').

Flere rådgivere både i fokusgruppeinterviews og under observation giver udtryk for, at der er spørgsmål i Quick-scoren, som kan være svære og grænseoverskridende at spørge klienterne om. Dette gælder eksempelvis, når de skal spørge klienten, om denne nogensinde har været udsat for seksuelle overgreb.

Jeg sad med én, hun slog ud på lav [lav risiko for recidiv]. Hun var blevet misbrugt både af familie og uden for familie som barn. Ved du hvad, jeg har slet ikke taget det med, fordi jeg sagde... hun havde ikke lyst til at snakke om det, så sagde jeg, jamen det er slet ikke noget, du behøver at svare på. Hun sagde bare ja, men det er er jeg blevet fordi.. Hvor jeg så tænkte, jamen hun har fået samfundstjeneste for at have slået én. Hvad skal jeg bruge det til, altså.. det har jeg sådan, hvor jeg tænker, det synes jeg er uetisk lige omkring det her.

Rådgiveren finder det uetisk at indhente oplysninger om klienten, som hun ikke synes, hun kan bruge i sin vurdering af recidivrisiko, og som hun er bange for kan gøre mere skade end gavn. Hun fortæller, at hun ikke tog oplysningen med i LS/RNR-vurderingen, og på den måde kan man sige, at hun ikke anerkendte det som en væsentlig kriminogen faktor. Måske undlod hun det af hensyn til, at oplysningen ville komme til at figurere i Kriminalforsorgens system, og at flere måske ville spørge klienten til overgrebene eller lade det påvirke deres syn på hende.

Faktisk tager alle interviewgrupper samt i øvrigt mange rådgivere i deltagerobservationer problemstillingen op omkring det, at nogle spørgsmål i Quick-scoren kan føles grænseoverskridende at spørge klienterne om. Flere beskriver det uetiske eller ukorrekte i at komme til at rive op i noget, som man ikke har tid eller kompetence til at tage fat om, og at det kræver en lille eller større snak omkring overgrebet, hvis de svarer bekræftende, inden man kan gå videre til næste spørgsmål i skemaet og eksempelvis spørger, om de har begået seksuelle overgreb på andre, eller om de har begået terrorisme.

En rådgiver føler, hun bliver sat i et dilemma, når hun skal spørge klienterne om emner, som i situationen er grænseoverskridende:

Og jeg synes, det er et dilemma der er i det, i den der LS/RNR. Fordi jeg kan godt se ift., hvis der er nogen der har noget omkring de sexdømte eller et eller andet.. Men vi har jo mange almindelige borgere, der kommer, som har lavet noget. Der synes jeg, det er grænseoverskridende [de andre bekræfter].

Det kan føles uetisk, fordi hun i relationsarbejdet med klienten har en værdi om at udvise passende tilbageholdenhed, hvis hendes fornemmelse (finfølelse) for klientens situation, fortæller hende, at dette vil være i klientens bedste (Kokkinn 1998:161-163). Hun gør i citatet også opmærksom på, at klienterne er meget forskellige, og at klienternes individuelle situation derfor kan betyde, at det bliver grænseoverskridende. Her kan relateres til det, Harder og Nissen pointerer vedrørende det socialfaglige helhedssyn, nemlig at helhedssynet ikke skal udøves eller anvendes konsekvent i alle situationer, men må bero på socialarbejderens faglige vurdering, hvor der tages hensyn til klientens situation, problemets karakter og konteksten i øvrigt (Harder m.fl. 2011:275).

Rådgiverne giver generelt udtryk for, at det ikke er alle klienter, LS/RNR egner sig til. Flere grupper nævner problematikken omkring de korte samfundstjenestedomme, hvor de ikke synes, de kan nå at få en god proces, og derfor mister det mening. En rådgiver i gruppe A fortæller i forhold til netop de klienter, der har fået betinget dom med fire måneders samfundstjeneste:

Man får dem netop forklaret, jamen det er der den ligger og... nå, men så bliver det sidste gang næste gang [...] det kunne jeg måske godt tænke mig, at man kunne lave en eller anden form for light-udgave til de korte domme eller... at det ikke var så rigid [...] Men der kan jeg godt mærke, der mister det lidt af sin effekt

Rådgiveren synes, at LS/RNR mister mening, når det er for rigtigt, og andre sier, at det er direkte spild af tid at lave på de klienter, som ifølge deres umiddelbare vurdering tydeligvis ligger i lav risiko. Næste citat beskriver også dette, og problematiserer videre, at det ligefrem kan være stigmatiserende for nogle klienter:

Det er fuldstændig hul i hovedet for de her fire-måneders [fire måneders samfundstjeneste], som aldrig har været i vores system før, som har kørt noget spirituskørsel, en ung student, som lige har været i byen og slås, fordi han har været fuld.. det er nærmest stigmatiserende at køre alt det her igennem oven i, at vi skal sørge for på fire måneder at få en samfundstjeneste ud ad verden osv osv. Det synes jeg, at jeg har det helt svært med faktisk... og så må jeg sige, de meget høje jeg har [høj risiko for recidiv] der giver det heller ingen mening [...] De er så forstyrrede. Og er så.... altså det er folk, der virkelig kravler på væggen. Og jeg er ikke sikker på, at det her redskab her egner sig til dem. Det gør den altså ikke.. det er nogle helt andre ting. Hvis man kan ramme dem eller få en relation til dem så er det altså, så kan det være noget helt banalt, man er nødt til.. Der synes jeg, det her er skudt helt ved siden af....

I situationen ville en anden og mere relationel tilgang til klienten være at foretrække, mener hun, frem for at foretage en LS/RNR-samtale med henblik på at vurdere personens risiko og behov ud fra Quickscore-skemaet. Rådgiveren refererer her til den individorienterede tilgang med at møde klienten, hvor han er, og henviser endvidere til nogle væsentlige aspekter ved det sociale arbejde, som ikke er direkte målelige, men som stadig har værdi i forhold til det relationelle arbejde med klienten (Ekeland 2005:44). Relationen, vurderer rådgiveren, er forudsætningen for at kunne arbejde med klientens recidivrisiko. Begrebet om stigma trækkes frem, idet rådgiveren mener, at LS/RNR kan være medvirkende til at stigmatisere de klienter, som har begået en mild form for kriminalitet. Sociologen Erving Goffman beskriver stigma som en attribut, der gør en person anderledes end andre personer inden for sin gruppe, og som bidrager til at miskreditere ham, og således forhindrer ham i at kunne opnå fuld social accept. At blive stigmatiseret kan have skadelige konsekvenser for ens identitet, idet personen som til tilsynssamtaler skal gennemgå et meget omfattende LS/RNR-skema eksempelvis kan begynde at identificere sig selv som 'kriminell', hvilket kan betyde, at samfundet begynder at behandle ham som kriminell (McIntyre 2006:178). Rådgiveren vurderer, at det i nogle situationer er uetisk at foretage LS/RNR, hvor det vil kunne bidrage til en sådan stigmatisering.

I interviewene kommer flere deltagere ind på, at den score, der kommer ud af LS/RNR-skemaet, stort set aldrig kommer bag på dem, og at de kunne være kommet frem til konklusion om klientens risikogruppe uden at gennemgå det omfattende Quickscore-skema:

Jeg tror jeg har lavet omkring 125, og som jeg har prøvet at vurdere på forhånd og.. det passer sgu altid.

LS/RNR metoden er tiltænkt som en professionalisering og opkvalificering af risiko- og behovsvurderinger fra rådgivernes egne erfaringer, faglige viden og 'mavefornemmelse' til i stedet at være baseret på forskningsmæssig (sikker) viden om, hvad der har indflydelse på recidiv. Dette anser rådgiverne for formålsløst og det kan endda opfattes som uetisk at forholde sig dogmatisk til gennemgangen af Quickscore-skemaet med klienten. Det lader til, at rådgiverne generelt ikke vil acceptere det faktum, at en evidensbaseret, struktureret metode er bedre og mere 'sikker', end deres faglige vurderinger. Dette vil endvidere være en nedgradering af deres egen faglighed og fagprofession. Rådgiverne giver derimod metoden en anden mening og formål. Det meningsfulde i LS/RNR ligger for rådgiverne i, at det kan være et godt redskab til i samtalen at komme vidt omkring klientens liv og få et bredt (helhedsorienteret) billede af klienten samt at få talt med klienten om kriminalitet, og at det kan være en hjælp til at systematisere og målrette indsatsen. Den skematiske og faste struktur i LS/RNR kan derimod i praksis for rådgiverne gå imod socialfaglige principper og værdier både hvad angår relationsarbejdet, den individorienterede tilgang som indebærer en opfattelse af mennesket som unikt og det, at basere indsatsen på hensyntagen til den enkeltes situation samt på konteksten fx kriminalitetens art og 'alvorsgrad', altså at anskue indsatsen ud fra et helhedssyn. Derudover kan LS/RNR føles grænseoverskridende idet rådgiverne i nogle tilfælde mener, at det kan have negative konsekvenser for klienten at rive op i noget, der ikke lukkes, samt at det kan være stigmatiserende for klienten. En overskridelse af disse principper kan føles uetisk for rådgiverne. Rådgiverne efterlyser generelt, at der er plads til at kunne vurdere fagligt, hvordan og hvornår LS/RNR i praksis anvendes.

MOSAİK

Rådgiverne er generelt positive over for samtalemodellen, som de mener kan styrke fagligheden og kvaliteten i tilsynsarbejdet, men også her problematiserer rådgiverne, at samtalemodellen og ikke mindst selve MOSAİK-forløbet ikke kan anvendes på alle klienter i højrisikogrupperne.

men jeg tænker noget af det, det blev præsenteret som, det var, at det kunne laves på alle. Og det er i hvert fald min erfaring, at det kan det ikke.

Her refererer rådgiveren til, at hun havde forsøgt at gennemføre en MOSAIK-øvelse med en mand, som igennem mange år havde haft et massivt misbrug, og grundet et lavt kognitivt abstraktionsniveau evnede han ikke at reflektere over den øvelse, hun introducerede. Denne problemstilling nævner mange rådgivere både i interviews og i deltagerobservationer. Specielt mener de, det er svært (umuligt) at føre kognitive MOSAIK-samtaler med mange klienter, der har foranstaltningsdomme (psykisk syge).

Jeg synes, at det er for visse målgrupper ikke-brugbart. Altså for de psykiatriske patienter er det ikke brugbart og... i hvert fald ikke på ret mange af dem.. de er ofte ret syge, dem vi har her...

En person idømmes en foranstaltningsdom frem for straf, når retten på baggrund af en omfattende mentalundersøgelse har vurderet, at den pågældende under gerningstiden var utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstande, der kan sidestilles hermed. Tilstanden skal være betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, herunder blandt andet svagt begavede personer, udtalt personlighedsforstyrrede personer og personer med følgevirkninger af alkohol- eller stofmisbrug (straffeloven §§ 16, 68, 69). Mange af disse klienter indlægges af og til på psykiatrisk afdeling i henhold til dommen, nogle bor på opholdssteder og mange har generelt brug for meget støtte i hverdagen. I samtalerne under deltagerobservationer giver rådgiverne også udtryk for frustration over, at de ikke kan se, hvordan de i praksis skal få implementeret både LS/RNR og MOSAIK med disse klienter. De fortæller, at de på uddannelsen er blevet oplyst, at der skulle være evidens for, at de kognitive tilgange og metoder også skulle virke recidivhæmmende på psykisk syge. De er imidlertid meget i tvivl om, hvordan de reelt kan få MOSAIK (og LS/RNR) implementeret i tilsynsforløb med de personer, der er meget psykisk syge både grundet kontaktformen (som vil kræve, at man i stedet for fællessamtaler afholdt individuelle samtaler med klienten) men også fordi mange kan være så virkelighedsfjerne, at det virker 'håbløst' at have strukturerede, kognitive adfærdssamtaler med dem.

I interviewet kommenterer en kollega i forlængelse af forrige citat, at rådgiveren 'laver MOSAIK' selvom hun ikke laver de kognitive øvelser med klienten eller har deciderede MOSAIK-forløb, bare idet hun bruger strukturen for samtalen (altså starter med check-in efterfulgt af opsummering,

temabearbejdning og afrunding (se bilag 1). Det er min oplevelse, at der blandt rådgiverne er en løbende diskussion om, hvad MOSAIK 'er' – om det er at lave deciderede MOSAIK-forløb med klienterne, så de følger den individuelle udvikling med at ændre tankegang og adfærd i retning at blive mere prosociale (som det officielt udtrykkes i organisationens hensigter og i RNR-principperne), eller om det er at anvende elementer af MOSAIK-modellen, hvor rådgiveren bruger selve samtalestrukturen og forskellige øvelser. Dem, der taler for denne 'brede definition' af anvendelsen af MOSAIK fortæller, at de på kursus får at vide, at de skal forsøge bare at have MOSAIK-modellens struktur i klientsamtalerne, fordi evidens viser, at alene dette betyder, at risikoen for recidiv mindskes. Der ses altså en usikkerhed og en intern diskussion blandt rådgiverne omkring fortolkningen af MOSAIK i praksis.

En rådgiver i gruppe C fortæller, at de havde en positiv indstilling over for MOSAIK umiddelbart efter, at de var blevet uddannet, og at de havde en god portion gå-på-mod til at komme i gang med det. De var glade for at have fået et redskab, som kunne hjælpe med at tale om kriminalitet med klienterne, da dette var blevet efterspurgt. Med tiden er optimismen dalet, idet de oplever, at de ikke kan leve op til kravene for MOSAIK-forløbene.

Styring af rådgiverne

Generelt giver rådgiverne altså udtryk for en ambivalent holdning til implementeringen af RNR. Rådgiverne ser en anden mening i LS/RNR, end den der oprindeligt var tiltænkt, nemlig som en kvalificering af risiko- og behovsvurderinger. I forhold til risikovurderingen ser de redskabet som overflødigt, men til gengæld kan metoden være et godt redskab til i samtalen at tale om kriminalitet med klienten, komme vidt omkring klientens liv og få et bredt (i nogle tilfælde for bredt, eksempelvis vedrørende spørgsmål omkring seksuelt misbrug) billede af klienten. Det giver meget lidt mening for medarbejderne, når redskaberne bruges slavisk, dvs. hvor den enkelte rådgiver ikke selv kan vælge hvilke klienter, metoderne skal anvendes på og hvornår og i hvilken grad, de anvendes, da det i nogle tilfælde strider imod deres professionslogik. I andre tilfælde ser de slet ikke metoderne som brugbare, eksempelvis i tilfælde, hvor klienterne ikke evner at reflektere kognitivt. Derudover føler de ikke, de har den nødvendige tid i hverdagen til at få især MOSAIK implementeret i

tilsynssamtalerne. For nogle rådgivere betyder dette, at RNR i hverdagen bliver et spørgsmål om at få LS/RNR og MOSAIK 'overstået':

jeg begynder at prøve at lave det så hurtigt som muligt, fordi det er noget, der skál laves...

Flere nævner, at ledelsesstyring (NPM) kommer til at fylde i forhold til implementeringen af RNR, og at LS/RNR og MOSAIK-samtaler hovedsageligt foretages, fordi de bliver krævet. Med dette lægger de afstand til organisationens logik.

Lige nu, der er det mest noget, jeg ved, jeg bliver målt på, og nu skal de tal også være i orden.. [...] Så har jeg sådan lidt mistet blikket for, hvad fanden er det egentlig det tilfører mig i mit arbejde... det har jeg faktisk lidt svært ved at få øje på.. men det ændrer jo ikke på de der positive ting, man har sagt om det.. men det er noget med at have roen, ressourcerne og overskuddet til at skal gøre det. Og så det giver mening også.. og det gør det ikke altid, og det er det der med at blive målt på det. Det kommer kun an på, om man har gjort det rigtigt.

For nogle rådgivere ses en holdning til, at deres praksiserfaring og integritet tages fra dem til fordel for topstyring. Nedenstående citat er et eksempel herpå:

Altså, det er noget rod, når man plotter en målstyring ned nu her, over sådan et redskab her. Og fuldstændig hiver min egen ballast og min egen baggrund som socialrådgiver.. at den vægter ikke en skid, for der er nogen, vi ikke behøver at lave det her LS/RNR på. Så laver man lige pludselig noget målstyring og så tror de, at så vil jeg lave det...

Næste citat er et udpluk af en samtale imellem rådgivere, hvor de taler om, hvad der fylder i deres arbejde.

A: jeg tænker bare at relationen, det er bare så grundlæggende dét at være socialrådgiver, at for mig der fylder det egentlig ikke så meget, for det er lige som bare en arbejdsforudsætning, at vi kan intet uden det... [...]

B: men det er jo dét, der er ved at være på spil. Det er jo derfor, at vi har det svært ved at være her.. Det er jo fordi det er dén, man piller ved. Der sidder jo nogen som tænker, nej, det er ikke det, der er vigtigt. Det er de her målstyringstal. [...] Fordi de har ingen ide om, at det der gør, det er om man kan med et andet menneske.

C: og det er jo det jeg frygter. [...] når vi kommer længere op så er det økonomer og jurister, som skal sidde og vurdere, om der er... hvad der er godt socialt arbejde.. Det jo helt grotesk.

Min fornemmelse er dog, at denne holdning ikke fylder så meget for rådgiverne i hverdagen, og at det har sammenhæng med den sociale interaktion i interviewsituationen. Deltagerne beskrev dette til sidst i interviewet, hvor de havde 'talt sig lidt varme', og man kunne tolke, at de fandt en fælles mening i at projicere en del af deres personlige frustrationer over på organisationens 'topstyring', og på denne måde bevare et sammenhold rådgiverne imellem. Citatet fortæller imidlertid, at rådgiverne ikke synes, deres faglighed anerkendes af ledelsen. De frygter at miste autonomi i arbejdet, og de giver udtryk for at lægge afstand til organisationen kontrol og mål om at standardisere arbejdet fuldstændigt.

Rådgiverne kan være bange for at miste mening og faglig stolthed i arbejdet til fordel for ledelsesstyring og ledelsens mål, som måske er nogle andre end det, de synes giver mening, mål som er 'tættere' på klienten, er mere relative og sværere at måle. De er alle sammen klar over, at implementeringen af RNR er led i effektiviseringen (reorganiseringen) af Kriminalforsorgen med fokus på hovedopgaven, som er arbejdet med recidiv i mere snæver forstand. De er også klar over, at RNR er kommet for at blive, og at de bliver nødt til at gøre, som de skal, hvis de vil blive i organisationen.

Og det er jo heller ikke fordi, jeg synes, det er dårligt, men det er bare et dilemma.. for mig som medarbejder her, at jeg er bange for at miste den der gode mening, som der altid har været, ved at være her..

Rådgiveren er bange for at miste mening i arbejdet, hvis hun ikke kan beholde princippet om at tage udgangspunkt i klienten og dennes situation frem for at tage udgangspunkt i de faste rammer for anvendelsen af metoderne. I det hele taget efterlyser rådgiverne, at de har mulighed for i situationen at anvende deres faglige skøn i forhold til anvendelsen af metoderne.

Fokusgruppeinterviews, der har flere deltagere på en gang, har gjort, at fortællinger om disse psykiske eller personlige konsekvenser ikke blev omtalt i dybden, men det ses alligevel i rådgivernes udtalelser som en væsentlig konsekvens af implementeringen af RNR.

Påvirker medarbejdernes psykiske arbejdstilfredshed

Flere af rådgiverne taler om, at ambivalensen skaber et pres, der lader til at blive forstærket af et ønske om at leve op til de forventninger, der er til dem. Dette påvirker dem personligt, og det skaber stress og frustration blandt nogle:

Det er enormt stressende, at man skal i gang med nogle ting og ikke har fået lov til det endnu, eller ikke har kunnet...

Her hentyder rådgiveren til, at det ikke har været muligt at lave MOSAIK-forløb med klienterne endnu, selv om hun gerne har villet, fordi hun i hverdagen ikke synes, hun har mulighed for at tage sig den tid til at forberede sig på MOSAIK-samtalerne, som implementeringen kræver.

For de rådgivere, der har haft MOSAIK i længst tid, fylder det meget, at de ikke er kommet ordentligt i gang med forløb med klienterne. De forklarer blandt andet dette med ikke at have haft den fornødne tid og ro i hverdagen til at forberede sig til samtalerne og sætte sig ind i materialet. De stiller spørgsmålstejn ved, om de selv er dygtige nok, om en psykolog måske burde foretage dem, og de føler sig i perioder magtesløse og utilstrækkelige, fordi de ikke synes, de er i stand til at gøre det, der forventes af dem.

Implementeringen af metoderne kræver forandringsparathed og overskud. Man skal turde udstille det, man ikke kan, og det kan være angstprovokerende, fortæller en rådgiver. En rådgiver giver udtryk for, at føle den styrende model grænseoverskridende:

Det er også noget at skulle arbejde med sig selv med sådan en.. styret model. Det er også grænseoverskridende for mig.

For nogle kan det være rigtig svært, især for personer, som ikke er vant til forandringer.

A: og så er der sket rigtig meget jo, der er kommet RNR og MOSAIK og det er mange nye ting og sådan noget.. det er jo også den påvirkning det har på en afdeling, altså.. [...] det er skide svært fordi at folk - og det er uvant og Kriminalforsorgen har måske kørt i det samme spor i lang tid, ikk - Og så kommer der noget helt nyt, og der kommer faktisk to rigtig store implementeringer lige efter hinanden.

B: og det kan vi jo se, ikk, der er nogen, der har det virkelig, virkelig svært med det her. Hvor de faktisk næsten ikke kan det. Fordi de ikke er klar til at...

A: og det går også ud over trivslen fordi de ikke føler, de kan magte den opgave.

En af interviewgrupperne fortæller, at de har kollegaer, som har sagt op, fordi de ikke har kunnet klare kravene eller ikke ønskede at fortsætte under de nye krav. De kognitive adfærdsterapeutiske teknikker har en meget teknisk karakter, som bærer præg af at have særlige begreber og formelle procedurer, der er udviklet inden for egne systemer. Dette vil ifølge Payne passe til nogle klienter og nogle socialarbejdere, mens det for andre vil virke meget fremmedgørende (Payne 2006: 168). Det, rådgiverne kommer ind på i citaterne, er et tegn på, at LS/RNR og MOSAIK netop ikke tiltaler alle rådgivere, og at nogle har taget konsekvensen heraf i form af at sige op.

Implementeringen påvirker desuden rådgiverne som gruppe, fortæller de:

A: Ja, det gør meget ved en gruppe [...] fordi det er også specielt at være i for der er nogen, der er skide glade for det, og der er nogen, der synes, hvornår kommer der noget nyt eller nu må det snart være færdigt med den prøveperiode.. kommer der ikke snart en evaluering, så vi kan sige, at det er elendigt...

B: Jeg orker simpelthen ikke at høre på hver evig eneste gang, hvis vi skal bruge en time ud af de to timer på at høre, at det her er af helvedes til, jeg har ikke nogen klienter og det virker i hvert fald ikke, det er jeg helt sikker på, det andet jeg lavede tidligere det virkede meget bedre.. Og det orker man bare ikke.. det dræner simpelthen.

Ambivalensen, og et deraf afledt pres, har betydning for rådgivernes psykiske velbefindende i forhold til at skabe stress og frustration og en følelse af utilstrækkelighed. Muligvis har det betydning for, at der danner sig en vis splittelse i medarbejdergruppen i mellem de rådgivere, som er henholdsvis positive over at anvende metoderne og rådgivere, der oplever implementeringen som mere problemfyldt, og under alle omstændigheder påvirker det rådgiverne på gruppeniveau og har negativ indflydelse på energiniveauet og arbejdstilfredsheden.

I det ene interview gav deltagerne udtryk for med tiden at have fundet god mening i at anvende metoderne, og de oplever ikke det pres eller den ambivalens, som mange af de andre rådgivere

fortæller om. Én af rådgiverne traf på et tidspunkt et bevidst valg om at se kravet om at anvende metoderne på en positiv måde:

Fordi i starten, der havde jeg ret meget modstand på det. Jeg syntes, hvad fanden er nu det her for noget.. hvor alle de snakkede om uh, det er godt at få, vores faglighed stiger og sådan noget, hvor jeg tænkte gu gør den ej... nu bliver vi tvunget til at vælge ét stykke værktøj i værktøjsskassen i stedet for, at vi kan bruge hele paletten [...] Men jeg kan jo ikke holde ud at leve og blive en sur dame, det gider jeg jo ikke. Så på et eller andet tidspunkt så sagde jeg, nej men det orker jeg simpelthen ikke.. nu bliver jeg nødt til at prøve og kigge på det med lidt positive øjne..

I starten havde rådgiveren det, som flere af de andre beskriver, men hun valgte at se positivt på metoderne som et redskab, der skål bruges, og som har forskningsmæssigt evidens for virkningen i forhold til recidiv. Rådgiverne i gruppen her accepterer, at de skal anvende metoderne, og de fortæller, at de finder dem meningsfulde, når de får deres 'egen stil' i det og gør det til 'deres eget'. Men hvad vil det så sige, at gøre til sit eget?

A: [...] at det ikke er mere firkantet, end at vi godt kan finde vores egne nuancer i det. Og så stadigvæk være tro mod det selvfølgelig, materialet.

B: ja være tro mod konceptet, men.. ah, den der, den synes jeg ikke er en fantastisk øvelse. Man kan så liiige, lave lidt om på den.. Så formidler jeg stadigvæk det, som er budskabet med det, og så er det min egen, og så kan vi køre videre igen.

De mener altså, at de gør det til deres eget og samtidig er tro mod konceptet (organisationslogikken), når de ændrer lidt på indholdet i metoderne og formidlingen af det over for klienten, der, hvor de vurderer, at eksempelvis en øvelse ville være bedre udført på en anden måde. En anden rådgiver siger i forbindelse med samfundstjeneste:

Det kan godt være de siger, at vi faktisk ikke må lave det på første samtale. Men lige netop med ham her, som måske er en spiritusdømt, og han sidder her for første gang, og vi skal have gang i samfundstjeneste, jamen der bliver jeg nødt til at finde min egen vej. Jamen der bliver jeg nødt til at lave den ved første samtale

Citaterne kan tolkes som udtryk for en praksis, hvor rådgiverne bløder de meget faste handleanvisninger en smule op, og anvender metoderne mindre slavisk og mere pragmatisk der,

hvor det strider imod deres socialfaglige værdier og principper, og på den måde opleves metoderne meningsfulde. En rådgiver mener, man kan 'skrive sig ud af meget', og at det stadig er nødvendigt (og acceptabelt fra ledelsen), at man har sin faglige vurdering med:

[...] men jeg har det også sådan lidt, at man kan også skrive sig ud af meget. Altså det er klart at hvis jeg vurderer, altså det er jo stadig sådan en socialfaglig vurdering vi kan sidde med, hvis jeg vurderer, at det kan man ikke nå pga. det ene eller det andet eller det her det er ikke væsentligt eller et eller andet, altså så tænker jeg ikke hvis jeg skriver det, så ligger Reiman ovre på taget og skyder mig med et gevær [...] det her med kontrol og det ene og det andet, jeg lader mig ikke påvirke ret meget af det, fordi det er der nogen andre der sidder og kigger lidt på, og hvis det går helt galt så kommer der noget feed-back. Jeg tror ikke, at jeg bliver smidt ud..

I: så I har jeres egen vurdering med i det?

Ja det vil jeg sige altså.. netop også som du siger X, man behøver ikke sidde og krydse det af, og man ved det nogenlunde godt også hvad det er for nogle områder, man skal ind over.. man kan jo rimelig hurtigt danne sig et overblik over, er det her højrisiko eller er det her lav og skal vi smutte lidt mere over den.

Det lader til, at rådgiverne her ikke ser en modsætning i mellem på den ene side organisationens forsøg på at få rådgiverne til at beskæftige sig så lidt som muligt med akutte problemstillinger (og teoriens helt klare holdning til, at det kun skal fylde af hensyn til klientens motivation samt af humane årsager), og så på den anden side prioriteringen af klientens akutte behov som en selvfølgelighed. Man kunne tolke, at grunden til, de ikke oplever et dilemma er fordi, de ikke føler et krydspres mellem professions idealer og organisationens forventninger til dem; de anser det for at være i overensstemmelse med organisationens forventning, at de anvender en praksis, hvor deres faglige skøn er handleanvisende. På denne måde giver metoderne god mening for dem. Til trods for rådgivernes udtalelser, lader logikken til i hvert fald kun til dels at være internaliseret i deres logik og i praksis. Der eksisterer stadig en diskrepans i mellem de to logikker, men den er ikke tydelig for dem selv, fordi en bevaring af det faglige skøn er en selvfølgelighed for dem.

Forandringen i praksis – hvor meget fylder 'akutte problemstillinger' vs. 'de centrale otte' og de strukturerede, kognitive adfærdssamtaler?

Indførelsen af RNR skulle gerne få rådgiverne til at opprioritere arbejdet med 'the big four', den kognitive individorienterede tilgang og arbejde mere specifikt med de kriminogene behov. Der bliver ifølge medarbejderne gjort meget ud af at fortælle dem, at de skal tage sig meget mere af de kriminelle faktorer, det vil sige henvise til andre myndigheder, og ellers koncentrere sig mere om det, der handler om kriminalitet, nemlig at foretage LS/RNR-vurderingen og have MOSAIK-forløb.

men der er der jo også sket en ændring efter vi har fået LS/RNR og MOSAIK fordi tidligere så var det meget mere akutte problemstillinger, men hvor det nu, specielt når man skal køre MOSAIK-forløb, bliver nødt til at sige jamen det her skal man mere lægge det ude i kommunen, hvor vi skal mere have fokus på... det er i hvert fald det, vi har fået besked på..

Men er der så sket en forandring i rådgivernes tilgang til tilsynsarbejdet? Prioriterer rådgiverne arbejdet med de kriminogene behov, og har de en overbevisning om, at årsager til kriminalitet er begrundet i individets manglende sociale og kognitive færdigheder, som RNR-principperne og kriminologisk teori og forskning med RNR-principperne foreslår? Jeg vil starte med at se på, hvad rådgiverne selv mener fylder mest i tilsynsarbejdet.

Under fokusgruppeinterviewene får deltagerne til opgave at prioritere, hvad der fylder mest i tilsynsarbejdet; akutte problemstillinger, omsorg, kontrol, relationsarbejde, 'de centrale otte'/kriminogene behov, andet. Forslagene er inspireret af det, som tidligere undersøgelser fandt, at rådgiverne syntes fyldte mest i tilsynsarbejdet (Kyvsgaard 1998, Kriminalforsorgen 2011b). Rådgiverne giver udtryk for, at alle fem funktioner fylder i tilsynsarbejdet. Det er imidlertid interessant, at grupperne vælger at prioritere relationsarbejde og arbejdet med de akutte problemstillinger øverst, præcis som rådgiverne i tidligere undersøgelser. Rådgiverne ader til at være enige om, at en god relation er selve forudsætningen for tilsynsarbejdet.

Jeg synes også relationsarbejdet at det fylder mere for mig.. det er det vigtigste... og det kommer forud for kontrol og alt det andet der..

Arbejdet med "de centrale otte" kriminogene behov vurderes i alle grupper at være det, der fylder mindst i tilsynsarbejdet (alligevel siger de, at det fylder meget, og at det er noget, de arbejder med

hver dag). Kontrol og omsorg prioriteredes i midten i gruppe A og B og i gruppe C var 'kontrol' sat på øverst. Dette var der dog uenighed omkring internt i gruppen. Begrundelsen for at prioritere kontrol øverst var imidlertid, at 'kontrol' af rådgiverne her både blev defineret som deres kontrolfunktion i form af myndighedsrollen, der betyder, at de skal informere om indholdet af dommen og kontrollen af, at klienten overholder vilkår, samt defineret som kontrol af rådgiverne fra ledelsen ved målstyringstal, vurdering af handleplaner med videre. Kontrol af dem som rådgivere, synes de, fylder meget. Rådgiverne vurderer altså stadig, at de akutte problemstillinger generelt fylder mere i tilsynet end arbejdet med de kriminogene behov. I interviewet spørger jeg rådgiverne om, hvordan de forklarer dette. Her svarer nogle rådgivere fra gruppe A:

A: altså der skal lige ske en eller anden temperaturmåling eller få tingene sat i system inden, at det er muligt at arbejde med de her ting [MOSAIK].. de skal lige finde roen.. altså nogen gange der går der jo ofte fandme tyve minutter inden de er faldet ned igen, ikk..

B: fuldstændig, det er jo det.. og sådan er det jo... jeg synes med de mennesker jeg har med at gøre, jamen der er altid akutte ting, der er altid bøvl og ballade. Der er aldrig noget der kører bare sådan lige udad..

Rådgiverne lader altså til at være enige i, at det er naturligt først at tage sig tid til at lytte til klientens akutte problemstillinger, og de mener, at det skal 'parkeres', før de kan lave LS/RNR eller MOSAIK. Bag budskabet lader der til at ligge en værdi om at tage udgangspunkt i klientens unikke situation, samt et princip om som led i relationsarbejdet at anerkende og lytte aktivt til klientens problemforståelse.

Men hvor meget fylder metoderne i praksis?

Rådgiverne foretager i udgangspunktet LS/RNR på alle klienter, men som det ses, anvendes det i overensstemmelse med rådgivernes faglige skøn, det vil sige, at de viger fra at anvende det i situationer, hvor det er i modstrid med professionslogikken. Flere rådgivere giver udtryk for, at de foretager LS/RNR så hurtigt som muligt for at få det 'overstået'. Rådgivere fra observationerne fortæller i lighed hermed, at de foretager en umiddelbar vurdering af, hvilken risikogruppe klienten tilhører på baggrund af et fagligt skøn. Med de klienter, der ud fra rådgiverens skøn vurderes at være i lav risiko, foretages LS/RNR som 'venstrehåndsarbejde', hvilket dækker over en ikke-stringent

gennemgang af skemaet. Hos nogle ses en indirekte modstand imod at anvende LS/RNR, hvor det går imod principper om at tage udgangspunkt i klienten.

jeg er ikke helt kommet i gang med at gøre det, jeg skal.. og jeg stritter lidt på det, kan jeg godt mærke, når vi sådan sidder og snakker om det. Og jeg bliver nok lidt ved med at gøre det, jeg synes giver mening for mig.. I går sad jeg også ude ved een, og det var første gang jeg så ham - og den har endda ligget i 100 år - og der lavede jeg heller ikke LS/RNR, fordi det var bare ikke situationen til at gøre det. Og så gør jeg det ikke. Og det ved jeg godt, det er jo et spørgsmål om tid, før jeg bliver banket på plads til at gøre det.

Rådgiveren her påpeger, at det, hun selv finder mening i situationen, er handleanvisende for hende, men hun er stadig opmærksom på, at hun som medarbejder i længden er tvunget til at gøre, som organisationen foreskriver hende.

Jeg spørger rådgiverne om, hvor mange klienter de laver MOSAIK på, hvortil de svarer, at det i virkeligheden er en meget lille del af deres sagsstamme. Rådgiverne i gruppe C skønner, at de ud af en sagsstamme (på omkring 50) har omkring fem personer, der er i målgruppen for MOSAIK-forløb. Det overraskede mig, at kun to ud af de seks personer i gruppen havde prøvet at køre et helt MOSAIK-forløb igennem, på trods af, at de havde haft MOSAIK i snart to år. De to rådgivere, der havde haft et helt MOSAIK-forløb, havde hver været igennem ét forløb med én klient. Den måde, modellen generelt anvendes af rådgiverne, er ikke en slavisk efterlevelse af samtalemodellen, men derimod bruger de dele af MOSAIK'en, det vil sige, de anvender MOSAIK-øvelser, som de finder anvendelig i situationen eller i andre tilfælde bruger selve strukturen for samtalen.

Altså jeg bruger nogle delelementer af MOSAIK'en rigtig tit..

Rådgiverne nævner overvejende tid og manglende ressourcer som forklaring på, at det er svært at få lavet MOSAIK-forløb med klienterne, og de betvivler, at de har de rette kvalifikationer til at foretage kognitive, adfærdsterapeutiske samtaler med klienterne, når de kun har haft fem dages undervisning i MOSAIK. Rådgiverne mener, at det har været ekstra svært at få implementeret MOSAIK i hverdagen, fordi der er sket så mange forandringer i Kriminalforsorgen i forbindelse med reorganiseringen. Rigtig mange rådgivere beskriver en frustration over ikke at opleve, at der fra ledelsen er taget hensyn til, at det kræver ekstra tid og ro at få RNR implementeret i hverdagen. Denne tid mener de ikke, der er i hverdagen. Som tidligere beskrevet, ligger der også problemer i,

at mange klienter i høj- og meget højrisikogruppen er svære at føre strukturerede, kognitive samtaler med på grund af deres kognitive funktionsniveau, for eksempel grundet psykisk sygdom såsom skizofreni eller mange års misbrug.

Så er det nok at man ikke har været helt opmærksom på, at den målgruppe, som skal tilbydes MOSAIK, måske i hvert fald i nogen tilfælde er for tunge til at kunne gennemføre et MOSAIK-forløb

Nogle rådgivere fortæller, at de har lavet MOSAIK-forløb med personer i mellem-risikogruppe, og her er oplevelsen, at det har fungeret bedre. Klienterne i denne gruppe har et lidt mindre kaotisk liv og kan møde mere stabilt end klienterne i højrisikogruppen.

Der, hvor de har haft MOSAIK i et halvt år, er ingen kommet i gang med at lave MOSAIK-forløb. En rådgiver forklarer dette:

Når vi skal have de høje og de meget høje, så er det jo dem, der er rigtig svære at få hold på. Lige nu har jeg to prøveløsladte, der rutsjer rundt og ikke har bolig og flygter fra det ene til det andet, jamen det har ikke været muligt at lave MOSAIK.

I: fordi de ikke møder op?

Fordi de ikke møder op og kan ikke møde op, og når de så møder op så handler det om alt muligt andet. Og det har ikke været muligt for mig i hvert fald, fordi så skulle han også flytte du ved og.. og da vi så aftaler at nu, næste gang... så røg han... Altså så de er op ad bakke de der MOSAIK-folk der, fordi det typisk er de der, der er virkelig dårlige.

Hun refererer igen til værdien om at tage udgangspunkt i klientens situation, og samtidig siger hun, at det er svært at køre deciderede MOSAIK-forløb på grund af målgruppen, som har mange sociale problemer, der betyder, at de ofte ikke møder op til samtaler, og når de møder op, så drejer samtalerne sig om aspekter ved personens kaotiske situation (akutte problemstillinger) frem for dennes individuelle antisociale tænkning.

Der skal være kontinuitet og struktur i MOSAIK, og så skal man kunne køre nogle forløb. Det kan man ikke med høje og meget høje [risiko for recidiv] ude i den frie virkelighed fordi de møder ikke op, de kommer i spjældet, de bliver indlagt... alle dem jeg har forsøgt at køre op med det.. det kører ud fordi der går for lang tid imellem..

De rådgivere, jeg har talt med under observationerne, giver i lighed hermed generelt udtryk for ikke at være kommet i gang med MOSAIK-forløb på grund af presserende problemstillinger og høj-risiko-klienternes generelt kaotiske livssituation og de opgaver, dette medfører. Eksempelvis fortæller en kvinde til et sagsbehandlermøde, at hun netop har haft første MOSAIK-samtale med en klient, som er vurderet at tilhøre højrisikogruppen. Hun fortæller sine kollegaer på mødet, at hun oplevede MOSAIK-samtalen rigtig positivt, idet de fik en rigtig god samtale omkring klientens værdier i livet på baggrund af en konkret øvelse. Hendes vurdering var imidlertid, at klienten først efter ni måneder var klar til denne MOSAIK-samtale, fordi han nu havde fået lidt mere styr på sin tilværelse ift. bolig, misbrug, og han havde fået en mentor, der hjalp med kontakten til kommunen og ikke mindst hjalp ham til at møde stabilt til samtaler ved hende. Efter to måneder spørger jeg den samme kvinde, hvordan det er gået med MOSAIK-forløbet. Hun har lavet en samtale mere, og skal have en tredje samtale med ham snart. Han udgår desværre af tilsyn om ikke længe, så der er ikke mulighed for at afslutte et helt MOSAIK-forløb. Hun giver udtryk for, at samtalen havde været en positiv oplevelse, men på trods af dette, har hun ikke fået lavet MOSAIK-samtaler med andre klienter. Hun mener, at hun har mange i sin sagsstamme, som ville være i målgruppen til det, og hun har introduceret MOSAIK for flere af sine klienter. Så er der sket det, at klienterne ikke møder som aftalt, eller også har hun følt sig nødsaget til at tage sig af andre, mere presserende ting, når klienterne så møder. Hun fortæller om en klient, som snart udgår af tilsyn, men som hun ikke engang har lavet LS/RNR på, selv om hun ville vurdere ham i høj risiko for at få tilbagefald. Jeg spørger rådgiveren (lidt provokerende), om det ikke bare er en vane, der skal omlægges, at tilsynet ikke skal bruges til at afhjælpe klienten med akutte problemstillinger, og jeg stiller hende det hypotetiske spørgsmål om, hvad der ville ske, hvis hun ikke gjorde, som hun plejede, og i stedet faktisk lavede MOSAIK-samtale med klienten. Hun afviser, at det ville være muligt for hende, fordi hun synes, der er andre ting, der er vigtigere i situationen. Jeg konfronterer hende med, at hun jo har fået at vide, at det er det, hun skal, og at hun har været på kursus i RNR-principperne som siger, at der er klar evidens for, at det er personens holdninger og værdier i forhold til kriminalitet og samfundet generelt, der har betydning for, om folk begår kriminalitet. Rådgiveren svarer (tydeligt provokeret), at det tror hun ikke på, er det vigtigste i denne situation; den pågældende klient er hjemløs, bor ude i en skov sammen med sin hund, får ingen penge, og klienten og hans hund skal jo have mad – så hvor får han det fra? 'Og så laver jeg altså ikke RNR. Så må de fyre mig', afslutter rådgiveren. Rådgiveren mener

altså, at der i situationen er andre, mere presserende ting at bruge tiden på end at lave LS/RNR og MOSAIK med klienten, underforstået at klienten begår kriminalitet for at få opfyldt noget så basalt som at få mad. Flere rådgivere gør opmærksom på, at de 'akutte problemstillinger' ofte ligger inden for 'de centrale otte'.

De centrale kriminogene faktorer, der tænker jeg jo tit, det er jo tit inden for de centrale, at de akutte problemstillinger hele tiden findes.

Rådgiveren mener altså, at problemstillinger, som er akutte, også er kriminogene faktorer i forhold til, at klienten begår ny kriminalitet.

Risiko-princippet i RNR kan anskues som en kriminologisk teori, der med en intentionel forklaring (Ejrnæs m.fl. 2008:50) ser årsagerne til kriminalitet primært på individniveau med antisocialt mønster, antisocial holdning og tænkning. Der inddrages ligeledes forklaringer på gruppe-/institutionelt niveau og mere strukturorienterede faktorer som antisocialt netværk, problemer med familie og tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse og misbrugsproblemer, hvilket i LS/RNR danner basis for den risiko-og behovsprofil, som klienten får (Ibid.:146-148). I LS/RNR omtales også mange andre forhold såsom økonomi og bolig. Alt i alt lader risikoteorien til at inddrage mange faktorer af personens liv på flere niveauer, hvilket kan anses for at være en helhedsbetragtning. De strukturelle (makroorienterede) faktorer medregnes dog ikke i selve risikoprofilen men er kun medtaget for at medarbejderen (i begrænset omfang) kan tage hensyn til disse faktorer af humane eller motiverende grunde. Det kan opfattes som en forsimpning af problemet, kun at anskue det ud fra et enkelt perspektiv eller niveau for eksempel alene ud fra et individniveau med psykologiske forklaringer på problemer (Ejrnæs m.fl. 2008:142-144).

En komplementær forklaring til den kognitive teori kunne være en teori på makroniveau. Sociologen, Merton, har i sin teori om anomi argumenteret for, at årsagerne skal findes i et dysforhold eller en ubalance mellem kulturelle normer og mål om eksempelvis økonomisk velstand, magt og succes samt de muligheder, som nogle grupper af mennesker (underprivilegerede) har for at opnå dette. Merton hævder, at ikke alle mennesker har lige adgang til samfundets ressourcer og dermed ikke har lige muligheder for med legitime midler at opnå bestemte mål, hvilket skaber et krydspres, som forstærkes yderligere i samfund, hvor der lægges vægt på personens frihed og ansvar til at opnå disse mål (Clinard 2003:126-128). Når mennesket ikke ser mulighed for at opnå

målene, kan de derfor reagere ved at opgive at forfølge målet (ritualisme og tilbagetrækning) eller finde illegitime midler i brug for at opnå dem eksempelvis ved at begå kriminalitet (innovation). Endvidere kan mennesker reagere ved at opgive de kulturelt bestemte mål og midler og i stedet selv definere nogle alternativer (oprør). Kriminalitet kan på den måde forklares som en 'normal respons' på en 'unormal situation' frem for som værende en tilstand eller dysfunktion ved personen selv (eksempelvis manglende sociale og kognitive færdigheder) i og med at personer, der ikke har de nødvendige ressourcer til at opnå eventuelt mål om materiel velstand, succes og en selvstændig livsførelse, vælger at begå kriminalitet (Ibid.:129-132).

Adspurgte om årsagerne til kriminalitet angiver (noterer) rådgivere i interviewene hovedsageligt, at det er en blanding af sociologiske og psykologiske faktorer og frem for alt lægger de vægt på, at årsagerne er komplekse og ikke kan stå alene. De har endda svært ved at liste de tre væsentligste årsager (se bilag 4). I rådgivernes angivelse af årsager til kriminalitet, ses forklaringer på flere niveauer, ikke mindst på det strukturelle plan. Rådgiverne inddrager teorier inden for individniveauet, eksempelvis psykologiske forklaringer som omsorgssvigt og manglende grænsesætning samt imellem niveauer som eksempelvis misbrug, dårlig omgangskreds med manglende positive rollemodeller, desperation/nød og problemer med at honorere kravene i samfundet, hvor især de sidste har sammenhæng med en teoretisk forklaring som Mertons anomiteori. De inddrager forklaringer på flere niveauer, og de er derfor ikke uenige i, at personens kognition er en forklaring. Det går derimod imod deres overbevisning alene at fokusere herpå, da dette vil være i modstrid med deres helhedsorienterede tilgang.

For at forklare, hvordan de forskellige faktorer har sammenhæng til hinanden imellem niveauerne, er det desuden nødvendigt at anvende andre teorier eller perspektiver, som komplementær eller dialektisk forklaring, der kan hjælpe med at finde den relevante løsning på bestemte problemer (Ejrnæs m.fl. 2008:79ff.,144). Selve indsatsen (MOSAİK) ligger på et individniveau med fokus på kognition grundet overbevisningen om, at disse er afgørende for personens andre kriminogene faktorer (altså for deres kriminelle handlen). Denne prioritering af arbejdet med klientens antisociale kognition, lader rådgiverne til (i varierende grad) at have sværere ved at acceptere, idet de i nogle tilfælde prioriterer arbejdet med klientens akutte problemstillinger. Forestillingen om, hvad den kriminalpræventive indsats bør bestå i, har varieret over tid. Først fra omkring midten af 1990'erne begyndte indsætserne at blive rettet mod den dømtes kognition, og der findes andre mere

strukturelle og relationelle holdninger til, hvad der er vigtigt at bygge den kriminalpræventive indsats på (jævnfør afsnittet 'Synet på kriminalitet og det kriminalpræventive arbejde har varieret over tid' i Problemfeltet).

Humanisten og psykologen Abraham Maslow (1907-1970) har ved hjælp af 'behovspyramiden' illustreret, hvordan menneskets behov kan opdeles i forskellige kategorier, der har en bestemt organisering. De mest basale behov er forbundet med menneskets fysiske overlevelse (eksempelvis mad og fysisk tryghed), og disse skal opfyldes, førend mennesket kan få opfyldt højere rangerende behov som social kontakt og tilhørsforhold, status og selvagtelse. Øverst i behovspyramiden er behovet for selvudvikling og selvrealisering (Halse 2008:278-283). Maslows behovspyramide kan muligvis forklare rådgivernes måde at anskue klienternes situation på i og med, at de har en overbevisning om, at klienterne først skal have opfyldt basale behov i relation til fysisk overlevelse og tryghed, før behovet for selvudvikling kan opfyldes. Maslows teori kan begrunde, at rådgiverne har svært ved at foretage kognitive, adfærdsterapeutiske samtaler med klienterne med henblik på, at de undergår en selvudvikling mod at blive mere prosociale i tænkning og holdning, i de tilfælde, hvor klienten har mere presserende (basale) behov, der skal opfyldes, eksempelvis hvis de ikke har bolig, ikke har penge til mad, er truede af en gruppe personer, som de skylder penge eller har andre problemer, der ligger inden for kategorier, der er mere basale end behovet for selvudvikling. Rådgivernes helhedssyn - frem for de strukturelle og faste handleanvisninger for RNR - bliver her handleanvisende for, hvordan de prioriterer indsatsen og i praksis agerer i tilsynsarbejdet.

Koordinering og samarbejde

Der lader altså til at være bred enighed blandt rådgiverne om, at der i klientellet (som især er målgruppe for MOSAIK) er mange, hvor sociale problemer fylder utrolig meget. Rådgiverne er af den overbevisning, at der på grund af klienters 'kaotiske liv' simpelthen er andre, mere presserende faktorer, de er nødt til at tage sig af eller 'få parkeret', før det er muligt at tale om værdier og holdninger med klienterne samt for, at det i det hele taget kan lykkes at få klienterne til at møde stabilt til samtaler.

En rådgiver fortæller, at der har været, hvad hun kalder en 'forhandling' internt omkring, hvornår man skal bruge metoderne, især MOSAIK. Forhandlingen lader til at handle om, hvor meget RNR

skal fylde i forhold til tilsynets andre funktioner, såsom det koordinerende arbejde med samarbejdspartnere, hjælpen med klientens akutte problemstillinger, lytte til klientens akutte problemstillinger og opvejningen af, at lade klientens problemforståelse frem for rådgiverens styre samtalerne.

Man kan spørge, om rådgiverne ikke bare kan tage kontakt til kommunen og få dem til at tage sig af de presserende problemer, som organisationen lægger op til. På sagsbehandlermøder drøftes ofte klienter, der har akutte problemstillinger. Her beder rådgivere kollegaerne om råd omkring, hvad der er mest hensigtsmæssigt at gøre i den givne situation. Der bliver ofte rådgivet om at kontakte en bestemt sagsbehandler eller afdeling i kommunen med henblik på, at denne hjælper klienten med en bestemt indsats for at afhjælpe problemstillingen. Det arbejde fylder ifølge rådgiverne utroligt meget, og tager meget tid.

A: jeg synes samarbejdspartnere...

B: - ja de fylder også meget.. psyk og kommunen det er...

A: de fylder rigtig meget. På godt og ondt..

Kommunen er ifølge rådgiverne pressede og har fået en hårdere retorik over for klienterne, eksempelvis når de ikke møder til samtaler med sagsbehandler. Desuden betyder 'specialiseringer' eller opdeling af opgaver inden for kommunen, at det kræver tid at få kontakt med den rigtige sagsbehandler for at koordinere indsatsen omkring klienten, og at det i øvrigt kan være uoverskueligt for klienterne selv at komme igennem med sine ønsker. Rådgiverne i KiF fungerer på den måde som hjælper i forhold til, at klienten får løst sit problem.

Kyvsgaard (1998) har i sin undersøgelse af tilsynsvirksomheden nærmere undersøgt rådgiverne i KiFs rolle i forhold til kommunen. Her peger hun på, at rådgiverne har en slags specialfunktion. Klienternes tunge sociale problemer kombineret med socialforvaltningens begrænsede ressourcer og evner nødvendiggør ifølge rådgiverne i undersøgelsen en funktion af advocacy af klienternes behov og ønsker (Kyvsgaard 1998:168, 176). Rådgiverne i KiF har en koordinerende og formidlende funktion i forhold til kommunen i kraft af, at de har en bedre kontakt til klienterne blandt andet på grund af, at de har mere tid sammen med den enkelte klient og den faktor, at de ikke har penge (Ibid.:172). At KiF ikke har penge er en fordel for relationen, så den nemmere bygger på tillid og en

bedre og tættere relation. Accept og anerkendelse anses for at være helt afgørende for at kunne tale om kriminalitet med klienten. Mange rådgivere i undersøgelsen beskriver deres funktion som klientens bisidder, hvilket består i at få klienten og kommunen til at lytte til og forstå hinanden (Ibid.:168). KiF bliver en nødvendig specialfunktion, der tager sig af klienter, der afviger fra gennemsnitsklientellet i kommunen (Ibid.:178-179). Payne beskriver, hvordan velfærdsrettigheder med 'advocacy' bliver et centralt begreb for socialt arbejde i praksis, idet det her handler om at sikre, at klienterne modtager den hjælp, de er berettiget til fra andre velfærdstilbud og -ydelser. Disse advocacy-færdigheder er ifølge Payne vigtig grundet eksempelvis økonomiske problemer, hvilket i nogle tilfælde fordrer, at den professionelle henviser til andre myndigheder (Payne 2006: 378). Denne funktion af advocacy, kan også ses i rådgivernes fortællinger, og en rådgiver ekspliciterer, at denne funktion er noget, medarbejdere i Kriminalforsorgen er stolte af.

Ja og så synes jeg også, det vi altid, vores historie i kriminalforsorgen er jo netop, at vi har gjort nogle ting, som vi ikke synes de andre de har gjort. Vi har kunnet nogle ting, som vi ikke synes kommunerne har leveret, selvom det er deres opgave. Og det har vi egentlig altid været stolte af. At det er det vi gør. Og hvis det her det så kommer og er det, der skal gøre, at vi ikke kan gøre det her, så kommer man i et dilemma med sig selv jo, ikk. Fordi man synes netop, at det der var stoltheden ved at være her, det var, at vi kunne tage udgangspunkt i dem, der kommer ind ad døren og vi kunne tilrettelægge det, vi skulle efter hvordan de var, og hvordan de havde det. Og hvis vi ikke kan det mere, så vil der gå meget tabt for mig personligt i arbejdet.

Hun pointerer her vigtigheden af at have denne rolle eller funktion og hun er bange for, at denne funktion med implementeringen af RNR vil blive taget fra dem.

Rollen som koordinerende og formidlende er ifølge rådgiverne nu og dengang en vigtig funktion i tilsynsarbejdet grundet klienternes mange sociale/akutte problemer. Denne funktion i tilsynet fylder så meget i praksis, at det er medvirkende til at gøre det svært for rådgiverne at prioritere MOSAIK-samtalerne.

Rådgivernes professionsforståelse – en fagprofessionalisme

Sociologen, Julia Evetts, sonderer mellem begreberne organisationsprofessionalisme (organizational professionalism) og fagprofessionalisme (occupational professionalism), som dækker over to idealtypiske professionsforståelser inden for den offentlige sektor. Denne sondring, mener jeg, kan bidrage til at give en større forståelse af implementeringens påvirkning af rådgivernes forståelse i form af, om organisationens logik kan siges at være blevet internaliseret i rådgivernes logik, samt forståelse for påvirkningen af selve faget i praksis.

Evetts taler om, at professionsforståelserne grundet NPM og den styringsmentalitet, der ligger heri, er under forandring, og at der sker en nyfortolkning af professionsbegrebet. Der er udviklet to idealtypiske og kontrastfyldte former for professionalisme, nemlig en organisationsprofessionalisme (organizational professionalism) og en fagprofessionalisme (occupational professionalism) (Evetts 2009:47-48). *Organisationsprofessionalismen* fokuserer mest på strukturer og indeholder en diskurs om kontrol fra organisationen, rationelle-juridiske former for autoritet og hierarkisk opdeling af ansvarsområder og beslutninger. Det indebærer standardisering af arbejdet, hvad angår procedurer og praksis, samt kontrol fra ledelsen med at regulere og ansvarliggøre de professionelle ved hjælp af målsætninger og performancemålinger. Mulige løsninger til problemer og udfordringer med klienter, defineres af organisationen (og begrænses af blandt andet økonomi) frem for af den professionelle. Diskursen anvendes både af ledere, praktikere og brugere som en form for kontrol, motivation og forventningsafstemning. *Fagprofessionalismen* har derimod mere fokus på relationer og indeholder en diskurs om at levere velkvalificeret service til klienterne. Diskursen er skabt inden for den professionelles faggruppe ud fra faglige principper og etik, og fagprofessionalismen er indlejret i en faglig og kollegial autoritet forudsat, at der i professionen er en fælles uddannelse og en stærk fagidentitet og arbejdskultur. Fagprofessionalismen indebærer et tillidsforhold til arbejdsgivere og klienter frem for et kontrol-forhold, hvilket betyder, at praktikerne har en vis selvkontrol og autonomi, idet de anvender skøn og vurderinger ud fra de professionelles etiske principper især i komplekse sager. Faglighed overvåges eller følges af professionernes egne institutioner og foreninger frem for af ledelsen (Ibid.:247-251, 261).

Den behavioristiske tankegang og det menneskesyn, der ligger heri, er inden for det sociale arbejde blevet kritiseret for ikke at stemme overens med det sociale arbejdes humanistiske udgangspunkt

(principperne om at se det enkelte individ som unikt og sikre menneskes ret til selvbestemmelse), idet mennesket her anses for alene at være formet 'udefra'. Tanken om, at man skal styre mennesket gennem ydre påvirkning (ved hjælp af kognitive teknikker og øvelser), kan ses som en manipulation af adfærden, og kan derfor være uetisk i socialfaglig sammenhæng. De senere kognitive adfærdsterapeutiske tilhængere lægger imidlertid vægt på, at man skal tage afsæt i personens egne mål (Hutchinson m.fl. 2006:182-183; Payne 2006:168). I forhold til Kriminalforsorgen er disse mål imidlertid fastsat på forhånd, nemlig at blive prosocial i handlen og tænkning, og en opgave for socialarbejderen bliver, at motivere (manipulere) personen til selv at ønske at opnå samme mål, hvilket gør den manipulerende del tydelig. Jeg finder det derfor interessant, at ingen af rådgiverne giver udtryk for at se den kognitive adfærdsterapeutiske tilgang som uetisk begrundet det menneskesyn, der ligger heri og manipulationen af klienterne. Dette kan ses som en indikation på, at de i nogen grad har internaliseret og accepteret organisationens logik, idet ingen af rådgiverne giver udtryk for at være opmærksomme på denne 'magt-dimension' af styringen af klienterne.

Nogle af rådgivernes måde at omtale deres kollegas accept af metoderne som en 'solstrålehistorie', samt den indforståede måde at tale sammen om metoderne (eksempelvis at klienten 'kommer ind som røde' og 'så når du sgu nok ikke så langt oppe ad huset', som er begreber i MOSAIK) kan indikere, at de har internaliseret organisationens logik. Sådanne udtalelser stemmer overens med organisationslogikkens rationale og mål om at prioritere arbejdet med de kriminogene behov og fokusere mere snævert på rådgivernes rolle med at forhindre recidiv. En rådgiver fortæller, at hun valgte at se bort fra den ambivalens, hun havde, fordi hun ikke kunne holde ud at gå at være negativ i sin hverdag. Rådgiveren valgte derfor – i tråd med organisationens logik – at se metoderne som en styrkelse af sin faglighed, samt at lægge vægt på, at der var forskningsmæssig evidens for virkningen i forhold til recidiv. Nogle rådgivere accepterer det faktum, at de skal anvende metoderne, og de har derfor fundet mening i dem ved at holde fast på deres mulighed for at lægge skøn nedover metoderne. På trods af rådgivernes egne udtalelser og forståelse af, at deres fortolkning og anvendelse af metoderne er i overensstemmelse med organisationens og RNRs logik, eksisterer der stadig en diskrepans i mellem organisationens og rådgivernes logik, som i det hele taget er tydelig blandt alle informanter. Dette taler for, at organisationsprofessionalismen ikke har overtaget fagprofessionalismen fuldt ud. Diskrepansen kommer til udtryk i rådgivernes ambivalens, og den er

ikke så tydelig for dem selv, fordi den ikke som sådan eksisterer i selve RNR-principperne, men derimod i de rammer som RNR-principperne sættes i, når der ikke er plads til fagligt skøn, hvormed det går imod professionens værdier og helhedssyn. Rådgiverne fortæller, at der forhandles om (både internt i medarbejdergruppen og mellem organisationen og rådgiverne), hvor meget RNR skal fylde i forhold til tilsynets andre funktioner. Det tyder på, at rådgiverne forholder sig pragmatisk til anvendelsen af RNR, og det lader til, at rådgivernes helhedssyn og etiske og værdimæssige overbevisning i forskellige situationer, hvor RNR ville betyde en overtrædelse af professionens logik, bliver handleanvisende for deres praksis. Flere rådgivere giver udtryk for at være opmærksomme på den styring, der finder sted af dem som medarbejdere. Frem for, at praksis defineres af organisationen, som tilfældet med en organisationsprofessionalisme, bliver de professionelles faglige vurderinger styrende for den måde, de agerer på i praksis i tilsynsarbejdet. Det lader altså til, at rådgiverne (endnu) ikke har opgivet deres faglige kontrol og autonomi i arbejdet, og at deres fagprofessionalisme ikke er vejet til fordel for en organisationsprofessionalisme på trods af organisationens forsøg herpå.

Evetts beskriver, at den offentlige sektor på to afgørende områder er anderledes end den private sektor, hvor ledelsesteknologierne stammer fra. Professionelle stræber efter at bevare en ideologisk reference til selvstyring/selvkontrol, autonomi og fagligt skøn med henblik på at levere et kvalificeret arbejde til klienterne. I den offentlige service er der af den grund en generel manglende accept fra fagprofessionerne af, at ledelsen kontrollerer aktiviteterne samt en manglende accept af, at det i det hele taget er muligt at standardisere arbejdet, og disse to faktorer udfordrer den klassiske ledelsesmæssige tradition i NPM. Forsøg på at styre arbejdsprocessen og på forhånd vurdere output (udbytte) bliver problematisk, når medarbejderne ikke accepterer organisationens stramme styring (Evetts 2009:249-251). Dette lader også til at være tilfældet blandt rådgiverne, som synes at lægge afstand til organisationens logik med kravet om, at organisationen skal styre og kontrollere arbejdet samt afviser, at det er muligt fuldstændigt at standardisere arbejdet uden at de bibeholder deres faglige vurdering. Nogle rådgivere frygter at miste deres autonomi med implementeringen af RNR, men i og med, at de stadig anvender deres faglige skøn, bevarer de professionens kontrol. Rådgivernes manglende accept af organisationens kontrol samt af standardiseringen af arbejdet har betydning for, at rådgiverne og selve tilsynsarbejdet er svært at styre, hvorfor professionslogikken eller, med Evetts ord, fagprofessionen bevares.

Der er ifølge Evetts eksempler på stærke grupper af professionelle, for hvilke den faglige kontrol stadig gør sig gældende, eksempelvis inden for jordemoderprofessionen. I de grupper, som ser ud til stadig at bevare en fagprofessionalisme, ses en tendens til, at professionen selv forsøger at regulere og udvikle faget, sætte fælles standarder og målsætninger for arbejdet og laver faglige arrangementer for at sikre den fortsatte udvikling i faget. Her spiller både nationale og Europæiske faggrupper og fagforeninger en stor rolle. Derudover ser det ud til, at der blandt de stærke professionelle konstitueres en Durkheimsk form for moralsk tilhørsforhold (Durkheimian form of moral community) baseret på fagligt medlemskab, mener Evetts (Ibid.:256).

Rådgiverne giver udtryk for (i forskellig grad) på den ene side at kunne se implementeringen af RNR som et udtryk for kontrol og styring af dem som medarbejdere, samt på den anden side at se implementeringen som en god udvikling af faget og en styrkelse af deres faglighed i forsøget på at nedbringe klientens risiko for recidiv. Når rådgiverne har denne indstilling til metoderne frem for at have en generel negativ holdning til anvendelse af nye metoder, kan det med Evetts analyse være en forklaring på, hvorfor de netop formår at bevare deres fagprofessionalisme. Deres positive/konstruktive måde at anskue RNR på styrker en faglig udvikling inden for deres fagområde, som netop er medvirkende til, at de stadig har deres faglige autoritet med de værdier og principper, der er karakteriserende for deres socialfaglige logik frem for slavisk at følge metodernes handleanvisninger.

Organisationens professionsforståelse

Man kan spørge, om ikke organisationens ønske i virkeligheden er, at medarbejderne bevarer deres faglige skøn, deres fagprofessionalisme, med de prioriteringer, rådgiverne træffer i praksis, over for ønsket om at styre og dermed mindske rådgivernes mulighed for at udøve skøn.

Med straffuldbyrdelsesloven forpligtes tilsynsarbejderne til at sikre koordinering, idet de skal formidle kontakt til personer, institutioner og myndigheder, der efter anden lovgivning kan yde klienten bistand, både hvad angår beskæftigelsesmæssige, sociale og personlige forhold (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. § 97), og tilsynsførende har mulighed for at regulere tilsynsfrekvensen op eller ned afhængig af (deres faglige vurdering af) klientens behov for bistand og kontrol (tilsynsvejledningen kap. 3.6). Den tilsynsførende skal jævnfør

straffuldbyrdelsesloven tilbyde den dømte vejledning og bistand med hensyn til beskæftigelsesmæssige, sociale og personlige forhold for at forbedre personens muligheder for at leve en kriminalitetsfri tilværelse (Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. § 97). I de lovgivningsmæssige rammer ligger altså en forventning om, at rådgiveren vurderer samt hjælper med både beskæftigelsesmæssige, sociale og personlige forhold, hvor klienten kunne have behov for bistand.

I Skandinavien har der generet været tradition for at prioritere velfærdsarbejdet omkring opfyldelse af menneskets behov. Ejrnæs og Kristiansen (2002) argumenterer for, at der i Skandinavien er et særligt perspektiv på sociale problemer som velfærdsmæssige mangeltilstande først og fremmest af materiel karakter såsom arbejde, indtægt, bolig, uddannelse og helbred karakter og dernæst sociale og psykiske mangeltilstande, hvorfor det sociale arbejde traditionelt er rettet imod at afhjælpe disse afsavn (Ejrnæs m.fl. 2002:75-77, Ejrnæs m.fl. 2008:154-155). Det er med andre ord ikke kun rådgiverne, der mener, det er vigtigt i indsatsen at prioritere arbejdet med klientens manglende behov på andre niveauer end psykiske og sociale niveau, idet det også ligger i lovgivningen og er traditionelt for måden at tænke sociale problemer på.

Institutionelle rammer og rådgivernes værdier, kultur, helhedssyn/professionslogik

Andrews og Bonta påpeger problemet med at få RNR-konceptet overført til virkeligheden og dermed udfordringen med at få medarbejderne til at implementere principperne i hverdagen. Når RNR-modellen er anvendt i virkeligheden, er effekten kun halv så stor som i et kontrolleret eksperiment, har Andrews og Bonta vist (Bonta 2010:287). Andrews og Bonta påpeger, at dette blandt andet kan forklares med, at medarbejdere ofte kan have modstand over for implementering af nye tiltag, der kræver, at de skal arbejde på en ny måde (altså en slags generel ikke-forandringsparathed). De lister en række teknikker (Classification Destruction Techniques), som medarbejderne bruger som indvendinger mod at anvende risiko- og behovsvurderingsredskaberne. Heriblandt er påstanden om, at forudsigelserne (vurderingerne) er foretaget på baggrund af gruppedata og ikke tager højde for det enkelte individ, samt at de væsentligste data (moderatorer) for recidiv ikke er målbare. Andrews og Bonta besvarer (modsvare) disse, hovedsageligt ved at henvise til forskningens overbevisende resultater, og at forskningsmæssig viden bør veje tungest.

"Life is guided by probabilities. If the individual is similar to the reference group and there are no obvious differences, it would be foolish to ignore the data" og som svar på målbarhed, at *"Anything written can be coded"* (Andrews og Bonta 2010:337). Endvidere foreslår de, at tilgangen med den kognitive 'human service'-tilgang i RNR i praksis kan møde modstand fra personalet, der ikke mener, at det er deres rolle at hjælpe de dømte, men derimod skal fokusere på, at de har fået en straf. Eksempelvis kunne personalet mene, at *"The little brat, he just does not appreciate what I am trying to do for him"* (Ibid.:400-401). Det er Andrews og Bontas overbevisning, at den rette support (kontrol og styring) fra organisationen, samt den rette uddannelse og træning af medarbejderne i principperne kan omvende resistensen, og til dette har de udviklet træningsprogrammet STICS (Ibid.:400 ff.).

Af analysen ses det, at medarbejderne principielt ikke er imod ideen om at skulle anvende en ny metode, og deres umiddelbare holdning er, at RNR vil kunne styrke deres faglighed og medvirke positivt til at udvikle faget. RNR er på flere områder i god overensstemmelse med professionens logik; det gælder den læringsteoretiske model i socialt arbejde, som ligger i MOSAIK, det gælder den systematiske og målrettede arbejdspraksis, samt at metoderne kan være et godt udgangspunkt for at få en god og indholdsrig samtale med klienten og kommer omkring hele klientens liv, hvilket ligger som en værdi i fagets 'kerne'. Når rådgiverne skal implementere RNR i praksis, støder de derimod ind i dilemmaer, som gør det svært for dem at følge retningslinjer slavisk. I situationen kan de institutionelle rammer for metodernes anvendelse stride imod de værdier, den etik og det helhedssyn, der eksisterer blandt rådgiverne. Det er med andre ord ikke principperne i sig selv, men den lokale kontekst samt rammerne, de udspilles i, og som eksisterer i KiF, der betyder, at de faste anvisninger i RNR bliver bøjet i praksis, og at rådgiverne i nogle situationer fravælger at anvende metoderne. Det tyder altså på, at det ikke er et spørgsmål om, at der i processen med medarbejderne er gået noget 'galt', som kunne have været forhindret ved hjælp af den rette support fra organisationen og en bedre uddannelse og træning af medarbejderne. Det lader mere til at handle om det, som arbejdsgruppen var inde på, nemlig at der er noget iboende i rådgivernes socialfaglige logik, samt desuden en række forhold i den lokale kontekst, det traditionelle Skandinaviske perspektiv på sociale problemer samt forhold i de institutionelle rammer, der gør, at rådgiverne prioriterer opgaver som koordinering og samarbejde/arbejdet med de presserende problemstillinger højere end kognitive adfærdsregulerende samtaler med klienterne, og i det hele

taget handler de i overensstemmelse med deres værdier og principper frem for de faste handleforskrifter for LS/RNR og MOSAIK. Dette vender blikket tilbage mod diskussionen om evidensbegrebet og evidensbaseret praksis med de begrænsninger, dette indeholder, som omtalt i problemfeltet.

Begrænsninger ved RNR (evidensgrundlaget) i forhold til tilsynsarbejdet i KiF

I det følgende vil jeg bringe den nye viden, der er fremkommet af analysen, i spil. Jeg vil konkret forholde mig til noget af den viden, som ligger til grund for RNR-principperne (og LS/RNR og MOSAIK) ved at tydeliggøre de områder, hvor den evidensbaserede viden bør tages med forbehold grundet forholdene i den danske kontekst samt grundet nogle utilsigtede virkninger, der er forbundet med implementeringen af RNR i KiF. Dette har til hensigt at supplere den forskningsbaserede viden fra reviews og kontrollerede forsøg med en empirisk og teoretisk funderet kritisk refleksion, der inddrager praktikernes erfaringer samt fortolkning af kontekstens og variabelers betydning for effekten af indsatsen i hverdagspraksis i KiF. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i en metaanalyse foretaget af Campbell Collaboration, samt et kontrolleret eksperiment foretaget af Bonta m.fl. (2008).

Campbells har foretaget en metaanalyse over virkningen af kognitiv adfærdsterapeutisk behandling som rehabiliterende indsats over for dømte på baggrund af 58 studier af behandlingsprogrammer. Kort opsummeret konkluderer de, at indsatserne i gennemsnit mindsker recidiv med 25 % og i de bedste tilfælde med op til 50 % sammenlignet med en ikke-kognitiv adfærdsterapeutisk intervention eller slet ingen intervention (Lipsey m.fl. 2007:21). Metaanalysens formål er at få indsigt i, hvilke forhold, der har indflydelse på, hvor godt en indsats virker. Det konkluderes, at der lader til at være endeløst mange forhold af betydning for effekten af en indsats, og at forholdene er internt forbundne. Tre forhold lader dog til at have størst betydning: klienternes risikoniveau (størst effekt på højrisiko-klienter), kvaliteten af implementeringen (god uddannelse og træning af medarbejdere) samt nogle specifikke behandlingselementer, herunder vredeskontrol og problemløsning, mens modelindlæring generelt viste en mindre effekt (Ibid.:21-23). Alle de evalueringer, der indgik i metaanalysen, er baseret på randomiserede eksperimenter med en kontrolgruppe eller med andre sammenlignelige grupper, der ikke har deltaget i behandlingen (Ibid.:7-8). Studierne var

hovedsageligt fra USA og Canada (Ibid.:10), og omkring halvdelen var foretaget i fængsler, mens den anden halvdel modtog behandlingen i 'frihed' (svarende til de dømte, der er under tilsyn af KiF). De professionelle havde forskellige uddannelses- og erfaringsmæssige baggrunde, men de fleste havde kun lidt eller slet ingen erfaring med psykologi/psykiatri og anvendelse af kognitiv adfærdsterapi (Ibid.:10).

Kontekstens betydning

Metaanalysen lægger op til en diskussion af, hvorvidt det er muligt at sammenligne de institutionelle rammer for indsatsen i Nordamerika med de danske (Høgsbro 2011:15). Med de tidsmæssige begrænsninger, der er for denne undersøgelse, vil det gå for vidt at undersøge de professionelles baggrunde og det institutionelle system i det rehabiliterende arbejde med dømte i Nordamerika (correctional treatment). Af analysen så vi dog, at omstændighederne i de institutionelle rammer - ikke kun i Kriminalforsorgen, men også faktorer som samarbejdspartneres evner og ressourcer, samt den traditionelle forestilling om, at det sociale arbejdes rolle er forbundet med at yde hjælp i form af behovstilfredsstillelse (på flere niveauer) - har betydning for, at rådgiverne generelt kun finder det anvendeligt at anvende delelementer af MOSAIK og i nogle situationer vælger ikke at anvende metoderne. Der kan med andre ord ikke være tvivl om, at der er forskel på de institutionelle rammer og selve opgaven for den rehabiliterende indsats i Nordamerika sammenlignet med Danmark. De professionelle 'correctional workers' i USA er i modsætning til socialrådgiverne i KiF en blanding af forskellige faggrupper herunder socialarbejdere, kriminologer, og psykologer (Andrews m.fl. 2010:400). Med Evetts påstand om, at de stærke professioner, der har en fælles eller samlet faglighed, har større tendens til at bevare en fagprofessionalisme, kan denne forskellighed mellem Danmark og Nordamerika muligvis betyde, at rådgiverne i KiF har større tendens til at lade faglige vurderinger være handleanvisende for deres praksis frem for metodernes forskrifter.

Uvist hvad konsekvenser er for de mere relationelle og ikke-målrationalle aspekter

De fleste effektevalueringer, der anvendes i Campbells analyse, har beregnet recidiv et år efter behandlingen. Det påpeges, at der ikke er viden om, hvad effekten af behandlingen er på længere

sigt (Ibid.:9). Ifølge Ekeland kan mindre veldefinerede aspekter såsom kommunikation, empati, etik og omsorg med evidensbevægelsens idealer og standardiseringer, træde i baggrunden for indsatser. I en dogmatisk og rigid tilgang til evidensbaserede metoder, bliver behandlingssituationen instrumentaliseret på bekostning af et nært forhold mellem klient og behandler. Dette kan være ødelæggende for, at den professionelle kan opnå en respektfuld og tillidsfuld relation til klienten, som er helt afgørende for praksis. Ekeland påpeger, at der er forskningsmæssigt belæg for, at relationen mellem klient og professionel har afgørende betydning for effekten af en behandling. (Ekeland 2005:37, 42-44). Af analysen så vi, at LS/RNR af rådgivere blev anset for at være for rigid, og i nogle situationer kunne en (dogmatisk) anvendelse af metoden være uetisk og ikke forenelig med socialfaglige værdier og principper for relationsarbejdet. Disse aspekter handler netop om diffuse og svært målbare forhold. Ikke alle af disse aspekter har et rationelt formål, men det gør dem ikke mindre vigtige, idet de har værdi i sig selv ikke mindst i kommunikation og relationen til klienten (Ibid.:44). Risikovurderinger kan altså få utilsigtede konsekvenser i forhold til relationsarbejdet samt til aspekter af tilsynsarbejdet, der ikke i sig selv har et ydre, rationelt formål, men som ikke desto mindre har stor, indre værdimæssig betydning.

Gennemsnitlige virkninger irrelevante for virkeligheden

Det konkluderes i metaanalysen, at der kan være 'endeløst mange' forhold, der gør sig gældende i forhold til virkningen af indsatserne, og at der er stor forskel på, hvor effektive de er. Der nævnes imidlertid tre forhold, som lader til at have størst effekt over for recidiv, men der mangles ifølge metaanalysen yderligere forskning, der kan forklare, hvad der adskiller dem og ikke mindst forskning, der siger noget om effekterne efter eksperimenterne er afsluttede og er blevet hverdagspraksis (Ibid:23). Resultaterne dækker over gennemsnitlige effekter, som ved hjælp af nogle på forhånd definerede key-moderatorer (heraf forskellige typer af kognitive teknikker samt forskellig intensitet og længde i indsatserne) (Ibid.:15-16) søger efter variable, der kan forklare, hvorfor indsatser virker i nogle tilfælde, mens effekten er mindre i andre.

Med de gennemsnitlige betragtninger af resultater, som fremstilles i reviews og metaanalyser af kontrollerede forsøg, neutraliseres den naturlige varians af virkningerne. Denne varians dækker imidlertid over klientens individualitet samt de lokale kontekster, som det i praksis ikke er muligt at

se bort fra, mener Ekeland (Ekeland 2005:39). Rådgiverne lader til generelt at være enige i, at kognitive adfærdsterapeutiske indsatser giver god mening for nogle klienter under visse omstændigheder. Rådgivernes erfaring er, at kognitive adfærdsterapeutiske samtaler er anvendelige i de sager, hvor klienterne ikke har andre, mere presserende problemer (begrundet i mere basale behov), der trænger sig på. Desuden er deres erfaring, at det er svært at anvende over for klienter, der har et lavt kognitivt funktionsniveau, herunder nogle klienter, der har en svær psykisk lidelse samt klienter, der er mentalt skadet af et langvarigt misbrug. Rådgiverne har derimod god erfaring med at anvende samtalemodellen, når klienterne har mere 'ro', det vil sige et mindre kaotisk liv, og eksempelvis har nogle rådgivere god erfaring med at anvende MOSAIK-samtaler med klienter kategoriseret i 'mellem-risiko' for recidiv. Som nævnt bør man, over for sociale problemer (såsom kriminalitet), anlægge en niveau- og perspektivtænkning, hvorved problemernes kompleksitet anerkendes. Andrews og Bontas m.fl. teori om de kriminogene behov (årsager til kriminalitet), kunne suppleres med en niveautænkning i form af at inddrage nogle strukturelle og kontekstuelle faktorer i personens liv, eksempelvis økonomiske problemer, hjemløshed eller det, at personen er truet af en gruppe bandemedlemmer, samt supplere med en behovstænkning, der forklarede sammenhængen mellem behov/kriminogene faktorer på forskellige niveauer (eksempelvis Maslow eller Allard). En (mere) helhedsorienteret betragtning af RNR-modellen ville således tilføje personens aktuelle situation og kontekst til en vurdering af personens '*aktuelle recidivrisiko*'. Dette helhedssyn tilfører et tvist til Andrews og Bontas teori om kriminogene faktorer (og RNR-principperne generelt) og dermed til de kategoriseringer af risiko og behov, som foretages. I forhold til konklusionerne i metaanalysen, er der muligvis en misforståelse forbundet med at tolke, at recidivniveauet er højere, fordi de professionelle ikke anvender kognitive metoder. De tilfælde, hvor socialarbejderen ikke benytter sig af kognitive adfærdsterapeutiske indsatser, kunne være der, hvor socialarbejderen har foretaget en helhedsorienteret analyse (jævnfør Harder og Nissen som beskrevet i afsnittet 'Helhedssynet') og vurderet, at klientens '*aktuelle recidivrisiko*' er så høj, at indsatsen bør rettes mod de aktuelle, presserende sociale problemer. En alternativ fortolkning på baggrund af analysen og inddragelse af et teoretisk helhedssyn kunne være, at disse klienter har højere recidiv, fordi de har en højere '*aktuel recidivrisiko*' begrundet af deres aktuelle situation og at kategorierne derfor ikke er fuldt sammenlignelige.

Eksperiment med STICS – overførbarhed til 'virkelighedens' arbejdsforhold?

Bonta m.fl. (2008) har i et kontrolleret eksperiment undersøgt virkningen af STICS-uddannelsen (strategisk uddannelse og træning af medarbejdere i RNR-principperne). Forsøget viste, at medarbejdere, der var STICS-uddannede, anvendte RNR-principperne langt mere end ikke-STICS-uddannede gjorde, og at recidiv efter to år for de klienter, der havde haft STICS-uddannede medarbejdere var 15 % lavere end for klienter i kontrolgruppen (Bonta 2010:291). Disse resultater nævnes flere gange som baggrund for beslutningen om at implementere RNR i Kriminalforsorgen samt for modellens holdbarhed af Andrews og Bonta selv. Resultaterne baserer sig på data fra 33 STICS-uddannede medarbejdere med 100 klienter og 19 ikke-STICS-uddannede med 43 klienter. Efter endt uddannelse og træning i RNR-principperne, skulle medarbejderne videooptage nogle samtaler med deres klienter med henblik på at afdække, om de anvendte principperne. 295 videoer blev indsendt af STICS-uddannede og 75 videoer blev indsendt af kontrolgruppen. Der blev blandt andet kodet for snak om kriminogene behov samt brug af kognitive og behavioristiske teknikker og evner til at strukturere samtalen. På disse områder havde de STICS-uddannede en højere score. Især var der forskel på, hvor mange der talte om kriminogene behov med klienterne. 75,8 % af STICS-uddannede mod 10,5% fra kontrolgruppen talte mindst én gang med klienten om holdninger og anvendte kognitive teknikker. Recidiv blev målt efter to år og var for klienter af STICS-uddannede 25,3 % og for kontrolgruppen 40,5 %. På denne baggrund konkluderes det, at STICS virker i forhold til at få folk til at anvende principperne, og at principperne medvirker til at nedsætte recidiv (Ibid.:287-291). Resultaterne kan dog kritiseres for at bunde i en relativ lille gruppe medarbejdere og klienter, hvilket Bonta selv påpeger. I Danmark er recidivraten for tilsyn i forvejen omkring 20 % for tilsynsdømte⁴. Dette sætter Bontas m.fl. resultater i perspektiv og stiller i virkeligheden flere spørgsmål, end det besvarer, i forhold til hvilken effekt STICS (og RNR generelt) vil have i en dansk sammenhæng. I hvert fald bliver det ikke et åbenlyst argument for, at STICS og RNR er bedre end tidligere tilsynsvirksomhed i KiF.

⁴ Recidiv for tilsynsklienter i Danmark fordelt på gruppe: 17,6 % for klienter med samfundstjeneste, 17,3 % for klienter med vilkår om behandling (alkohol eller narko), 26,5 % for betingede dømte uden vilkår og 10,9 % for behandlingsdømte (Kriminalforsorgens recidivstatistik 2015:53).

Videoptagelserne repræsenterer desuden en opsat situation, idet medarbejderne ved, de bliver vurderet, hvilket kan have haft betydning for, at de har gjort sig mere umage med at anvende principperne under videoptagelserne. Det giver kun et billede af, om de har anvendt principperne i netop den situation, og ikke om de gør det i deres hverdag, når de ikke bliver filmet. De personer, der meldte sig som deltagere i eksperimentelgruppen var frivillige. Disse kan repræsentere personer, der har haft mod og overskud til at bruge tid på det og giver derfor ikke et reelt billede af implementeringen i virkeligheden, hvor medarbejdere har forskelligt overskud og ressourcer til at anvende dem (Høgsbro 2011:16-17). Rådgiverne i KiF beskriver netop, at de ikke oplever at have de fornødne ressourcer i hverdagen til at implementere metoderne. Det fremgår af rådgivernes udtalelser, at der både er kollegaer, der sætter pris på metoderne og kollegaer, der er mindre begejstrede for metoderne. Desuden kan rådgivere, der skal filme deres samtaler, have valgt at videofilme samtaler med de klienter, der har været mest samarbejdsvillige og motiverede for at arbejde kognitivt, for at fremstå bedre. Endvidere kan alene det, at klienterne filmes, være motiverende for at samtale og samarbejde. Der er altså grund til at være påpasselig med at overføre disse resultater eller forvente, at resultaterne er sammenlignelige med hverdagspraksis i KiF. Snarere betyder det, at man ikke kan tage for givet, at RNR i KiF i praksis virker lige så effektivt som eksperimenterne og metaanalysen konkluderer, idet karakteren af hverdagspraksis i KiF er så anderledes end de forhold, der gjorde sig gældende under de kontrollerede forsøg i en nordamerikansk sammenhæng.

Omstændighederne i virkelighedens praksis for tilsynsvirkomheden er altså på flere områder anderledes end den opsatte situation (eksperimentet), og resultaterne har derfor visse begrænsninger. Endvidere kan det få uheldige og utilsigtede konsekvenser for især nogle forhold vedrørende kommunikationen og relationen til klienten, og rådgiverne kunne opleve det som uetisk, hvis de fulgte handleforskrifterne slavisk. Alt dette bekræfter, at diskussionen om forskningens rolle i forhold til praksis, som blev udfoldet i problemfeltet, også er aktuel for implementeringen af LS/RNR og MOSAIK i Kriminalforsorgen. Det kan forklare, hvorfor rådgiverne forholder sig pragmatisk til anvendelsen af metoderne, og endvidere kan det argumentere for, at netop en *evidensinformeret* frem for en evidensbaseret praksis er fornuftig.

Man kunne så spørge, om der overhovedet er et problem, når rådgiverne har denne tilgang til metoderne. Mange rådgivere giver udtryk for at føle sig underlagt styring af ledelsen via

målstyringsskemaer, indberetninger i datasystemet og videooptagelser over MOSAIK-samtaler, som skal indsendes som led i træningen. Dette, så vi i analysen, skaber et pres på rådgiverne, der udmønter sig i frustrationer, stress og følelser af utilstrækkelighed i arbejdet. Implementeringen af RNR skaber således i form af den styringsmentalitet, der er en del af den evidensbaserede praksis, utilsigtede, negative konsekvenser i forhold til rådgivernes psykiske velbefindende på jobbet, deres arbejdsglæde. Disse negative konsekvenser vil kunne afhjælpes, hvis ledelsen reducerede det styringsmæssige pres på medarbejderne. I stedet kunne der med fordel stilles krav om, samt bakkes op om, en styrkelse af medarbejdernes socialfaglighed, i form af at mestre et analytisk helhedsorienteret blik med en kritisk refleksivitet i fortolkningen af den dømtes risiko og behov, både hvad angår tilrettelæggelsen samt selve udførelsen af indsatsen.

Konklusion

Med indførelsen af LS/RNR og MOSAIK har man fra organisationens og politisk side, som led i en effektivisering med bedre intern styring af organisationen, ønsket at gøre tilsynsvirksomheden mere evidensbaseret. Forventningen er, at en struktureret og standardiseret tilsynsvirksomhed på baggrund af metoder, der har forskningsmæssig belæg for at virke, kan forbedre tilsynsvirksomheden og dermed være mere effektiv i forhold til at nedsætte recidiv. Indeholdt i konceptet, RNR, er der nogle særlige antagelser om årsagerne til kriminalitet og om, hvad den bedste kriminalpræventive indsats består i. Nøgleord er forklaringer af kriminalitet på individniveau, risiko- og behovsvurdering, og den dømtes selvudvikling via metoder, der bygger på kognitive adfærdsterapeutiske strategier og teknikker. De standardiserede metoder betyder mindre metodefrihed for medarbejderne og mindre plads til skøn og faglig vurdering. Implementeringen kræver, at de tilsynsførende skifter fokus fra akutte problemstillinger til at arbejde mere intensivt med klientens antisociale personligheds mønster, værdier og attituder, samt at de, frem for en generel helhedsorienteret tilgang til klienterne, fokuserer tilsynsindsatsen omkring arbejdet med de kriminogene faktorer; faktorer, der i højere grad bundet i personens individuelle manglende sociale færdigheder og prokriminelle tankegang frem for andre problemer. Der kan umiddelbart

identificeres nogle divergerende forestillinger og forventninger til tilsynsarbejdet ud fra henholdsvis organisationens og rådgivernes perspektiv, og det forudses, at der kunne være nogle udfordringer forbundet med implementeringen af LS/RNR og MOSAIK grundet de værdier og principper, der ligger i rådgivernes socialfaglighed, som ikke umiddelbart passer ind i den tilgang til det rehabiliterende arbejde med dømt, som implementeringen lægger op til.

Jeg ønskede at undersøge, hvordan rådgiverne i KiF havde modtaget LS/RNR og MOSAIK, og hvordan det har påvirket dem og det sociale arbejde (tilsynsvirksomheden) i praksis, herunder hvad deres holdning var til at blive pålagt at anvende metoderne, samt om de oplever metoderne meningsfulde. Udgangspunktet var rådgivernes oplevelser og erfaringer på baggrund af empiri fra tre fokusgruppeinterviews samt observationer foretaget i en KiF-afdeling. Ønsket var at opnå en ny viden, der kunne supplere de eksisterende forskningsresultater på området ved at inddrage (min fortolkning af) de professionelles erfaringer med anvendelsen af LS/RNR og MOSAIK.

Af analysen fremgik det, at rådgivernes umiddelbare holdning til at skulle anvende RNR er, at metoderne på flere områder er i god overensstemmelse med rådgivernes tilgange til det sociale arbejde. Dette gælder de kognitive eller læringsteoretiske teknikker og strategier, det gælder den systematiske og målrettede arbejdspraksis, og derudover kan LS/RNR og MOSAIK være et godt udgangspunkt for at få en god og indholdsrig samtale med klienten, hvilket ligger som en værdi i fagets 'kerne'. Rådgiverne mener, at MOSAIK kan kvalificere tilsynsarbejdet i forhold til at arbejde med klientens prokriminelle holdninger og værdier. Mens nogle rådgivere giver udtryk for at have taget metoderne til sig – de finder god mening i dem og taler indforstået om dem - har andre sværere ved at få dem implementeret i deres hverdag.

En dogmatisk eller rigid anvendelse af metoderne kan ifølge rådgiverne i forskellige situationer være uetisk, og den ville underkende socialfaglige værdier og principper om at have en individorienteret tilgang til klienterne. At skalere klienten i forhold til deres risiko for at begå ny kriminalitet kan ses som determinerende og en måde at 'sætte folk i kasser' på frem for at se det enkelte menneske som unikt. Klienterne skal opfattes som meget forskellige, og det kan for nogle klienter være stigmatiserende at gennemgå det omfattende LS/RNR-skema, mener rådgiverne. Med hensyn til LS/RNR giver det ifølge rådgiverne ikke mening at anvende skemaet over for især de korte samfundstjenestedomme, hvor de ikke kan nå at få en ordentlig proces med klienterne. Når

risikovurderingen ikke efterfølges af en indsats, bliver den meningsløs. Et alternativ ville være, at rådgiverne fik mulighed for i stedet at anvende en mindre omfattende udgave af skemaet (en 'light-udgave'). I LS/RNR quickscore-skemaet stilles der spørgsmål, som ifølge rådgiverne kan være grænseoverskridende at spørge klienterne om. Dette gælder eksempelvis, når de skal spørge klienten, om denne nogensinde har været udsat for seksuelle overgreb. Det kan for det første føles uetisk at indhente oplysninger om klienten, som rådgiverne ikke mener, de skal bruge. For det andet kan det komme til at rive op i følelser hos klienten, som de ikke har tid eller kompetence til at tage fat om, og LS/RNR-vurderingen kan derved gøre skade på klienten. Det kan endvidere føles uetisk i situationer, hvor rådgiveren i stedet burde udvise tilbageholdenhed i relationen. Nogle gange ville en anden og mere banal tilgang med at få skabt en relation til klienten være at foretrække frem for at foretage en struktureret risiko- og behovsvurdering, mener rådgiverne.

Rådgiverne finder, at nogle klienter i høj- og meget højriskogrupperne har et så lavt kognitivt funktionsniveau, eksempelvis grundet psykisk sygdom såsom skizofreni eller mange års misbrug, at de er svære (umulige) at føre strukturerede, kognitive samtaler med.

Koordinering og samarbejde anses både af rådgiverne og af organisationen for at være en vigtig funktion i tilsynsarbejdet, og den fylder ifølge rådgiverne utroligt meget og tager meget tid. I praksis er funktionen medvirkende til at gøre det svært for rådgiverne at prioritere MOSAIK-samtalerne. Det koordinerende arbejde har altså stor indflydelse på tilsynsarbejdet, og kan opfattes som en lokal kontekst i KiF.

Ifølge handleanvisningerne til implementeringen af RNR, skulle den rette support (kontrol og styring) fra organisationen samt den rette uddannelse og træning af medarbejderne i principperne få rådgiverne til at følge metodernes anvisninger. Det lader imidlertid ikke til at være tilfældet med implementeringen af RNR i KiF. Det er ikke principperne i sig selv, men den lokale kontekst der udspilles i og som eksisterer i KiF, der betyder, at de faste anvisninger i RNR bliver bøjet i praksis, og at rådgiverne nogle gange fravælger at anvende metoderne. Det tyder altså på, at det ikke er et spørgsmål om, at der i processen med medarbejderne er gået noget 'galt', som kunne have været forhindret ved hjælp af den rette support fra organisationen, den rette træning og uddannelse til medarbejderne herunder viden om forskningsresultater fra kontrollerede eksperimenter.

Nogle rådgivere gav på trods af, at de deler ovennævnte erfaringer, udtryk for at finde metoderne meningsfulde. Om rådgiverne finder LS/RNR og MOSAIK meningsfulde eller ej lader til at bero på, hvordan de fortolker retningslinjerne til metoderne; fortolkes de pragmatisk, giver de mening. Der lader især til at være en intern diskussion blandt rådgiverne om fortolkningen af MOSAIK. Nogle rådgivere tolker MOSAIK som selve grundstrukturen ('Huset') og en fortløbende forandring af klientens antisociale mønstre, holdninger og attituder. Andre tolker MOSAIK som det, at anvende kognitive øvelser og teknikker, som de finder anvendelige i situationen, at strukturere samtalen ud fra dens forskellige faser (check in, opsummering, temabearbejdning og afrunding) samt det at have en styrende rolle i samtalen.

Ved at tolke metoderne pragmatisk opleves de som meningsfulde, og på den måde håndteres den konflikt, der ligger imellem professionens og organisationens forskellige perspektiver og (normative) forestillinger om, hvad tilsynsarbejdet bør bestå i, og hvordan det bedst udføres. I praksis lader det til, at rådgiverne tilpasser LS/RNR og MOSAIK til den lokale kontekst samt til klientens situation, så de ikke kommer til at handle i strid med deres faglige værdier, principper og helhedsorientering. I rådgivernes forståelse ligger en forestilling om, at det er naturligt først og fremmest at lytte til samt at fokusere indsatsen omkring klientens akutte problemstillinger, både som en vigtig del af relationsarbejdet og fordi de finder sådanne akutte eller presserende problemstillinger kriminogene. De prioriterer opgaver som koordinering og samarbejde/arbejdet med de presserende problemstillinger højere end kognitive adfærdsterapeutiske samtaler med klienterne. Rådgiverne er dermed ikke enige i RNR's forklaring af årsagerne til kriminalitet og intentionen om at fokusere indsatsen hovedsageligt omkring personens individuelle, kognitive og sociale mønstre. Rådgiverne har en overbevisning om, at også andre forhold 'i' og 'udenfor' personen har betydning for dennes risiko for at få tilbagefald til kriminalitet. Jeg foreslog, at man med fordel kunne lægge et helhedssyn ned over de risiko- og behovskategoriseringer, der fremkommer af LS/RNR, og dermed supplere disse ved at medtage den dømtes aktuelle situation og kontekst i vurderingen af, hvilken type indsats der vil være at foretrække i den aktuelle situation.

Jeg har gennemgået et lille udpluk af den evidens, der ligger til grund for RNR-principperne og for beslutningen om at implementere RNR i Kriminalforsorgen. Dette viser, at den anvendte evidensbaserede viden langt fra kan anses for at være neutral og per automatik have en mere overbevisende virkning på de dømtes recidiv sammenlignet med tidligere praksis for

tilsynsvirksomheden. Min undersøgelse viser, at den lokale kontekst samt de institutionelle rammer, der eksisterer både i og uden for organisationen, en hverdagspraksis, hvor klienternes individuelle og kontekstuelle situation er mange-facetterede samt at rådgivernes værdier, principper og socialfagligt begrundede helhedssyn har betydning for, at rådgiverne i praksis forholder sig pragmatisk til metoderne. En dogmatisk tilgang til metoderne (en instrumentalisering af arbejdet) og evidensgrundlaget og dermed en nedprioritering af rådgivernes mulighed for at gøre brug af deres skøn og vurderinger, ville have en række uafklarede og utilsigtede konsekvenser for det sociale arbejdes muligheder for at forestå rehabiliterende arbejde med klienterne, og dermed for deres tilbøjelighed til at falde tilbage til kriminalitet også på længere sigt. Især drejede det sig om relative og kommunikative forhold samt i det hele taget aspekter af tilsynet, som ikke har tydelig sammenhæng med målet om at nedsætte risikoen for at falde tilbage til kriminalitet. Med reference til disse utilsigtede konsekvenser, bliver rådgivernes måde at anvende RNR, deres bevarede fagprofessionalisme, fornuftig. Indførelsen af RNR har endvidere utilsigtede konsekvenser for rådgivernes psykiske arbejdstilfredshed. Nogle rådgivere synes ikke, at deres faglighed anerkendes som følge af indførelsen af de standardiserede metoder, og nogle rådgivere frygter med RNR at miste meningsfuldhed i deres arbejde til fordel for ledelsens mål og anvisninger. For de rådgivere, der ikke finder LS/RNR og MOSAIK meningsfulde, anvendes metoderne hovedsageligt, fordi de føler, at de bliver sat til regnskab for ledelsen med målstyringstal samt øvelsesvideoer, der skal sendes afsted som led i træningen af MOSAIK. Dilemmaet opleves af rådgiverne som et pres, der kan medføre frustrationer, stress og en følelse af utilstrækkelighed. Disse negative konsekvenser kunne afhjælpes, hvis ledelsen nedtonede det styringsmæssige pres på medarbejderne. Alternativt kunne der fokuseres på at styrke medarbejdernes socialfaglighed på en måde, som opfordrede til samt bakkede medarbejderne op om at anlægge et analytisk helhedsorienteret og kritisk blik på forståelsen af klienten samt i den rehabiliterende indsats med dømt i Kriminalforsorgen.

Konklusionen indeholder min fortolkning af, hvordan implementeringen af LS/RNR og MOSAIK er blevet modtaget af rådgiverne, og hvordan det har påvirket dem og det sociale arbejde i KiF ud fra det sociale arbejdes perspektiv. Det skal *ikke* forstås som en objektiv sandhed. Grundet valget af et kvalitativt design med fokusgruppeinterviews og observation, har jeg generaliseret på baggrund af relativt få rådgiveres udtalelser, og jeg vil derfor ikke udelukke, at der sidder rådgivere, som har oplevet implementeringen anderledes, end det fremstilles her. Dette er en konsekvens af, at jeg ved

et sådan type design *"mister i bredde, hvad der vindes i dybde"* (Launsø og Rieper 2005:97). Et vigtigt kvalitetskriterie for opgaven er imidlertid, at interviewdeltagere og informanter kan genkende sine meninger i min fortolkning, hvilket jeg har bestræbt mig på i analysen (Ibid.:28). Jeg har generaliseret på baggrund af det, interviewdeltagere og informanter fortalte, og på baggrund af det sociale arbejde som fagprofession i form af nogle bestemte socialfaglige værdier, principper og teorier, fordi jeg har ment, at dette ville være et vigtigt bidrag til ny viden. Endvidere har dette gjort projektet relevant for andre områder af det sociale arbejde, der pålægges at arbejde ud fra standardiserede, evidensbaserede metoder og koncepter.

Projektrapportens konklusion angiver ikke et svar på, hvordan den bedste indsats tilrettelægges. Tværtimod er pointen, at dette beror på de specifikke individuelle og kontekstuelle forhold ved klienten og dennes situation, hvilket nødvendiggør en socialfaglig begrundet helhedsorienteret vurdering fra rådgiveren. Mit håb er, at den nye viden, der er fremkommet af undersøgelsen, vil bidrage til en Habermas-inspireret 'forståelsesorienteret, demokratisk samtale' om, hvordan rammerne for den kriminalpræventive indsats, det sociale arbejde, i Kriminalforsorgen fremover bør være.

Perspektivering

Af undersøgelsen kunne jeg konkludere, at rådgiverne forholder sig pragmatisk til anvendelsen af LS/RNR og MOSAIK ved i forskellige situationer at modificere anvisningerne og i nogle tilfælde helt undlade at anvende dem. Dette er således i overensstemmelse med det, som den forskning, der er på området, peger på (Høgsbro 2011:21). Når evidensbaserede metoder i praksis ikke anvendes efter forskrifterne, bliver det svært at forudsige, hvad effekten vil være i forhold til de dømtes tilbagefald til kriminalitet. Ifølge Høgsbro ligger der et paradoks i evidensbevægelsen i og med, at *"Evidensbevægelsens "overstyring" af praksis havner [...] i sin egen modsætning: En "understyring", hvor evidensreferencen beskytter konceptet og forskellige former for praksis, der dækker sig ind under dette koncept mod en eventuelt fuldt berettiget kritik fra andre brugere eller fagfolk"* (Høgsbro 2013:130). LS/RNR og MOSAIK blev indført som en måde at skabe sikkerhed for, at der anvendes

indsatser, der har en målbar effekt på tilbagefald til kriminalitet (Flerårsaftalen 2013-2016). RNR fremstilles som evidensbaseret, men er i praksis i KiF blevet tilpasset og modificeret, og det kan således diskuteres, hvor evidensbaseret tilsynsvirksomheden er blevet. Når praksis er så langt fra de kontrollerede forsøg, får evidensreferencen kun en legitimerende effekt (Høgsbro 2011:21) og en funktion af at lukke ned for diskussion og eventuel kritik jævnfør Høgsbros citat, idet det er svært at skulle argumentere imod det, der giver sig ud for at være objektiv sandhed om, hvad der virker bedst. Høgsbro spår, at evidensbevægelsens 'styringslogik' af denne grund snart vil afskaffes (Høgsbro 2013:130). Evert Vedung mener i lighed hermed, at evidensbevægelsen snart vil trække sig tilbage grundet dens urealistiske forudsætninger, der ligger i at ville basere offentlige indsatser på sikker evidens vedrørende hvilke indsatser der virker. Derudover vil den trække sig tilbage på grund af, at evidensbevægelsen generelt passer dårligt ind i den nordiske forvaltningskultur med dialog, argumentering, deliberation og participation. I fremtiden vil evalueringer i højere grad fokusere på sammenhængen mellem en intervention og dens virkning, spår han (Vedung 2016:40). Krogstrup er enig, og hun tilføjer, at evalueringer i højere grad i fremtiden vil foregå dialogisk og procesorienteret med inddragelse af professionelles vurderinger, eksempelvis med anvendelse af evidensbaseret praktik (Krogstrup 2016:104). Datainformeret eller evidensbaseret praktik har en ikke-dogmatisk tilgang til anvendelsen af evidens. Der er stadig en idé om, at praksis må baseres på forskningsmæssig viden om, hvad der virker, men den forskningsmæssige viden spiller her en anden rolle, nemlig som informerende snarere end dikterende. I datainformeret og evidensbaseret praktik inddrages både videnskabelig baseret viden af høj kvalitet, brugernes viden, erfaringer og behov samt professionelles erfaringer, og dermed ligger der, ifølge Krogstrup, en erkendelse af den kompleksitet, der eksisterer på det sociale område (Ibid.:99-101). Datainformeret praktik ses især inden for skoleområdet og evidensbaseret praktik er udbredt i det sociale arbejde i Sverige (Ibid:99). En datainformeret eller evidensbaseret praktik kunne være et alternativ til den måde, som RNR er blevet implementeret på i Kriminalforsorgen, og en måde at kvalificere indsatsen på, ved inddragelse af erfaring og viden fra både professionelle og klienter. Denne undersøgelse konkluderede, at der ifølge rådgiverne findes gode og meningsfulde elementer i LS/RNR og MOSAIK, som kan supplere den tidligere/traditionelle indsats godt. Det vil derfor være hensigtsmæssigt at anvende de gode elementer, og kan det gøres på en måde, med både rådgivernes og klienternes erfaringer medinddrages, vil det kunne have gode forudsætninger for praksis. På denne måde vil

det kunne nuancere viden om, hvad der virker i den specifikke, lokale kontekst samt under hvilke forudsætninger og derved forbedre betingelserne for en meningsfuld implementering af RNR i KiF, så utilsigtede, uhensigtsmæssige konsekvenser af implementeringen undgås.

I RNR ligger en antagelse om, at årsagerne til kriminalitet skal findes primært med baggrund i den kriminelles kognition, hvilket kan defineres som strukturelle og intentionelle forklaringer (Ejrnæs 2008:43ff) af kriminalitet; struktur i forhold til antagelsen om, at årsagen til kriminel adfærd hænger sammen med et mønster af nogle bestemte og vedvarende aspekter af personligheden (antisocialt personligheds mønster) samt intentionelle forklaringer med antagelsen om, at personen begår kriminalitet på baggrund af rationelle, værdimæssige, holdningsmæssige og emotionelle intentioner (prokriminelle attituder og værdier) både bevidste og ubevidste (Ibid:43-48,50-57) Det design, der anvendes til at vurdere, om indsatsen virker (RCT, der måler effekten i forhold til recidiv), er imidlertid anvendelig over for enkle, kausale forklaringer på problemer, som fordrer, at man kan tage højde for alle de mekanismer og faktorer, der forårsager virkning (Ibid.:31-32). En bedre og mere præcis måde at evaluere på virkningen/effekten af den kognitive adfærdsterapeutiske indsats skulle have et design, der kunne indfange og tage højde for de intentionelle og strukturelle forklaringer, det vil sige en undersøgelse af, hvordan indsatsen påvirker klientens måde at tænke på, hans intentioner, værdier, holdninger og motivationer frem for at måle (alene) på tilbagefaldet til kriminalitet. Dette ville nødvendigvis tage udgangspunkt i en 'brugerundersøgelse', et klientperspektiv med eksempelvis et kvalitativt design med individuelle interviews, som kunne afdække personens individuelle intentioner, følelser, værdier med videre. Under alle omstændigheder ville det være relevant for en videre undersøgelse at inddrage klienternes erfaringer.

Socialfaglig begrundet kritisk refleksion

Ifølge Payne og Meeuwisse m.fl. er de kognitive adfærdsterapeutiske modeller i socialt arbejde blevet kritiseret for at være deterministiske og styrende (Payne 2006:168, 183; Meeuwisse m.fl. 2002:126) samt kritiseret for ikke at respektere det etiske princip om at se det enkelte menneske som unikt (Hutchinton m.fl.:180-183). Rådgiverne lader ikke til at være opmærksomme på, at de kognitive adfærdsterapeutiske teknikker har nogle determinerende og styrende elementer over for

klienterne. Det socialfagligt begrundede helhedssyn som Harder og Nissen præsenterer i deres model (Harder m.fl. 2011:265ff), indebærer også en kritisk refleksion over eksempelvis institutionelle faktorer, som har betydning for magtrelationer. Nuværende tendenser i det sociale arbejde, som er fremkommet på baggrund af NPM's styringsmentalitet, med eksempelvis øget dokumentationskrav til de professionelle, specialisering af arbejdsfunktioner samt indførelse af standardiserede metoder, lader ifølge Harder og Nissen til at sætte helhedssynets handleaspekt under pres, hvilket netop stiller store krav til socialarbejderens kritisk refleksive og handleorienterede analyse, mener de (Harder m.fl. 2011:273-277). Man kan derfor kun opfordre rådgiverne til også at være opmærksomme på samt reflektere kritisk over de magtforhold, som også er et aspekt af tilsynsvirksomheden i det sociale arbejde med dømt.

Litteraturliste

Andrews, D.A. & James Bonta 2010: The Psychology of Criminal Conduct, Fifth Edition, Matthew Bender & Company, the LexisNexis Group, New Providence, NJ

Bonta, James, 2010: Understanding What Works: Lessons for the Nordic Countries, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 97. årgang nr. 3., København

Brinkmann, Svend & Steinar Kvale, 2010: Interview: introduktion til et håndværk. Hans Reitzels Forlag. København

Bryman, Alan, 2004: Social Research Methods, Oxford University Press, New York

Clinard, Marshall B.: Robert Merton: Anomie and Social Structure. I: Rubington, Earl & Martins S. Weinberg, 2003: The Study of Social Problems. Seven Perspectives, Oxford University Press, New York

Dansk Socialrådgiverforening, 2011: Professionsetik

Ejrnæs, Morten & Jens Guldager, 2008: Helhedssyn og forklaring – i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde, Akademisk Forlag, København

Ejrnæs, Morten & Søren Kristiansen: Perspektiver på sociale problemer i USA og Skandinavien. I: Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (red.). 2002, Perspektiver på sociale problemer

Ekeland, Tor-Johan, 2005: Kvalitetssikring eller instrumentalistisk fejlgreb, i: Social Kritik, nr. 102, 17. årgang, København, Selskabet til fremme af social Debat, s. 34-47

- Evetts, Julia, 2009: New Professionalism and New Public Management: Changes, Continuities and Consequences. *Comparative Sociology* 8. 2009. 247–266
- Feeley, Malcom & Simon, Jonathan, 1998: *Actuarial Justice: The Emerging New Criminal Law*. I O'Malley (Ed.) *Crime and the Risk Society*. Dartmouth, Ashgate
- Garland, David. 1996: The Limits of the Sovereign State Strategies of Crime Control in Contemporary Society. *British Journal of Criminology*, 36 (4).
- Halkier, Bente, 2002: *Fokusgrupper, Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg C.*
- Halse, John: *Humanistisk psykologi: Maslow, Glasser og Frankl*. I: Jerlang, Espen (red.) 2008: *Udviklingspsykologiske teorier*. Hans Reitzels Forlag, København
- Hannah-Moffat, Kelly, *Punishment and Risk*. I: Simon, Jonathan & Richard Sparks, *The SAGE Handbook of Punishment and Society*, 2013, SAGE Publications, Los Angeles
- Harder, Margit & Maria Appel Nissen, 2011: *Helhedssyn i socialt arbejde*, Akademisk Forlag, København
- Hutchinson, Gunn Strand & Siv Oltedal, 2006: *Modeller i socialt arbejde*, Hans Reitzels Forlag, København
- Høgsbro, Kjeld, 2011: Evidensbaseret Praxis- forhåbninger, begrænsninger og muligheder, i: *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund*
- Høgsbro, Kjeld: *Evidenslogik og praktisk erfaring inden for rehabilitering*. I: *Handicapforståelser – mellem teori, erfaring og virkelighed*, 2013, Akademisk Forlag, København
- Juul, Søren, *Hermeneutik*. I: Juul, Søren & Kirsten Bransholm Pedersen (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*, 2012, Hans Reitzels Forlag, København
- Juul, Søren, *Fænomenologi*. I: Juul, Søren & Kirsten Bransholm Pedersen (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*, 2012, Hans Reitzels Forlag, København
- Jørgensen, Marianne Winther & Louise Phillips, 1999: *Diskursanalyse som teori og metode*, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg
- Kokkinn, Judy A., 1998: *Profesjonelt socialt arbeid*, Universitetsforlaget
- Krogstrup, Hanne Kathrine, 2016: *Evalueringsmodeller*, Hans Reitzels Forlag, København
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann, 2009: *InterView*, Hans Reitzels Forlag, København
- Kyvsgaard, Britta, 1998: *Kriminalforsorg i frihed – mellem omsorg, hjælp og kontrol*, Direktoratet for Kriminalforsorgen, København
- Launsø, Laila & Olaf Rieper, 2005: *Forskning om og med mennesker*, Munksgaard, København
- Levin, Claes: *Psykologi og socialt arbejde*. I: Meeuwisse, Anna, Sune Sunesen & Hans Swärd (red.). 2002, Hans Reitzels Forlag, København

- Lingås, Lars Gunnar, 2005: Etik for social- og sundhedsarbejdere, Hans Reitzels Forlag, København
- Lipsey, Mark W., Nana A. Landenberger & Sandra J. Wilson, 2007: Effects of cognitive-behavioral programs for criminal offenders, The Campbell Collaboration, Nashville
- McIntyre, Lisa J., 2006: The Practical Skeptic: core concepts in sociology, McGraw-Hill, New York
- Minke, Linda Kjær (2009): "Det kognitive færdighedsprogram". Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab, s. 176–191
- Nielsen, Jens Carl Ry & Pål Repstad, 1993: From nearness to Distance – and Back: on analyzing your own organization, Papers in Organization, no. 14, Copenhagen Business School
- Nielsen, Malene Molding. 2012a: Formelle og uformelle realiteter blandt fængselsfunktionærer: Om professionalisme, uklarhed, relationer og identitet. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.) At skabe en professionel. Hans Reitzels Forlag. København
- Nielsen, Malene Molding. 2012b: To Be and Not to Be: Adaptation, Ambivalence and Ambiguity in a Danish Prison. Advances in Applied Sociology
- Payne, Malcolm, 2006: Teorier i social arbejde, Hans Reitzels Forlag, København
- Persson, Anders & Kerstin Svensson, 2011: Signs of resistance? Swedish probation officers' attitudes towards risk assessments, European Journal of Probation, University of Bucharest, Vol. 3, No. 3, 2011, pp 95-107
- Thagaard, Tove, 2004: Systematik og indlevelse – En indføring i kvalitativ metode, Akademisk Forlag, København
- Rigsrevisionen, 2011: Beretning til Statsrevisorerne om Kriminalforsorgens initiativer til forebyggelse af dømtes tilbagefald til kriminalitet
- Vedung, Evert: Fire evalueringsbølger. I: Thomas Bredgaard (red.): Evaluering af offentlig politik og organisation. Hans Reitzels Forlag. København

Lovgivning m.v.

Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (straffuldbyrdelsesloven) LBK nr 1242 af 11/11/2015

Bekendtgørelse om kriminalforsorgens tilsyn med prøveløsladte, betinget dømte m.v. (tilsynsbekendtgørelsen). BEK nr 589 af 30/04/2015

Vejledning om kriminalforsorgens tilsyn med prøveløsladte, betinget dømte m.v. (tilsynsvejledningen)

Aftale om kriminalforsorgens økonomi i 2013-2016

Kriminalforsorgens rapporter, dokumenter m.v.

Clausen, Susanne, 2016: Delanalysen 1 vedrørende evaluering af RNR i KiF, Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2016a: Kort og godt.

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2016b: Kriminalforsorgens mål- og resultatplan for 2016

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2015: Statistik

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2014a: Håndbog for anvendelse af LS/RNR i KiF. Svar på spørgsmål om LS/RNR i implementeringsperioden

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2014b: MOSAIK-rådgivermappen

Direktoratet for Kriminalforsorgen 2011b: Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende RNR i tilsyn

Manual. Risiko- og behovsvurderingsredskabet LS/RNR. Level of Service/Risk Need Responsivity QuickScore, 2008, Multi-Health Systems Inc.

<http://www.kriminalforsorgen.dk/Tilsyn-7076.aspx>, lokaliseret 31.10 2016.